

ORLOGSDAGBOEK
FELICIEN VANHOVE ZARREN
22 augustus 1914 - 27 juli 1917

(tussen haakjes : verduidelijkingen of plaatsbepalingen)

1914

“ORLOG IN DE BELGIQUE” 1914 , zo begint het oorlogsdagboek uit Zarren.

Om beter de plaatselijke situatie te begrijpen, herinneren wij even aan enkele gebeurtenissen.

Op 28 juni worden de Oostenrijkse troonopvolger aartshertog Frans-Ferdinand en zijn echtgenote vermoord door Princip, een Bosnisch-Servisch student en terrorist (Bosnië en Servië waren in 1908 geannexeerd bij Oostenrijk). Dit werd de vonk die Wereldoorlog 1 zou doen ontbranden.

Op 28 juli verklaart Oostenrijk de oorlog aan Servië.

Augustus 1914

Zaterdag 1 augustus

Algemene mobilisatie in Duitsland.

Duitsland (bondgenoot van Oostenrijk) verklaart de oorlog aan Rusland (bondgenoot van Servië) en eist neutraliteit van Frankrijk (bondgenoot van Rusland).

Algemene mobilisatie in Frankrijk en België, die 234.000 man oproept.

Zondag 2 augustus

Italië verklaart zich neutraal. Duitse troepen bezetten Luxemburg. Duitsland stuurt om 19u een ultimatum aan België voor vrije doortocht naar Frankrijk.

Maandag 3 augustus

Duitsland verklaart de oorlog aan Frankrijk.

Om 6u50 wordt door de Belgische regering aan de Duitse ambassadeur meegedeeld dat men zich zal verdedigen met alle middelen tegen onrecht.

Dinsdag 4 augustus

Duitsland verklaart België de oorlog en valt binnen. Oorlogsverklaring van Engeland aan Duitsland.

Pastoor Buyck wordt benoemd te Zarren en Pastoor Denys te Klerken.

Woensdag 5 augustus

Luik wordt aangevallen.

Donderdag 6 augustus

Duitse troepen trekken de Franse grens over. Oorlogsverklaring van Oostenrijk-Hongarije aan Rusland en van Servië aan Duitsland.

Vrijdag 7 augustus

De stad Luik wordt bezet.

Zaterdag 8 augustus

Fransen trekken de grens over en bezetten Mülhausen (Mulhouse), dat ze terug moeten ontruimen op 10 augustus.

Dinsdag 11 augustus

De arrondissementscommissaris van Veurne-Diksmuide zendt aan de gemeenten een formulier om aangifte te doen van wat dienstig kan zijn voor de bevoorrading van het leger : zadel- en trekpaarden, automobielen, rijwielen, motocycletten, essence, trekhonden, eetwaren, veevoeder, lakens en lijnwaad.

Donderdag 13 augustus

Engeland verklaart de oorlog aan Oostenrijk-Hongarije, gevold door Frankrijk.

Zaterdag 15 augustus

Gevechten bij Dinant.

Zondag 16 augustus

Alle versterkingen te Luik blijken in Duitse handen te zijn. De Belgische regering trekt naar Antwerpen. Japan stelt Duitsland een ultimatum.

Maandag 17 augustus

Slag bij Halen, waar Duitse ruitery door Belgen worden uiteengeslagen.

Dinsdag 18 augustus

Het veldleger trekt op Antwerpen terug. Slag bij Tienen.

Woensdag 19 tot 22 augustus

Slag bij Charleroi.

Donderdag 20 augustus

Intrede van Duitse troepen in Brussel.

Te Klerken versperren de burgerwachten de wegen. Alle in- en uitwegen worden bewaakt.

HIER BEGINT HET EIGENLIJKE DAGBOEK

Zaterdag 22 augustus

15 klassen binnengeroepen, al de beschikbare paarden opgeëist.

Maandag 24 augustus

Om 11u komt de burgemeester Alfons Deboutte en Henri Rabaut, garde, ons verplichten van al de deuren en de vensters toe te doen, en niemand mag op straat gaan. De Duitsers zouden passeren. 't Geen gedaan werd. De kinderen waren al naar huis gezonden uit de scholen. De drapeau van de toren wordt ingetrokken.

Henri Vandevyver staat gereed om te vluchten. Zelfs zijn velo heeft hij in de put verstoken.

Zaterdag 29 augustus

Dagelijks passeren er 30 tot 40 locomotieven, met burgers die vluchten naar Frankrijk.

Er passeren 2 treinen opgevuld met soldaten die uit Duinkerke komen. Belgische, Franse en Engelse.

Mr. Schottey geeft hen appels in 't passeren. Van 5u30 in de namiddag horen wij

kannonen bulderen in de richting van Kortrijk, denken wij, en dat tot laat in de avond.

Zondag 30 augustus

Nog geen Duitsers gezien. De gemeente wordt wederom kalm.

Maandag 31 augustus

Rondhalingen voor benodigdheden voor het ontvangen van 50 vluchtelingen (bedden en menagie gerief). Bij ons zijn ze naar boter komen vragen, voor betalen, en morgen zullen wij iets geven als zij waarlijk toekomen.

September 1914

Dinsdag 1 september

Niets bijzonders.

Woensdag 2 september

De Duitsers zouden tot in Aalst gekomen zijn met 60.000 man en ze zouden alle 2 de Vlaanders bezetten. De mare komt toe dat Arthur Desodt, man van Emma Sonnevillie, krijgsgevangen is.

Met de trein van 13u komen er hier 87 vluchtelingen burgers toe, meest vrouwspersonen en kinderen, en die zijn al gelogeerd in het oudemanhuis.

De meeste kinderen in het lokaal op de Koordhoek. De mannen in het gemeentehuis en de moeders met het minst kinderen.

Wij hebben een ijzeren bed gegeven en oorkussen. Mr. Schottey geeft een ton bier.

Donderdag 3 september

De mare komt toe om 12u van de nacht per depêche dat de man van Marie Baeckelandt, de postmeesteresse, uit handen van de Duitsers gered is door de Engelse vloot. Zij waren met 4.000 krijgsgevangenen op een Duits schip geladen, en op weg naar ievers om op een eiland te worden gesteken.

De Engelsen hebben het schip gekaapt en zodoende al de Belgische krijgsgevangenen verlost en terug gestuurd naar hun regimenten.

Om 13u passeert er weer een trein met 2.000 vluchtelingen-burgers uit Mechelen, en die bestemd zijn om rond Veurne gehuisvest te zijn. Ikzelf heb hen nog een fles drinken gegeven. Na de middag komen er hier 4 lange treinen, opgevuld met Franse burgers, die binnengeropen zijn, en daar de Duitsers reeds in Amiens zijn, zijn zij verplicht van langs hier naar Duinkerke te rijden om in Frankrijk te geraken.

Vrijdag 4 september

De drapeau wordt weer op de toren uitgestoken. 2 treinen passeren met paarden en kanonnen en de nodige mannen uit de richting van Duinkerke. Allen mannen, soldaten met materieel, die uit Namen hebben moeten vluchten, om zo, via een omweg op Franse grond, langs Duinkerke en Gent wederom Antwerpen te kunnen bereiken.

Zaterdag 5 september

3 treinen komen nog met soldaten en schietvoorraad binst de nacht. Al uit dezelfde richting.

De zoon van René Dewilde die studeerde voor pater is naar huis gezonden uit Turnhout met de trein van 7uur.

Zondag 6 september

Verschillige parochianen gaan hun zoons of broeders bezoeken, die in Antwerpen liggen, maar niemand raakt er bij, daar men bezig is met Antwerpen te belegeren. De bezoekers zijn : Aloïs Vanstaen en Marie Baeckelandt, Jantje Steenkiste en nog verschillende andere. Ze geraken in Antwerpen niet meer binnen, en moeten terug komen.

De stad Dendermonde is reeds in de macht der Duitsers.

Maandag 7 september

Niets bijzonders.

Dinsdag 8 september

De Duitsers naderen Gent met een grote legermassa. Ik ben vandaag in Torhout geweest, en alleman staat daar reeds vaardig voor vertrek.

Woensdag 9 september

Na hun benodigdheden gevraagd te hebben voor mensen en beesten, trekken zij van Gent af, naar Frankrijk.

Donderdag 10 september

Niets bijzonders op de gemeente gebeurd. Een trein passeert proppensvol met soldaten.

Vrijdag 11 september

Een vliegmaschine passeert op een automobiel geladen, in volle vitesse Esen op. Een Engelse zegt men.

Na 4u hoort men wederom schieten in de richting van Kortrijk.

Zaterdag 12 september

Om 1u namiddag passeren er 2 ulanen te paard. Als zij aan Vanpetegems komen, stappen zij af aan de winkeldeer, één staat te klappen met de gebeurs. Opeens komen er 5 Belgische vrijwilligers, die zich verduiken aan de brouwerij van Mr. Schottey (E7) . 2 ervan gaan vooruit, door de gracht, bezijden de steenweg, en geraken tot aan de voordeer van Mr. Dokter (E21). Een is er die op de 2 ulanen schiet, die nu nog altijd aan Vanpetegems (E25) staan te klappen. Zij vluchten op Vanpetegems, springen erachter op hun paard. En toch komt er één wederom de plaats op. Aan Mr.Schottey's brouwerij staan er nog 3 soldaten, die er gedurig op schieten, tot de stukken van onze gebuur zijn muur toe, maar noch paard noch man zijn geraakt. Intussentijd vlucht de andere weg, de kalsijde van Esen op. Aan de Rietbeek gekomen, springt hij over de dijk, en loopt tot aan de gravée die naar de Ruitershoek leidt, en trekt zo weer naar Staden zegt men.

Om 15u komen er weer 3 voorbij, 1 per vel en 2 te paard. Ze rijden tot aan het Roggeveld en dan weer. Een half uur later komen er wel misschien wel 3 tot 400. Ze blijven hier al in de straat staan, van aan Vanpetegems tot aan Mortiers (M2). Ze informeren aan Vanpetegems of het burgers zijn die geschoten hebben of niet. Vanpetegem bevestigt bij hoog en laag dat het soldaten waren, en bevestigt het door het tonen der kogels.

Ze hebben dan Vanpetegems paard genomen en een ander in de plaats gezet die heel mank gaat.

Bij ons hebben ze peren gehad en sigaretten gekocht en koekjes, en alles betaald. Ze waren uitermate vriendelijk en bedankten straf wel bij het vertrek. Dat alles had een half uur geduurd.

Zondag 13 september

Deze morgen ga ik naar Werken met de laatst gezonden gazetten, en ik krijg daar in 't zicht langs de kalsijde van Handzame Belgische soldaten, die vooruit komen tot in de Zarrense broeken, en geraken zo tot aan het Roggeveld. De Duitsers hadden gelogeerd bij de Wed. Zwaenepoel, boer Honsebroeck, en zo verder op tot tegen de Predikboom.

Ze naderen gedurig en opeens beginnen ze te schieten. De Duitsers zijn verrast. 't Eerste dat wij hier voor de deur te zien krijgen zijn 3 paarden die uit het strijdperk komen gelopen, zonder man mee. Arthur Vanpetegem die de vorige dag zijn paard ontstolen geweest is, komt eerst met een afgelopen, daarna de zoon van Pol Seurinck van Amersvelde, en nog een andere. Het schieten is nu verschrikkelijk. De ulanen zijn op de vlucht gedreven. Gedurig komen de Belgen nu af met paarden, mantels, sabels, lansen, zelfs met een automobiel die zij veroverd hebben, en die voorzien was van een draadloze telegraaf, kortom van alles.

Ongelukkiglijk waren er ook 4 Belgische lijken, gans doorschoten, 3 krijgsgevangenen Ulanen en slechts 1 dode en gekwetste achterlatend. Dit is het gevolg dat de Belgen al vrijwilligers waren en zeer slecht schoten, en geen commando hadden of verstonden.

De Duitsers zijn in wanorde gevlucht naar Klerken, Jonckershove op. Spijtig dat de Belgische vrijwilligers slechts tot aan Staden geraakt zijn en zij daardoor de kans misten ze in hun vlucht op Klerken te verhinderen. Op Jonckershove zijn ze wederom aangevallen geweest en van de 17 ulanen zijn er slechts 3 ontsnapt.

De andere al gedood, en ten slotte 13 paarden buitgemaakt.

Maandag 14 september

Geheel de dag groot bezoek naar de Steenstraat en geheel de nacht grote beweging op de ijzeren weg, en de gendarmes doen bezoek in vele huizen om de kledingstukken en

wapens die aan de Duitsers ontnomen werden op te eisen.

Dinsdag 15 september

Begraving van de 4 Belgische vrijwilligers. De kerk zit stampvol, 196 mannen en 343 vrouwen en kinderen gaan ter offerande. Ze worden door mij en nog vele andere bij L.Picqueu (W14) uit de paardestal gehaald, en zo onder een grote toeloop van volk naar de kerk gedragen, waar ze alle 4 de kisten in dezelfde put plasseerden. De commandant van de gendarmen spreekt een redevoering uit ter ere van de koene vrijwilligers. De pastoor zelf gaat krijsend van de lijken weg. Deze morgen vertellen ze dat er gisterenavond nog 3 Duitsers gezien zijn in de Legestraat te Klerken. Aan Vermanders is 1 ervan doodgeschoten en de andere krijgsgevangenen gemaakt.

Geheel de dag gaat er nog vele volk naar de plaats van het gevecht.

Woensdag 16 september

Heden morgen hebben ze 3 krijgsgevangenen genomen bij Vannestes op Houthulst. Ze hebben zich overgegeven na hun wapens afgegeven te hebben. Ze zijn hier met de trein van 10u30 gepasseerd.

Nog altijd gaat er volk ter plaatse gaan zien.

Donderdag 17 september

Niets bijzonders gebeurd op de gemeente.

Vrijdag 18 september

Men ontgraaft de Belgische lijken hier om 10u 's avonds om ze naar Esen over te brengen, waar ze naast 2 andere Belgische vrijwilligers zullen begraven worden, daar Ridder Hynderick De Ghelcke er een grafzerk ter hunner eer op zal richten.

Zaterdag 19 september

Niets bijzonders op de gemeente.

Zondag 20 september

Van 11u30 tot 3u hebben wij hier het kanon horen bulderen in de richting van Rijsel.

Maandag 21 september

Vandaag hebben ze nog 2 Duitsers gepakt bij Pieter Bossier te Werken, langs de kalsijde van de Kruisstraat naar de Krul. Ze hebben zich overgegeven zonder verweer.

Dinsdag 22 september

In de voormiddag horen wij weer het kanon bulderen, en om 4u passeert er een Engels vliegmaschine uit de richting van Duinkerke die Antwerpen optrekt. De klas van 1914 van Zarren moet binnen.

Woensdag 23 september

Alle vluchtelingen vertrekken heden morgen uit Zarren terug naar Mechelen. Slechts 17 blijven er nog.

Donderdag 24 september

Heden heb ik naar Gent geweest voor affairen. Van Tielt af, is heel de ijzeren weg bewaakt tot Gent. In Gent zelf neem ik een

ongehoorde beweging waar van vrijwilligers en geofende soldaten en een heen en weer rijden van officieren en gekwetste soldaten. We mogen zelfs de ijzeren weg, van aan de gasfabriek naar Ledeberg niet over, zonder ons paspoort, en we keerden dan de stad terug in. Men zegt daar algemeen dat er een grote slag gaat gebeuren rond Brussel, denkt men.

Vrijdag 25 september

Niets bijzonders.

Zaterdag 26 september

Om 12u horen wij wederom de kanonnen bulderen in de richting van Duinkerke, en vandaag telefoneren ze naar het station dat wij een grote massa Engelse en Franse soldaten mogen verwachende zijn, die zullen passeren te voet heden nacht of morgen. Er zijn verschillende mensen op de gemeente die deze nacht van vrijdag op zaterdag het gerucht gehoord hebben van een Duitse zeppelin en inderdaad, men heeft bommen gesmeten in Torhout en Oostende deze nacht.

Zondag 27 september

Nog geen soldaat gepasseerd. Niets bijzonders. Om 7u 's avonds moeten alle lichten verdoken zijn, 't is te zeggen goed alle vensters en oplichten gesloten.

Maandag 28, dinsdag 29, woensdag 30 september

Niets bijzonders gezien of gehoord.

Oktober 1914

Donderdag 1 oktober

Geheel de namiddag horen wij de kannonen bulderen in de richting van Duinkerke. Om 2u30 passeert er een trein met 555 krijgsgevangenen Duitsers. De man van Marie Baeckelandt (M17) is mee, daar hij wegens geluk aan slecht gezicht aangesteld is als bewaker.

Vrijdag 2 oktober

Tussen donderdag en vrijdag passeren er 2 treinen opgepropt met vluchtelingen uit de omstreken van Antwerpen, want het is reeds de derde dag dat zij Antwerpen begonnen te beschieten.

Zaterdag 3 oktober

Geheel deze dag en ook de gepasseerde nacht passeren er treinen met vluchtelingen en ook al de rekruten van 't jaar 1914 die moeten vluchten, en men voert ze al de richting in van Diksmuide of verder. In het terugkeren van de treinen zijn ze opgepropt met Engelse soldaten, al in geel-grijs gekleed. Ze wuiven en roepen : "Leve België" en "Weg den Duits".

De laatstgenoemde treinen rijden al in de richting van Gent. Nog nooit is er langs hier zoveel beweging van treinen geweest. Silveer geeft aan Edmonds traveer een raap, die zij met gulzigheid grijpen, de Engelse soldaten.

Zondag 4 oktober

Voort veel beweging op de ijzeren weg, soldaten, mitrailleurs en zelfs kanonnen. In de namiddag horen wij duidelijk de kanonnen schieten in de richting van Rijsel.

Maandag 5 oktober

De beweging op de ijzeren weg duurt voort. Om 12u middag passeert er een escadron lanciers voorbij, die in Esen moeten gaan logeren. 's Avonds om 8u moet de burgerwacht optrekken langs de ijzeren weg, met 50 mannen. Binst de nacht passeren er 6 treinen met alle slag van soldaten, al uit de richting van Duinkerke, Engelse, zwarte, gele, van alle natiën. Ze zeggen tegen Charles Vanhooren (K1) , die ook wat Engels kan spreken, dat zij alle naar Antwerpen moeten. In al de omliggende gemeenten liggen er Belgische soldaten nu.

Dinsdag 6 oktober

De beweging duurt voort. De jonge soldaten (1914) komen uit de richting van Gent, en de Engelse komen uit de richting van Duinkerke. Men geeft eten en drinken aan het station aan al die passeren. Ook Franse soldaten komen uit de richting van Duinkerke. De meeste geestdrift heerst er onder de soldaten zo zij bij gevalle malkander kruisen, hier in het station.

Woensdag 7 oktober

De beweging op de ijzeren weg duurt voort, met paarden, Engelse en Franse soldaten.

Om 10u passeert er een vliegtuig, een Belgische zegt men, richting Duinkerke. Om 12u30 passeert er een gepantserde automobiel, waarop zich langs achter een Duitse krijgsgevangene bevindt, gebonden, die de richting van Esen inslaat.

Elke morgen doen 3 of 4 lanciers, die te Esen gelogerd zijn een verkenning in het ronde om te zien of de vijand binst de nacht niet genaderd is. Om 16u nogmaals een vliegtuig, die de richting inslaat van Oostende. Gans de dag, maar bijzonderlijk in de voormiddag, horen wij de kanonnen geheel duidelijk in de richting van Ieper-Menen.

Men delft aan het kasteel van Ridder Hynderick De Ghelcke te Esen loop- en schietgrachten.

Donderdag 8 oktober

De beweging duurt voort, erger nog zelfs. Op drie kwartiers passeren er 6 treinen, al met Franse en Engelse soldaten, bijzonderlijk binst de donkeren. Ze zeggen aan de zoon van René Dewilde (E2) dat ze van Arras en Amiens komen, en ze roepen maar gedurig "Vive la Belgique" "Nous allons à Anvers !". Er passeren 2 vliegtuigen die wij zelf gezien hebben, één die de richting van Oostende nam, en één die van Duinkerke kwam en de richting van Ieper nam.

Nog nooit hebben wij zo erg en zo veel het kanon gehoord in de richting van Ieper-Menen. Zelfs om 4u horen wij allen een geweldige knal. De grond daverd, en alle mensen komen buiten gelopen.

9 vluchtelingen komen wederom toe die van Vlamertinge komen, maar eigenlijk van Elewijt zijn. Ze zijn verplicht geweest de Duitsman te volgen.

Om 11u passeren er 7 automobiels, geblindeerde, en gedurig passeren er soldaten, 2 of 3, 5 of 6, die allen de vijand zoeken.

Deze avond zelf passeert er 1 trein met Franse soldaten. Cordula Tuytten (E5) vraagt van waar zij komen en het antwoord luidt "Van Parijs !" . "Met hoeveel ?" . "Met achtduizend", daarbij veel mitrailleurs, zelfs een vrouwspersoon die tesamen met de soldaten reisde en altijd maar "Vive la Belgique" roept.

Vrijdag 9 oktober

Deze dag is bijzonder stil. Enkel één vliegmachine gezien, die in de richting van Antwerpen vloog.

De secretaris (Edmond Van Troyen - M13) is zijn huis bestormd van parochianen die achter hun papieren vragen om te kunnen vluchten. Vele lege treinen komen uit de richting van Duinkerke, en rijden Kortemark op.

Alle verkeer met de velo's is verboden.

Zaterdag 10 oktober

Wederom grote beweging op de ijzeren weg. Geen enkele reizigerstrein die komt, al de treinen met soldaten die van Antwerpen komen. Ze zitten of staan tot boven op de wagons en roepen en tieren.

Zelfs Mr. Degroote van Houthulst is mee als simpel soldaat. Om 16u passeren door en weer 14 automobielen, bevoorraders denkt men, daar in het omliggende vele soldaten gecampeerd zijn.

In Diksmuide vb 8.000 . Verschillende soldaten komen eens thuis bezoeken, doordat zij er de kans hebben, en in het omliggende zijn.

Zondag 11 oktober.

Grote beweging op de ijzeren weg. Geen reizigerstreinen meer. Geheel de dag en nacht beweging, zelfs een gepantserde trein passeerde. Van 's morgens 6u30 tot 9u45 passeren er 38 automobielen, die ik zelf gezien heb. Engelse soldaten, 4, houden de wacht aan de brug tussen Zarren en Werken en een 30-tal Engelse paardemannen zijn te Werken op de plaats.

Om 17u30 komt er hier een batterij Belgische kanonnières toe, die hiet tot 21u blijven staan, juist voor de deur en in de straat. Wij en de onderpastoor geven hen koffie en alles wat ze begeren, alsook heel het gebuurte.

Geheel de namiddag horen wij de kanonnen schieten, in de richting van Rijsel, denken wij.

Om 21u40 gebeurt er een botsing in het station door het groot verkeer, gelukkig zonder ongelukken van mensen.

Maandag 12 oktober

Geen reizigerstrein meer, al treinen met soldaten van de morgen tot de avond. Van 's morgens om 8u30 tot 11u30 passeren er zonder ophouden soldaten, piotten, carabinieri, lansiers, artillerie met hun kanonnen, mitrailleurs door de honden getrokken, bevoorradingswagens, kortom alles wat oorlogstuig aangaat. Om 5u namiddag een Engelse gepantserde trein met 3 machines, 2 zware kanonnen er op, met al het nodige. Dit heb ik zelf gezien. Dit alles trekt in de richting van Duinkerke op. In de richting van Rijsel horen wij de kanonnen duidelijk bulderen. Geheel de dag is er een grote beweging van voetgangers, voituren, omnibussen met mensen die achter de soldaten gaan om er hun kennissen te bezoeken.

Wij delen wel zeker 200 kilo appels uit aan de soldaten. Vader en Irma zijn zelfs van de mand weggedrumd, en staan van achter toe te zien, binst dat de soldaten de mand leegvechten.

Twee vliegmachines gezien in de voormiddag en de namiddag.

Geen enkele reizigerstrein.

Dinsdag 13 oktober

Voort een overgrote beweging van geblindeerde treinen en andere. Om 9u komt er hier een trein toe met gekwetste soldaten : een 300-tal. Ze blijven hier staan tot 2u namiddag. Geheel de plaatse draagt hen al wat ze aan eten en drinken hebben. Er zijn er verschillende zware gekwetste bij met armen en benen af. Van 's morgens van als het klaar is komt er een groep lanciers af en zo voort. Binst de dag, van alles..., veel van die gepantserde automobielen, Engelse met Engelse soldaten op, Engels paardvolk ook .. en van alles ..., deels uit deze, en deels uit andere richting. Vier vliegmachines gepasseerd.

Verschillende menagies spreken van vluchten. Geen enkele reizigerstrein meer.

Woensdag 14 oktober

Van 2u 's morgens beginnen er Engelse automobiel-camions te komen, en zo voort tot 3u30 zo wat 120 tot 130. Vele waren geladen met van alles. Om 8u beginnen er carabinieri te passeren.

Edmond (E20) voert Meester Verslype (S6) en zijn kinderen weg. En zo voort tot de middag. Na de middag komen er 5.000 Franse soldaten, al marine met mitrailleurs, kanonnen, artillerie, alle voorraadwagens, munitie, kortom, alles wat zij nodig hebben, zelfs gehele zwijnen, dode koeien, van alles,

alles in de brouwerij van Mr. Schottey. Sedert een 15-tal dagen slapen er 234 mannen bij Jozef Knockaert (M1) . Bij ons 26 (7 marinen en 5 piotten, en in de schuur nog 15 mannen en 2 paarden).

Een ongehoorde beweging op de plaats. De treinen staan van Veurne tot in Zarren, de ene na de andere. Alle 5 minuten komt er een trein geheel de voornacht.

De burgemeester (Alfons Deboutte - S33) met geheel het menagie, de schoolmeester met geheel het menagie, Jozef Knockaert, kinderen en Vandenbussches kinderen (E13) met zijn vrouw vluchten Duinkerke op. Edmond voert ze te samen met Arthur Descamps (W7) en Alfons Waeyaert (E18). Ze vertrekken om 7u, 's avonds is Edmond nog niet thuis.

Donderdag 15 oktober

Om 3u30 begint er wederom beweging in te komen. Wij verkopen alles wat wij willen van koeken, brood, tabak, cigarettten, boter.

Bij Hortence (E20) slapen verschillende officieren in de keuken, in de stallen, in de schuur. Ik ondervind dat als ik 4u achter een brood ga vragen. Alle mannen vertrekken bijna in de richting van de Ruitershoek - Klerken en zo voort.

Om 9u vluchten er vele Zarrenaars allen Duinkerke op, Remi (E5), Aimé (E4), Renilde, Rosalie van de onderpastoor, ikzelf al langs de ijzerweg weg. Het station zelf is verlaten en gesloten. De laatste trein komt, en alleman mag erop. Wij lopen er achter en geraken er op aan het Roggeveld. Veel volk is er langs de ijzerweg, zo veel volk als er is als de hoogmis gedaan is. Ik en Renilde komen terug van Esen, tegen het station komen wij er honderden tegemoet en toch komen wij voort.

Om 15u horen wij de kanonnen bulderen in Torhout. De Belgen en de Duitsers vechten in Ruddervoorde. De gewerschoten horen wij geheel duidelijk. Het stilt met de avond.

Om 21u40 komen reeds de Duitsers met een kleine patrouille in de gemeente gestormd, een tiental. Belgische soldaten, die de wacht hadden zijn verrast. De Duitse cavallerie komt af met een automobiel voorop, die machtige zoeklichten uitwerpt aan het station. Ze schieten op de Belgische soldaten. Ze vluchten, hun velos, geweren, linnen en kledingstukken achterlatende. Gelukkiglijk is er geen gekwetst. Aan Arthur Vanpetegems doen zij hetzelfde. Ze roepen "Halte là" 3 maal, en daarna schieten ze enige schoten in de lucht. Veel mensen vluchten verschrikt van dezelfde avond al.

Geheel de nacht was er passage met van alles.

Herhaling

's Morgens haal ik mijn papieren en vlucht ik ook met Aimé, Marie, Cyriel Theunynck (A2)

en Renilde en Rosalie van de onderpastoors. De laatste trein is gekomen, en is reeds op weg naar Veurne. Het afscheid is triestig, maar nu, we gaan langs Edmonds slag, de ijzerweg op. Veel volk. We halen de trein in aan het Roggeveld gepasseerd, we stappen er op, en daar... we zijn weg. Alle de jonkheden van Zarren, August van het station, de chef, daar het station gesloten is, en vele Zarrenaars zitten er op. Vooraleer ik aan Esen ben, komen ik en Renilde er af en kom terug naar huis. En of ik welgekomen was. 's Avonds komen de Duitsers toe, cavalerie, infanterie, cyclisten, kanonnen, keukens , alles. Aimé wordt zijn paard gestolen uit zijn weide, en 't is weg, en geheel dien boel trekt vooruit. Edmond is nog niet thuis.

Vrijdag 16 oktober

Van 's morgens af is het een ongehoorde passage, nogmaals met van alles. Ze rijden heen en weer, en ten slotte de avond komt en ze gaan blijven overnachten. Voor ons part hebben wij er 27 in de schuur, en op onze 2de werkwinkel. 't Is ongehoord stout volk, ze pakken en stelen alles als men er niet bij is. Ze komen om 9u (21u) kloppen en ik doe seffens open.

Geheel de familie slaapt hier bijna : ik, Irma, Vader, Moeder, Renilde, Aloïs, Silveer, Rachelle, Anna, Laura, Richard, Hortence, Willem, Daniel, Kamiel, Richard, Marie, Aimés vrouw, Cordula Tuytten (E5), Emilie Gheysen (A2) met haar 4 kinderen, nu met 22.

We moeten kunnen bedienen, bijzonderlijk van koffie, ze smeren de boter ten minste ½ centimer dik. Bij Mr. Onderpastoor (E6) breken ze alles open, daar hij niet thuis is - hij slaapt bij Mr. Pastoor (S30) , bij Michel Vandebussche (E13), bij de schoolmeester (M7), bij Jozef Knockaert (M1), bij Alfons Waeyaert (E18) , bij Mr. Schottey (E7) die verhuisd is, bij Aimé Vandebroucke (E4), overal waar ze niet thuis zijn. Ze stelen alles wat waarde heeft, en hun dienst kan doen, in de huizen.. alles, alles.. . Ik blijf op bij Irma en Marie geheel de nacht en we drinken koffie en wijn die gestolen is in 't gebuurte. Met de avond komt er nog versterking bij.

Zaterdag 17 oktober

Geheel de dag is het een weg en weerrijden geweest zonder weerga. We beleven een slechte dag, alles zien stelen en eten geven. Met de avond schikken wij in de kelder te gaan slapen, als er te slapen is. Vader slaapt bij Aimé's, en ik blijf thuis, Cordula bij Mr. Onderpastoors en Emilie Gheysen is met haar kinderen naar Edmond Vansteenkestes gevluht.

De avond begint goed. We hebben slechts 4 mannen in de schuur.

Edmond is nog niet thuis.

Zondag 18 oktober

Om 1u van de morgen komt er iemand inderhaast op onze achterdeur kloppen. Ik sta op en bevind mij voor Marie, Cordula en vader, die niet meer kunnen spreken van benauwdeheid. Wat is er gebeurd? De soldaten die bij Marie slapen zijn dronken geworden, en Marie is benauwd natuurlijk, weggegaan. Vader blijft in huis. Op het zien dat Marie weg is, zijn de Duitsers, 4 in getal, razend geworden. Ze geven aan vader 5 minuten tijd om Marie weer te halen. Vader gaat naar Mr. Onderpastoor, waar hij zich vervoegt met Marie en Cordula, en vandaar, 3 in getal vluchten ze naar ons huis. Mr. de onderpastoor is beschuldigd van ze te laten weglopen, en wordt erg mishandeld, gebonden, geslagen, geschopt, en zo meegeleid naar Henri Steenkistes (M11) om daar in de soldaten te blijven staan tot 's morgens. 's Morgens is hij losgelaten, en komt vragen hoe zij het stellen, nog bezorgd over hen. Wenend vertelt hij zijn gevaarnissen, en ik ga met hem mee langs achter naar Mr. Pastoor.

Edmond is nog niet thuis.

Van 7 tot 9u vertrekken in der haast alle Duitse soldaten en materialen, en hier en daar laten ze nog wat liggen. Om 16u zien wij ten allen kante Belgische en Franse soldaten opdagen, die de Duitsers achtervolgen, en hier alles afzoeken. Ze zijn kort gevolgd door de Franse artillerie, cyclisten en van alles, zodat wij reeds 's avonds om 7u een 20-tal Franse soldaten hebben in ons huis, die hier zelf hun eten maken. Ze zijn allen vriendelijk om mee te handelen, en bedanken ons wel duizendmaal voor onze vrijgevigheid en wij hen voor onze redding. Geheel de nacht gaat goed voorbij.

Edmond is nog niet thuis.

Maandag 19 oktober

Geheel het stuk land tussen Alfons Waeyaert en Edmonds (E18-E19) staat 's morgens vol Franse kanonnen.

Van 's morgens vroeg horen we kanonnen heel duidelijk. Nog nooit van meer. Men schiet ten allen kante, van Duinkerke tot Roeselare, en nog nooit hebben wij zo klaar gehoord, de grond dreunt.

Om 15u30 beginnen ze op de plaats te schieten met de kanonnen van aan Kamiel Jacques (op het Gaainest), al over de plaats naar Vladslo toe. Al onze kinderen, met moeder, Marie en Cordula, Aloïs en Oscar, zijn naar Elias Kuipers (E19) gelopen.

Op de plaats zelf horen wij nu de kanonnen bulderen. Men schiet geheel de nacht. Verschillige branden ziet men in 't omliggende om 19u reeds.

Edmond nog niet thuis.

Dinsdag 20 oktober

Geheel de nacht hebben zij geschoten altijd in de richting van Werken tot Roeselare.

Om 5u ga ik Hortence en August haar koeien gaan melken, en kort daarna beginnen ze reeds gewerschoten te lossen in de broeken. Weldra begint het kanon nog heviger als vroeger. De stukken pannen vliegen op ons glas, en nog heviger en heviger wordt het.

Om 13u20 licht ik de dakvenster een weinig op, en zie, het huis van de dokter is geheel in rook. De kap van Jozef Knockaerts huis is gans doorschoten, kortom, 't is al verwoesting dat ik zie.

Weldra hoor ik voetstappen. De Duitsers zijn daar. Ze komen binnengestormd in ons huis. "Geen Fransman?" - "Neen, mijnheer". Ons bed van verleden nacht lag nog in de kelder. Ze doorsteken de matrassen. Ik help ze wegwerpen, en ze zijn daarmee voldaan. Nog 2 of 3 komen binnen. Ze zien Irma, en daar, zij is genoodzaakt te vluchten naar Petrus Willaert. Ik blijf met één van de drie die achtergebleven was. Hij doorzocht alles van boven tot beneden, tot in de stallen. Ik was ook in levensgevaar. Daar komt er een binnen die wat braver was, en ik was gesolveerd. Dat is gebeurd in 40 minuten. Een pose van 20 minuten, geen passage, en nu komen er veel Duitse voetgangers af, in 2 verschillende grote troepen, gevolgd door een 20-tal paardemannen, officieren denk ik. De laatste troep houdt halt aan 't huis van Mr. Schottey. Het kanon, die nu enige tijd stil was, begint wederom. Ze worden ongerust, ze maken omkeer, en ze vertrekken wederom de plaats over. Ik zie, binst dat de Duitsers doorgaan, Desiré Paesbrugghe (A5) komen van uit het slagje van Schottey, en dwars door de Duitse soldaten gaan. "Zeker", denk ik, "om zijn beesten eten te geven". Hij komt terug, en als ze juist op het punt staan wederom te keren, wordt hij geroepen, en ik hoor ze van leper spreken. Desiré wordt bij de arm genomen en hij gaat mee. De straat is wederom stil. Ik hoor wederom kanon- en geweervuur.

15u10. Daar komt iemand door onze hof. Ik kijk door het keldervenster, en daar zijn 3 Duitsers. Groot, struis volk. 2 met bril en één zonder. Men roept. Ik ga seffens. Men vraagt mij of er nog soldaten zijn. Ik zeg van neen. Men vraagt mij of ik patronen of geweren heb, en ik zeg van ja, daar ik verstond dat zij vroegen of ik de "patron" was. Me beveelt ze mij te geven, en dan wordt ik gewaar dat ik misverstaan heb. Daar is er een die Frans klappt, hij vraagt mij: "Hebt gij wijn?". Ik zeg: "Neen, wij zijn arm". "Hebt gij geen spek?". Nogmaals: "Neen". "Hebt gij geen kaas?". Nogmaals: "Neen". "Hebt gij geen boter?". "Ja, mijnheer". "Geeft ze mij!".

Ik haal ze in hun bijzijn uit de mande, die gereed stond om naar Elias Kuipers te dragen, en ik zeg hem dat ze ter zijner beschikking is. Hij doet mij er zelf van eten, en daarna vult hij zijn potje, en geeft mij het overige terug. Nu zegt hij, "Het is verboden van op de straat te gaan. Zo gij op de straat gaat, zullen wij u ongenadig doodschieten. Gaat in uw kelder en rap.". Ik loop er in, en zij vertrekken langs de kant van Petrus Willaert (E14), waar Irma naartoe gelopen is.

Het is 15u30, en vijf minuten voor 16u komt wederom voetvolk, en een grote hoeveelheid kanonnen. Ze staan voor de deur. Ze komen binnen. Ik geef hun appels, die ze gretig aannemen, maar toch stelen ze alles wat nog in de hof staat van fruit aangaande.

Vader komt terug, en met hem Vanpetegem. Hij steekt de deur open en vraagt of Hortence hier niet is. Ik zeg dat ze bij Elias Kuipers is bij de kinderen. "Gaat er maar om", zegt hij, " en zeg haar dat ze haar beesten kan eten geven, dat haar geen leed zal gebeuren". Ik zeg het aan vader, "gaat en zegt het haar, en brengt de kinderen mee.". Irma is terug naar Willaerts.

Er komen her nogmaals 3 Duitsers langs achter. Ze roepen : "Hebt gij wijn ?". "Neen". "Waar is er wijn ?". "Ik weet het niet". "Hebt gij kaas ?". "Hebt gij boter ?" . "Ja." . "Geef het hier !". Ik haal het uit de mand die geschikt is voor de kinderen. "Is ze fris ? Is ze goed ?" . Ik ben verplicht ervan te eten. "En nu", zegt hij, "in de kelder, en zo gij eruit komt, zult gij ongenadig doodgeschoten worden". Ik ga wederom de kelder in natuurlijk.

Wat later gaat de deur open, en nogmaals geef ik hen appels. Ik vraag aan de officier of ik om mijn kinderen mag gaan die bij Elias Kuipers in de kelder zitten. Hij zegt : "Laat de kinderen waar ze zijn, en gaat er morgen vroeg om, en blijft in uw huis !".

Kort daarna ga ik langs achter buiten, en zie Ampens reeds vluchten. Ik roep naar Irma : "Rap, wij gaan vluchten !" Trouwens, Baptistes huis (=Isidoor Dewilde - E17), Edmonds schuur (E20) en Mr.Schottey's schuur staan reeds in brand, alsook het gemeentehuis (achter E18) . Wij lopen de Koordhoek op, al over het land. Wij ontmoeten er veel, geheel de parochie . We vluchten, God weet waar. We zijn aan het Gaaisnest, over de stukken land gegaan, in de richting van de beek. We komen Emiel Vanhove tegen met Julie Moei op een kortwagen, in de tachtig jaren oud. Ik help ze voeren, en om 4u van de nacht komen we bij Jules Desnoeck (richting Smisse), op het hofstedeken van Mr. Schottey. We vinden daar wel 25 vluchtelingen, al van onze geburen. Wij blijven daar tot de morgen.

Woensdag 21 oktober

Edmond nog niet thuis en geheel de nacht horen wij onophoudelijk schieten. Wij blijven gans de dag en ook de volgende nacht.

Donderdag 22 oktober

Wij komen terug naar huis, met gans onze bende, langs de brede kalsijde. Van tijd tot tijd ontmoeten wij Duitse soldaten. Overal deuren en vensters kapot geslagen. Vele huizen afgebrand. Het onze, gelukkiglijk staat nog recht. In de kamer en in de winkel is het beginnen branden, en 't is uitgedoofd. Gans de winkel is vermoorst, en alle etelijke ware die goed was ingepakt. Om 10u komen onze kinderen met gans de familie terug. Zij vertellen hun gevaartenissen en wij de onze.

Alles riekt hier naar brand. Wij blijven heel de nacht die daarop volgt allen thuis, en waken en slapen zo goed het gaat.

Vrijdag 23 oktober

Vanpetegem deelt 2 koeien uit, maar bijna niemand is thuis bijna. Ik haal zo wat 4 kilo's onvergeld.

Men hoort nog altijd schieten, en nu is het in de richting van het Roggeveld. Ik help 4 dode paarden begraven : 2 bij Louis Picqueu, één aan Kamiel Jacques, één aan Deni Couvreurs. Ze stelen nog altijd al wat ze vinden. Ik kuis en zout 2 dode zwijnen die ik gevonden heb bij Hortence, en waar het al afgebrand is. (zie kaart). Bij Vercruysse aan het station, de ontvanger, bij Aloïs Hosten, bij Emilie (Ampe) van Celestens, bij Jeroom Verbanck, bij Henri Coolman, bij Pol Vercruysse, bij Valentijn Degraedt, bij Constant Decruydt, bij Bruno Degraedt, bij Oscar Baeckelandt, bij de zusters en gans de school, bij Aimé, bij Baptistjes, bij Schottey, bij Hortence, bij Mr. Docteur. Deze heb ik al gezien.

Wij helpen de rest van de wijn delven, nog enige flessen, die wij gaan halen bij Mr.Onderpastoor.

Een Duitsman is begraven bij de hoek van Kamiel Jacques weide. Een staak staat op het graf met zijn jacko erop.

Wij drinken vier of vijf flessen wijn uit, daar de Duitse ze toch pakken, en delven er in onze hof nog zowat 40 of 50 flessen. 's Avonds steekt elk zijn geld mis. Men zou zeggen dat de wijn reeds werkt en 't is nochtans miswijn. Wij zien een ballon dirigeable. Brengt de nacht verandering ? We leven op hoop. De nacht gaat rustig voorbij. Veel geschot, bijzonder geweervuur.

Zaterdag 24 oktober

Met de morgen nog altijd geweer en kanonvuur. Men legt de telefoondraad, en men plakt aan dat in geval hij vernietigd wordt, de dader gefusilleerd zal worden, en zo hij niet gekend is, zal geheel de gemeente verantwoordelijk gesteld worden.

Geheel de dag is het een passage van alles, al Diksmuide op. Met de middag passeert zich de "Etat major" in het station, en met de avond ga ik naar de pastorie met Rosalie. Een algemene aftocht begint. Voetvolk passeert er bij de macht. Binst dat ik aan de pastorie ben, vraagt madame mij trouwens te willen blijven totdat Mr. Pastoor en onderpastoor, in burgerklederen, thuis komen. 't Geen ik doe. Tegen dat het 10u van de morgen is, zijn er reeds 4 vliegmachines gepasseerd. Nog later in de avond passeert er veel paardevolk, en volgens men zegt, zou er een groot Engels leger ontscheept zijn in Oostende. We zullen morgen misschien reeds Engelsen zien. God geve het !

Edmond nog niet thuis !

Men begraaft een burger van aan Wullepits, (Zarren-Linde) ook Jeroom Couchez en Romain Claeys, die doodgeschoten zijn op het hof van Gusten Couchez.

Zondag 25 oktober

Geheel de nacht kanonnen en geweervuur. Met de morgen wederom terugkeer van de Duitsers, al in de richting van Diksmuide, Woumen. De Duitsers plaatsen een kanon hier in 't omliggende, want wij horen duidelijk de vensters daveren bij ieder schot. Het duurt van 9u tot 12u en dan vermindert het kanongebulder.

Men passeert met veel automobielen vol gekwetste soldaten. Men begraaft heden Louise van August Vanoverschelde (Roogeveld - Esen) , die reeds dood is van 14 oktober.

Nog automobielen vol gekwetste soldaten passeren. Ik geef hun melk en boterhammen, die zij gebruiken, als ik er eerst van eet. Zij zijn uiterst dankbaar ervoor, en schrijven zelfs enige woorden met krijt op onze voordeur, ten voordeele van de personen die er verblijven, en de woning.

't Is dezelfde die het er op schrijft die Aimé's huis in brand gestoken heeft. Hij zegt het zelf zonder dat wij er naar vragen. Een ploeg burgers gaat rond met spaden voor de dode, geschoten, en verbrande beesten en mensen te begraven.

Het kanon buldert wederom in volle hevigheid. De vensters daveren. Ze geraken over de IJzer niet, zegt men, in Diksmuide. 't Is nu reeds 4 volle dagen dat zij er voor moeten blijven.

Al de straten en de stukken lopen vol verwaalde beesten : koeien, paarden, zwijnen, geiten, van alles.. het is een algemene verwaaldheid van mensen en beesten. Nu gaan wij met goede hoop te ruste, of beter gaan waken, één oog open en één oog toe.

Edmond is nog niet thuis.

Om 20u schieten ze zo geweldig met het kanon, dat er hier verschillende uit hun bed

komen. Nog nooit heeft men zo erg en zo aanhoudend het kanon hier gehoord. Om 20u15 passeert er een ganse kolonne wagens die terugtrekken, en het kanongebulder vermindert wat. Een erg geweervuur heeft plaats in de richting van de IJzeren Brug (Esen) . Edmond nog niet thuis.

Maandag 26 oktober

Er komen deze morgen om 10u een trein met volk en benodigdheden tot in het station. De Duitsers, ze rijden wat heen en weer, en keren dan in de richting van Handzame terug. In de voormiddag is het een ongelofelijke beweging in onze straat van troepen. Bijna al voorraadwagens. Ze passeren wel 3u lang al in de richting van Esen. Ze geraken nog altijd over de IJzer niet, zegt men.

Swaelsens gebouwen en Pollets gebouwen (Roggeveld) dienen voor hospitaal en liggen vol gekwetste soldaten, Duitse. Reeds 11 lijken zijn begraven in het stuk land achter Swaels, langs de Kalsijde naar de Predikboom, een stuk dat Pollet gebruikt.

Om 12u10 steekt men Louis Picqueu's molen (bij Station) nog in brand, omdat men er de vorige nacht licht in gezien heeft, zeggen ze. In alle geval, hij brandt af, en nog rap, daar er veel wind is, die gelukkig uit de richting van de Kalkoven komt. De namiddag gaat anders stil voorbij, en de nacht ook. Edmond is nog niet thuis.

Dinsdag 27 oktober

Met de morgen horen wij de grote Duitse kanonnen bulderen die geplaatst zijn in Bovekerke en Woumen. De huizen daveren tot hier. Een gedurig gaan en keren van voetgangers en gerij.

Met de namiddag krijgen wij wederom de plundersers. Zij beginnen met bij de onderpastoor binnen te breken en er alles onderste boven te smijten, blijkbaar met het inzicht geld te stelen. Daarna vangen zij alle de hennen die zij krijgen. Ze komen met 6, 7 en meer hennen tegader, de kop afgewrongen. Ze gaan de wagen op en weg, alsook al het beschikbare hout voor het geen dat staak, perse of plank aangaat, alles moet maar mee, en dat gaat zo tot 7u van de avond. De nacht gaat nogal rustig voorbij.

Woensdag 28 oktober

4 vliegmachines bijeen gezien, 2 bestuurbare ballons. Van 's morgens krijgen wij een groot aantal soldaten, die hier rondslechteren, overal in de hoven en de huizen, altijd maar zoekende om iets te vinden. Ze steken met hun bajonetten in de grond, om het gedolvene te vinden, alles meepakkende. Al wat pluimgedierte is slagen ze met persen af, of schieten ze. Zwijnen, kleine en grote koeien, tot kalveren toe, paarden leiden ze mee om te verkopen, om aan geld te geraken. Kortom, 't

is een dag volle van plundering. Ikzelf vang twee zwijnen en slacht ze zelf, daar de Duitsers ze toch pakken. Ze vinden in de kelder van weduwe Gryspeerdt nog een grote hoeveelheid wijn die nog niet beschadigd is van het branden, ze roven hem, alsme de wijn die nog in het huis van Mr. de Onderpastoor verborgen was.

Met de avond zien wij veel dronken soldaten, en het is allergevaarlijkst op straat te lopen, daar iedere Duitse soldaat gewapend loopt.

Donderdag 29 oktober

De nacht passeert ook, en met de morgen wederom hetzelfde spel. Tegen de noon verandert het. We krijgen ander volk en beter. Dit zijn verstandiger mannen en ons leven is dan min in gevaar. Al wat ze halen, betalen ze, en we hebben er geen de minste moeite mee. Veel vliegmachines, 5, 6, 7.. De Duitse schieten er op verschillende, met geweer en kanonnen, maar zonder uitslag. 2 of 3 bestuurbare ballons ziet men in de namiddag, en zo gaat de dag voorbij, rustig, als men dat zo noemen mag.

We zouten 2 zwijnen en drinken terzelfder tijd 2 flessen wijn.

Vrijdag 30 oktober

We hebben nu ook Duitsers, maar geheel beste mannen, verstandige. Ze logeren in het huis van Alfons Waeyaert (E18), die nog niet thuis is. Ze koken en braden daar, en komen bij ons te winkel en voor de waste. Ik verhalvezool 2 paar laarzen voor hen, en ben voor alles goed betaald. Nogmaals veel vliegmachines, die rijzen en dalen, er is trouwens in Kortemark een vliegplein. We horen nogmaals een trein in het station. 2 bestuurbare ballons gezien, en een geweldig kanonvuur in de richting van Merkem en Poelkapelle. Om 20u nog veel Duitse soldaten in huis, en geen de minste moeite, beste volk.

Zaterdag 31 oktober

Geheel de dag door ziet men vliegmachines en bestuurbare ballons. De Duitsers die wij hebben blijven daaromtrent dezelfde. Ik krijg van hen een gehele coupon, en 8 paar halve zolen gratis voor niets.

Een geweldig kanonschot in de richting van Langemark, Bikschote, Merkem en op die kanten, die met de avond schijnt te naderen. Anders geen bijzonderheden.

November 1914

Zondag 1 november

Rustig tot 8u50, dan komt geheel onze straat vol Duitse wagens en langs de Kalsijde van Werken naar Zarren is het een zwerm van voetgangers, al die Werken optrekken, met van alles mee : mitrailleurs, kanonnen, artillerie, van alles, en dat 4 uren lang zonder

ophouden. Geheel onze straat blijft nog vol staan, en onze winkel heeft nering, en dat wij met 4 mensen zijn om te bestellen : tabak, koeken, appels, al dat zij hebben of missen kunnen, zo veel en zo erg dat de toog bijna omgedrumd is.

We hebben een slaper en 2 paarden, en de straat is geheel in beweging. Wij blijven op, gans de nacht. Geheel de dag is het een ongehoorde beweging in de lucht van vliegmachines ten allen kante. Men ziet dat de Duitsers er op schieten met granaten, dus het zouden Engelse of Franse moeten zijn.

Maandag 2 november

Zeer grote beweging en veel geschot, bijzonderlijk in de voormiddag. Ze roven al de hennen, die ze krijgen kunnen, de kalveren van 't zelfde. Ik werk gans de dag aan de Duitse soldatenschoenen, en er wordt goed betaald van hen.

Veel vliegmachines en bestuurbare ballons.

Dinsdag 3 november

Zelfde spel. Ze roven één van Hortence's kalveren, maar ze krijgt een bon ervoor van 1,25fr. De haverschelven worden al gepakt. Hortence's haver en vlas is weggedragen van aan Wwe van Remi Hosten (E11) tot aan Charles Desmyters (E12). Ze roven bij ons een van onze zwijnen, en geven mij een bon van 1,25 fr. Bij Leon Willaert (S4) doden ze al zijn zwijnen. Hij is trouwens niet thuis. Ook één van de koeien. Men steekt een bestuurbare ballon op, op Romain Waeyaerts stukken. De vliegmachines doorkruisen de lucht, 4, 5 . Ik zie de eerste Duitse trein passeren, zes wagons, Esen op, traag, traag... .

Woensdag 4 november

Ze stelen Aime's os uit het gras. Hij was juist weg, als wij erom gingen, Werken op. Ik verkoop nog een zwijn voor 90 Mark. Met de avond komt er een groot aantal paarden toe, die men overal in steekt, tot in Jozef Knockaerts serre toe. Het zijn al paarden, zegt men, die de grote Duitse kanonnen moeten trekken. Vandaag ziet men geen vliegmachines. Ik verhalvezool een paar laarzen voor de Duitse, en word goed betaald.

Donderdag 5 november

Het geschot is nader dan gewoonte. Het geweervuur hoort men duidelijk. In de voormiddag maken ze de kerk gereed om er gekwetsten in te leggen. Ik haal de kerkstoelen uit, en reeds ligt er een wagenvoer strooi in. Ze spelen op het orgel hun krijgsmarsen. Met de avond hijsen ze de drapeau van het Rode Kruis op de toren, alsook de Duitse drapeau.

Met de vooravond passeert er een Engels vliegmachine. Ze schieten erop, dat de mensen voor henzelve benauwd zijn. Met de

avond stilt het geschot, en nu zullen we voor de tweede maal bakken binst de nacht, om ons brood niet gestolen te worden.

Vrijdag 6 november

't Uur op de toren wordt aangepast door de chef van 't hospitaal.

Geen geschot. Ik werk gans de dag aan de Duits hun schoenen, en wordt goed betaald.

In de voormiddag doet zich een geval voor : Rosalie gaat naar huis en zij neemt, onwetend misschien 'n centumee. 2 van de mannen komen daarna hier binnen gestormd, omdat zij bestolen zijn zeggen zij. Rosalie geeft het hen terug, maar niettemin, die is heel erg kwaad, en gaat zelfs zijn geweer halen, en niemand meer mag buiten. Geheel onze menagie is gevlucht, en de kleine kinderen staan te krijsen in de keuken en in de gang. Hij verdreigt van mij dood te schieten en legt zelf aan. Ik spreek schoon, en intussen komen de mannen die bij Alfons Waeyaert in logement zijn bij, die zijn onze vrienden, en spreken voor ons te beste. Al de bedreigingen van moord en brand zijn voor deze keer afgeweerd.

Ik ga na de noon naar Virginie Hostens en vind aan de kerk wel 200 gekwetste soldaten. Verdrietig om te zien. Aan hun hoofd, handen, benen en overal gekwetst. Ze vragen mij water, maar ik mag hun geen geven. Met de avond krijgen wij 2 onderofficieren te slapen : beste volk. Wij doen alles wat wij kunnen voor hen, want we zijn content ze in huis te hebben, na al de bedreigingen van deze dag. Nu mogen we gerust slapen.

Zaterdag 7 november

Nogmaals stil. Weinig geschot. Al de gekwetste zijn weg, en tegen de middag zijn er evenveel nieuwe. Ik verhalvezool zijn botten, voor de chef van 't hospitaal.

Veel vliegmachines, waar de Duitse gedurig op schieten. We krijgen als wat wij willen van de Duits. Ze betalen geheel goed. Ik zie zware gekwetste afdragen bij Emiel Theuninck (M14). De mannen van gisteren blijven hier slapen, en eerste klasse wel.

Zondag 8 november

't Blijft tamelijk rustig. Na de middag herbegint het geschot in de richting van Diksmuide, nogal geweldig. Bestuurbare ballons en vliegmachines zien wij dagelijks, en soms 5 of 6 bijeen.

Om 7u zien wij dat Eduard Hostens (Mollestraat) hofstede in brand staat. Men zegt, deze avond, dat het door onvoorzichtigheid gebeurd is.

Vader en Gusten hebben deze dag voor de Duits moeten gaan werken. Elke man heeft zijn toer. Geheel de dag naarstig gewerkt.

Al het manvolk van de Ruitershoek moet weg, ook een kant van de Linde.

Maandag 9 november

Veel en geweldig geschot, grote beweging.

Men brengt veel gekwetste en ook doden naar de plaats. Ze halen al de koeien en de varkens die ze zien. Ik verkoop nog een van Hortence's jaarlingen voor 1,60 Mark. We halen Aimé's haverschelf naar huis te lijve, en werken dag en nacht, zondag en weekdag. Deze nacht bakken wij.

Dinsdag 10 november

Ze beginnen al heel vroeg te schieten, en nogal geweldig. Om 10u voormiddag verergert het geschot nog, bij zover dat onze deur en vensters gedurig daveren, en zo voort geheel de dag. In de avond zegt men dat zij een stormloop gedaan hebben in Diksmuide en zij over het kanaal geraakt zijn. Mocht het waar zijn.

We zijn hier letterlijk uitgegeten. Ze nemen het brood, vlees en etelijke waar voor u van tafel.

Om 9u30 passeren er een 80-tal Franse krijgsgevangenen uit de richting van de Ruitershoek, en trekken Kortemark op, zegt men. Het zijn al half-zwarte met een officier aan 't hoofd, al ongewapend, met aan weerszijden en voorop een rij Duitsers met de bajonet op het geweer.

Ik verkoop een varken van 110 kilo voor 't Rode Kruis.

Men zegt nu ook dat al het mansvolk vandaag zal wegmoeten, maar 17 zouden mogen blijven die aan de zieken helpen.

Woensdag 11 november

Nogmaals veel geschot, maar toch zo erg niet. Er passeert veel voetvolk, grote schuiten, en veel materiaal, al de Ruitershoek op. Met de namiddag passeert er nogmaals een 20-tal krijgsgevangenen.

Ik ga naar de commandant die thuis is in de pastorij, en vraag hem, om in geval dat de burgerij moet vertrekken, ik zou mogen thuisblijven. Dat gaat niet zonder enige moeite. Ik krijg een schriftelijk bewijs, de reden schoenmaker. Gelukkig dat hij nog goed Frans spreekt, en ik kan mij verhelpen.

Met de avond komen ze zeggen dat al de weerbare mannen van 16 tot 70 jaar morgen om 9u voormiddag zich op de plaats moeten bevinden, om dan gezamenlijk te vertekken.

Donderdag 12 november

Ze hebben deze morgen naar de plaats geweest, en een 40-tal mogen blijven : bakkers, ziekenbezorgers, maalders. Nu, al die thuis mogen blijven hebben een schriftelijk bewijs.

Ze brengen bij honderden gekwetsten dagelijks. Het operatiehuis is bij Castelein (M24) , en elders al de grote plaatsen liggen vol zieken en gekwetsten.

Ik koop enige paar schoenen van de Duitsers, die ze gestolen hebben van in één van J. Knockaerts grote tonnen, en die toebehoren

aan Kamiel Goderis (M10) , denk ik. We zullen ze hem al eerlijk teruggeven.

Ik verkoop 2 jaarlingen aan 't Rode Kruis, maar ze zijn te mager. Ik moet ze terugbrengen, ze moesten een grote vette koe hebben. Ze stelen voort alles waar ze maar kunnen van gediend zijn.

Vrijdag 13 november

Het geschot is wat gestild, of ik dat zo mag schrijven. Nog altijd niet gepasseerd in Diksmuide.

Ik werk nu voor het Rode Kruis, en wordt goed betaald.

De mannen mogen alle 2 of 3 dagen naar huis terugkeren. We hebben deze avond 2 nieuwe slapers : een Duitse toezichter van een hofstede en een soldaat die geheel braaf zijn. Ze vertellen - één bijzonder die goed Frans spreekt - dat de slag van Diksmuide de grootste is die tot nu toe heeft plaatsgehad. Hij heeft gisteren een Frans dagblad gelezen die schrijft dat het aantal doden en gekwetsten aan het ongelofelijke grenst.

Zaterdag 14 november

Weinig geschot, wij worden daaraan min of meer gewoon. Het volk, de Duits, ze nemen nog toe in getal. Geen huis, geen kamer meer, of men vindt daar mannen of paarden in, overal. Ze vertellen dat Diksmuide gans plat is, geen dak meer op een huis, geen mens meer en geen muis die leeft, alles, alles dood en weg.

Ik heb veel werk, en wordt goed betaald.

Deze avond had ik een officier om te slapen met zijn ordonnans, bij onze gewone mannen, alle tot nog toe geheel braaf.

Zondag 15 november

Wij verkopen een zwijn, nogmaals met een bon, en verkopen ook in de winkel aan een soldaat met een bon. De officier zegt dag hij zal goed zijn.

Men zegt dat er honderdtachtig vluchtelingen toekomen van de omliggende parochie.

Vandaag sneeuwt het en regent het voor de eerste keer en het is het koud.

Ze schieten vandaag weer geweldig en niet ver, al in de richting van Diksmuide.

Met de avond passeert er een grote karavaan burgers van Esen en Woumen. Ons gemoed komt vol als wij ze zien passeren. Al in de ouderdom van 1 maand tot 80/90 jaar oud, van alle slag, echt verdrietig, veel die wij kennen. Waar gaan wij naartoe ? Misschien is het morgen onze toer. Wat gaat er van ons geworden ? We zijn hier met 21 mensen in huis, 9 kinderen ! Het goed is hier van 3 tot 4 menagies. Geheel het huis opgepropt met van alles, dat kunt ge wel denken. En moesten wij weg, wat zal er voor ons nog overblijven tenzij misschien de grond. Wij zijn allen ten einde raad, hoeveel moed wij ook hebben.

Geheel de kerk is volgestoken van die vluchtelingen. Ze blijven daar 2 uren. Ze krijgen eten, en dan gaan ze weg met de trein naar Torhout. In Cordula's (E5) huis slapen er ook een 20-tal , al voetgangers, die morgen wegmoeten, zeggen de Duitsers van 't Rode Kruis.

Maandag 16 november

Geheel de dag geen geschot. Met de morgen komen een 200-tal burgers toe van Handzame, die hier voor onze deur blijven staan. Men geeft ze elk een schop. De enen zeggen dat zij de doden moeten gaan begraven, de anderen zeggen dat het is om de wegen te vermaken. Er zijn nog verschillende Zarrenaars bij die hebben moeten vluchten naar Handzame, oa. Jerome Robaey, Kamiel Paesbrugge (E10) en Achiel Vanthuynne, die heb ik al gezien.

Grote beweging van voetgangers. Ik verkoop nogmaals enige paren lichte schoenen aan de gekwetste. Hadden wij er duizend paar gehad...

Met de middag komen er nogmaals een 40-tal burgers toe van Handzame, zelfde werk zegt men. Ik werk gans de dag naarstig aan de schoenen, en verdien nogal wel geld. Ik moet de ronde doen voor de sloten van de kerk, om aan Mr. Pastoors zuster af te geven, die ze dan moet bestellen aan de Ortskommandant. Wat men er mee van zin is, weet ik niet.

We mogen nog alsan blijven, van wegmoeten hoor ik niet. God zij geloofd.

Dinsdag 17 november

Geen geschot. Grote beweging van paardenvolk. De burgers stonden deze morgen reeds op rang deze morgen met piek en hamer gereed om te vertrekken zo wij opstonden. Ik werk geheel de dag goed door, en win geld.

Met de avond zijn wij overlast van paardenvolk. Op onze 2de atelier slapen 4 mannen op de zolder, en 2 in de kamer. 4 officieren. Zij braden en fruiten de ganse avond op onze stoof. Tot nu toe zijn allen braaf en bedienstig.

Hoeveel ruzie en moeite wij toch hebben, wij doen dat nog veel liever dan te moeten vluchten en geheel de boel te laten.

De Duitse soldaten hier op de plaats, ruimen en breken de huizen af, om de straten te vermaken, en veel voeren zij in Karel Sonnevilles weide, die al 10 dagen vol wagens en paarden staat.

Ze stelen voort alles wat hen onder de handen valt.

In de onderpastoor zijn huis zie ik ze een ledikant of bed uitdragen. In 't huis van Remi, gisteren 2 karren kolen laden, en zo voort . Tot nog toe niets gehoord van wegmoeten. Voor ons te beter. Weer komen de

vliegmaachines af, 1, 2, 3. We zijn curieus wat het morgen zal zijn.

Woensdag 18 november

Geen of weinig geschot, maar van 's morgens af grote beweging van burgers die uit om te werken gezonden zijn, en veel Duitse artillerie, infanterie, van alles. De generaal komt immers vandaag. Met 60, 70 man maken zij de plaats rein, de verbrande huizen opruimen, de mest wegvoeren, alles rein en schoon maken. Er komt een gans regiment infanterie toe 's morgens om 9u. Ze komen hier, en zeker elders ook, in huis gestormd achter plaatsen om 't avond te slapen. Ik krijg in mijn huis nog 4 mannen bij de vorige, waarvan 3 schoenmakers, die morgen, zegt de sergeant-majoor, zullen helpen voor de compagnie. Het zijn, mij dunkt, fatsoenlijke mannen. Wij verkopen er 2 konijnen aan 1 fr 't stuk, die zij zelf gereed maken, en natuurlijk opeten. Met de avond maken zij concert. Zij zingen dat het klinkt, zegt men, en ze zijn allen even goed gezind. Ze zijn de laatst toegekomenen van de schutslinie, waar zij deze nacht afgelost werden. Ze zijn content van heelhuids weergekeerd te zijn. Ze zeggen van hier 2 of 3 dagen te blijven om uit te rusten.

Ik arbeid geheel de dag naarstig en verdien wel geld. De Duitse betalen immers goed. Ik blijf deze nacht op, daar wij gaarne zouden debakken hebben tegen de morgen. Ook 2 Duitse soldaten blijven op. Wat het nu morgen zal zijn weet ik niet. We worden aan die grote beweging min of meer gewoon, of men dat gewoon kan worden. Ik verkoop nog een varken aan de pioniers, die bij Alfons Waeyaert thuis zijn. Nu, op goed geluk, tot morgen.

Donderdag 19 november

Zo wij opstaan, staan de burgers van Lichtervelde en zeker ook van andere parochies reeds gereed om te vertrekken. Een van Lichtervelde moet komen om ons vertrek te kuisen van de officier die bij ons slaapt, het was wat bevuild.

Grote beweging op straat, een weinig geschot. Al de gewone mannen blijven hier, en ze zijn braaf. Ik werk naarstig gans de dag, en ik verdien ten minste 10 Mark.

We hebben meest van al moeite met onze beesten. Alle stallen vol, nu nog 20 varkens, 11 koeibeesten, nu nog geen strooi, geen voeder. We weten niet wat doen, nu tijd geeft raad. Wat zal het morgen zijn. Voort goede moed.

Vrijdag 20 november

Weinig of geen geschot, voort veel beweging van soldaten. De burgers staan zoals gelijk gewoonte vaardig op straat zo wij opstaan, en komen schoon spreken om een tas koffie te mogen hebben, voor betalen.

De mannen blijven allen braaf. Wij behandelen ze ook zo goed mogelijk. Ik verdien deze dag, te samen met 3 soldaten die helpen arbeiden, niet min dan 20 fr. 's Avonds zit geheel de keuken vol soldaten en onze menagie. Schrijven, lezen, roken, zingen, en van alles. De officieren gaan vroeg slapen.

Zaterdag 21 november

Geen geschot, maar veel beweging. Wij arbeiden naarstig gans de dag, en verdienen wel zoveel of gisteren. Na de middag komen er weer veel soldaten bij: 14 mannen komen bij ons binnen en willen malgré slaping hebben, maar toch kunnen wij ze wegstrijgen, en we blijven deze avond met ons gewoon volk.

Dagelijks ziet men vliegmaachines, en somtijds 4, 5, 6. Anders geen nieuws.

Ik ben reeds driemaal bij de commandant geweest om een briefje te ontvangen om leder te mogen gaan halen, en telkens ben ik uitgesteld. Ik wil niet meer gaan. Als 't leder op is schei ik uit. Ik heb vandaag nog een coupon gekocht van een soldaat voor 2 fr de kilo.

Zondag 22 november

Weinig geschot. Geheel de dag naarstig gewerkt.

In de namiddag komen weeral veel vluchtelingen toe van Klerken, van de Steenstraat en Woumen. Triestig om zien: oude mannen en vrouwen, kleine kinderen. Morgen, denken wij, onze toer.

Melanie Dewyse komt hier ook voorbij. Zij was de bazin uit de "Predikboom". Ook zij moest weg. Ze moest hier blijven van deze officieren die hier thuis lagen, daar zij ook bij haar in kwartier geweest hebben. Ze gaat om haar klederen te halen aan het station, maar ze mag voorzeker niet meer terugkomen.

Maandag 23 november

Nog geen nieuws van weggaan. Te beter.

Maar wederom veel geschot. Nog altijd vluchtelingen die komen en gaan. Er komen met de avond nog 25 mannen bij die hier malgré willen slapen, maar toch geraken ze weg. Te beter. Veel arbeid.

Ikzelf lig bijna gans de dag in mijn bed. Hortence ook.

Met de morgen zie ik dat ze bij ons 3 hennen gestolen hebben.

Dinsdag 24 november

's Morgens wederom bestolen van 4 hennen. Ik heb er dan 2 verkocht en 2 doodgemaakt in de namiddag.

Tegen de avond komen dan weer een 10-tal soldaten bij, die wij moeten herbergen. Er is een officier mee, en die zegt: "Dan kunnen jullie in de kerk gaan slapen. De kleine kinderen zullen daarvan niet dood gaan". Ik zeg hem: "Wij houden nog winkel, en als wij

weg zijn, dan nemen zij alles weg.”. En hij antwoordt : “ Waarom hebt gij de krijg begonnen tegen ons ?”. Dat is zijn beleefd antwoord. Nu, voor 't moment zit heel de keuken vol, en wij schikken van overhands op te blijven. Ik ga nu eerst naar 't bed.

In de vooravond ga ik naar het eind van onze hof, en ze zijn bezig met een van onze kleine zwijnen te stelen. Ik roep, en ze vluchten weg en wij halen dan met behulp van de soldaten-schoenmakers de zwijnen hier thuis en steken ze bij de geiten.

Woensdag 25 november

Nog geen tijding van weg te gaan. Veel arbeid. Geheel verleden nacht is er veel beweging geweest.

Met de morgen zeggen de soldaten dat er morgen, hier van in 't dorp, een 1000-tal zullen weggaan.

Wij wilden dat het waar ware, maar zij voegen erbij dat zij zullen opgevolgd worden van andere troepen om hier te rusten. Wij blijven ons zelfde getal mannen houden, nog 12 of 18. Ik zit hier nog om 12u van de nacht bij hen. Zij drinken nog rum en braden nog biefstukken, en wij moeten hen nog altijd voort dienen, en beleefd zijn.

“Hoop op beternis”, zeggen wij somtijds, maar het duurt toch lang.

Donderdag 26 november

De grote bende blijft tot tegen de avond, en dan trekken ze weg... goede reis ! Wij houden nog 8 mannen, waaronder 2 officieren.

Met de avond beginnen ze wederom veel met de kanonnen te schieten in de richting van leper en verder. Weinig arbeid. De schoenmakers kopen binst de dag voor 18 Mark rum en cognac, en drinken het bijna alles op in de avond met enige kameraden, en wij moeten ook mee doen onder het zingen van luidruchtige liederen. De nacht gaat nogal rustig voorbij.

Vrijdag 27 november

Met de morgen vertrekt er een officier met zijn ordonnans : dus nog 6 mannen, waaronder 4 schoenmakers. Geheel de dag veel arbeid en goed geld verdiend. De dag gaat rustig voorbij, in ons huis tenminste, op de straat en op de omliggende stukken grond, al soldaat dat men ziet, en die zijn dienst leert. Al jonge lieden.

Veel soldaten die ook aan de afgebrande huizen arbeiden, om af te breken, en in de straten te voeren, met van alles, tot onze rolwagen toe moet dienst doen. Anders geen bijzonder nieuws meer, of dat wij horen dat er de 6de december een vredescongres plaats heeft. Mocht het een goede uitslag geven . Van weggaan hoort men tot nu toe niet hier. Te beter, want dan ware het gans slecht voor ons .

Zaterdag 28 november

Geheel de dag veel geschot, kanonnen, en voor ons veel arbeid. Veel beweging op straat en deze morgen gaan er nog 2 mannen weg : een officier en zijn ordonnans. Dus nog 4 mannen.

We krijgen van de officier een bon van 10 Mark voor kolen, petrol en huisvesting. De dag gaat zo voorbij.

Zondag 29 november

Nog eens veel geschoten, kanonnen, zonder ophouden. De lucht is doorstriemd van de zoeklichten. Men schiet met veel geweld, nacht en dag.

Geheel de dag veel arbeid, en ik haal 1 koevel en 2 zwijnevellen naar de brouwerij van Mr. Schottey, een koekop en 4 poten die ik uitvla, en vandaag zullen we er een ferme soeepot van hebben. We leven op hun kosten voor hetgeen het eten aangaat, uitgenomen hun brood die wij niet mogen.

Maandag 30 november

Tamelijk geschot 's morgens, maar 's avonds buitengewoon hevig. Bijna nog nooit zo hevig geweest.

Anders het gewoon Duits soldatenleven : geweldig aan tafel, veel moeite met al die mannen, in huis niet, maar zo overal, als ge er niet opzit of in uw handen hebt, nemen zij het mee.

December 1914

Dinsdag 1 december

Deze morgen hebben wij gezien dat Hortence 1 stierkalf gestolen is en ik mijn koppel zilverfazanten. Hortence doet de ronde in de voormiddag en vindt haar kalf staan in de boltra van Leonard Vansteenkiste (E22). Ze komt het zeggen, en wij gaan samen met één van onze schoenmakers, en we spreken van naar de commandant te gaan en ze zeggen : “mitnemen”, 't geen wij doen. Dezelfde dag brengen wij ze naar Theofiel (S9). Van de zilverfasanten is er niets te zien. We voeren de beer deze dag en halen mest, 't geen we kunnen krijgen zoveel we willen. In de namiddag krijgen wij nog 6 soldaten bij. Tot nu toe gaat alles wel, omdat wij slechter gewoon zijn. Het geschot is bijna geheel gestild, en de jonge soldaten doen bijna niets anders dan de afgebrande huizen afbreken, en de afval in de straat voeren.

3 Koevellen, 2 zwijnevellen en 1 geitevel in gezout.

Woensdag 2 december

Het geschot is een weinig gestild. Dezelfde mannen blijven hier tot nu toe. In de namiddag zijn er hier boven 5 Franse vliegtuigen, kort daarachter 3 Duitse. In de voormiddag hebben ze bommen geworpen op de kant van de gemeente : 2 zwaar verwonde mannen en 2

dode paarden. Om 4u in de namiddag werd het geschot voor een kwartier bijzonder hevig. Om 21u komen ze zeggen dat een deel van onze mannen morgen vroeg weg moeten. We zijn verandering verwachende in 't korte. Al die vliegmachines zijn, denken wij, een voorbode van verandering. Vandaag komt er een zahlmeister (betaalt de soldij van de soldaten uit) of officier, en die kiest enige paren schoenen uit, muskaatnoten en kaneel, ook wat gerst van de zolder die wij ter zijner beschikking moeten houden. Die zegt van er morgen om te komen. We zullen de tijd afzien, en leven op hoop van beter. Marie's koe steekt haar kalf af.

Donderdag 3 december

Het geschot is zo hevig niet meer. Ik heb vandaag geen vliegmachines gezien, en de beweging is even groot op straat. Onze mannen zijn in de namiddag weergekomen : al de zelfde. Morgen gaan onze schoenmakers weg naar Merkem-Kippe, zeggen ze. Voorts blijft het al hetzelfde. Veel ruzie en miserie op straat en binnen.

Vrijdag 4 december

s' Morgens om 4u30 zijn we letterlijk wakker geschoten. Nog nooit, nog nooit heeft het zo hevig geweest. Al de soldaten die bij ons in kwartier zijn, staan in de hof te horten, en verders op de dag horen wij dat het elders ook zo geweest is. De kanonnen bulderen zonder ophouden, en dicht bij ons. We horen wat later zeggen dat het de "Franzosen" zijn die hebben willen doorbreken. Veel soldaten zijn deze morgen weggetrokken. Al de onze ook, maar pas zijn er 15 weg, of we krijgen reeds 3 nieuwe, die in de kamer logeren.

Het geschot stilt rond 9u zowat.

Ik krijg vandaag een paar schoenen, goede, beste, die ik opraap op Leon Willaerts (S4) hof. Ik delf zelf voor ons een doos centen, daar ik dacht dat wij met de morgen, met al dat geweld, misschien zouden moeten vluchten. Toch is het tot deze avond al goed gebleven. Hadden wij tijd, de artillerie komt gedurig mest presenteren. Met wegtrekken is 't wat anders. We hebben geen paarden, maar toch de ene Duits haalt wat en de anderen ook, en zo zijn wij tot de 5de december geraakt.

Men vertelt vandaag dat Arthur Vanpetegem en zijn 2 aangenomen franzosen, Herminie en een van de kinderen bij J. Knockaerts in de kelder gestoken zijn. Donderdag om 12u mocht Herminie en een van de kinderen uitkomen, en Arthur deze morgen. Wat er van waar is, weet ik nog niet klaar.

Zaterdag 5 december

De gebeurtenissen bij Arthur Vanpetegem zijn waar. Hij heeft het mij deze dag zelf verteld.

Het geschot is veel gestild, en de beweging op straat ook. We behouden tot nu onze 4 nieuwe

mannen, en zijn er tot nu toe content van. Er is een zadelmaker bij. Ik breng vandaag een schoon gareel mee van Leon Willaerts boomgaard, die ik mag hebben. Er liggen er nog 4. Ik zal trachten nog een of twee te krijgen. Ik verkoop 2 konijnen aan de Duitse.

We zijn toch zo vergemakkelijkt in huis. We bakken deze nacht, en morgen is het zondag met de naam, maar niet met de daad.

Zondag 6 december

't Geschot is wat gestild, en de dag gaat tamelijk rustig voorbij. Met de avond krijgen wij de pioniers en enige mannen van de artillerie die hier straf thuis zijn. Ze maken cacao, en wij krijgen alles wat wij willen. De mannen die wij in kwartier hebben, zijn gehele goede, verstandige lieden en de 4 mannen die wij hebben zijn ons al genegen. Wederom veel arbeid, en het ziet als naar gewoonte, maar geen zondag : geen mis en geen verzet. We laden gans de dag naarstig mest in Schottey's brouwerij.

In de voormiddag zijn er 5 vijandelijke vliegmachines te zien, en de Duitse schieten er duchtig op.

Maandag 7 december

Veel geschoten. Met de middag horen wij een grote knal. We dachten, een bom, maar met de middag vertellen de soldaten dat het de kerk van Klerken is dat de pioniers hebben doen springen, om reden dat zij gedeeltelijk stukgeschoten was van de Fransman, er gevaar was van vallen, en er mogelijk mensenlevens zouden te betreuren geweest zijn. Met de avond komen de groene jagers uit de schutsegraven. Bij ons komen ze achter geen kwartier, maar ze komen stelen, achter alles. Er komt een in de keuken, die neemt een melkteel, en loopt er mee weg. De kinderen zien het en zeggen het tegen Hortence, die ze afneemt. Die zegt : "Gij hebt er 2, gij kunt er een missen". "Neen", zegt Hortence, "ik wil ze terug hebben". 't Geen hij met tegenzien doet. Wat later stelen ze, terwijl Irma erbij is, een paar schoenen in de winkel, maar ze kan het niet juist zeggen welken van de twee. Ze willen er een 2de paar stelen, hetgeen niet lukt, daar Irma ze afneemt. Wat later stelen ze een borstel en lopen er mee weg, en binst dat alles zitten wij in de keuken met onze gewone mannen biefstukken te eten, "buik sta bij". Dit alles bezorgen ze ons kosteloos.

Dinsdag 8 december

Het geweld is gestild. Met de morgen geen geschot. Veel arbeid. Met de avond geef ik aan Irma 14 Mark 50 af. Goed verdiend. De pioniers komen ons goede avond wensen, voor de laatste avond en trakteren ons met rum, die goed is, en allerbest smaakt. Ze brengen ook voor ons een ganse doos met

wel tweehonderd stukken in om soep te maken : gratis. Ik krijg nog een koevel bij, die achter bij Mr .Schottey in de grazingen ligt. Ik heb er nu 4 stuks. 2 zwijnevellen en een geitevel. De dag gaat opperbest voorbij met veel verzet, in al ons verdriet. Ook nog verkopen wij 2 van Hortence's jaarlingen, die geschat worden aan 600 pond. Aan 70 Pfenningen per pond, dan komt zo aan 480 fr, ongeveer, per 2 .Goed verkocht, denken wij. Als wij ons geld krijgen morgen, zijn wij geschikt om één van Hortence's grote zwijnen te slachten. De pioniers komen goede avond zeggen, gelijk ik hoger zegde. Ze scheren mij, en vader, en Gusten, elk met een baard van 7 weken. Ik weet niet waarmee ze te voldoen, en geef ten slotte aan de 2 barbiers elk een fles wijn. Daarna gaan ze aan het spelen op een klein blaasinstrument, en het is een concert gelijk wij er nog nooit een gehoord hebben met van alles. Alles doet dienst in huis, lepels, glazen, kast en van alles. Ze dansen zelfs een beurt en al ons verdriet is voor de ogenblik vergeten.

Woensdag 9 december

Van deze morgen is Marie's koe gekalfd. Alles was wel, en deze morgen ook trekken de pioniers weg, die bij Alfons Waeyaert in kwartier waren. Dat waren beste mensen : al ambachtslieden van alle slag. Ze waren van onze beste militaire vrienden. Ze hebben ons menigmaal uit de nood geholpen. Ook waren wij hen genegen, en we deden alles wat wij voor hen konden. Als ze vertrekken krijgen wij van alles, alles. Levensmiddelen, veel, 4 muziekinstrumenten, 5 goede gaaibogen, een overgroot stuk zeep, waaraan er nu schaarsheid wordt, minstens 25 paar halve zolen, lijnwaad, druiven, kortom, van alles wat gij maar denken kunt . 1 koppel voiturelantaarnen, alles... Het deert ons als we ze zien vertrekken. Ze komen ons allen de hand vragen, tot de onderofficier en de officier toe.

Ik werk bijna gans de nacht aan een paar schoenen die ik aanvaard heb om te maken, van een officier, die zegt dat hij mij 15 Mark zal betalen als ik hem 13 fr vraag. Ik draag ze om 1u van de nacht, tesamen met een soldaat gareelmaker, die hier in kwartier is, naar hem thuis. Hij is kwartier bij Charles Vanhooren.

Donderdag 10 december

Ik geef deze avond 27 Mark af. Goed verdiend. We hebben deze wederom een verzettigen avond : gezongen, koffie gedronken, en wat geklapt en gelachen hier, en de avond passeert goed. We krijgen van alles : koffiebonen, vlees dat wij niet opkrijgen met van alles. We hebben kortom een goede dag. We krijgen peper, die nu bijna niet meer te krijgen is, meer of genoeg, en we zijn van gedacht van morgen een van Hortence's

overjaarse zwijnen te slachten en uit te verkopen aan de soldaten, en goeie leverworst te maken, zouden de Duitse zeggen. En zo worden we vrijdag.

Hoe zouden onze vluchtelingen het stellen, denken wij alle uur van de dag. Ik tracht voor vele dingen te zorgen tegen dat zij thuis komen. Ik heb reeds schoenen voor allen, ook paardegetuig, van alles.

Vrijdag 11 december

Het geschot is nu enige dagen gestild. Deze morgen zijn er vele voetgangers gepasseerd uit de richting van Esen, al Staden op. Ze trekken naar Rijsel, zegt men. Ons volk blijft, gans goed, die wij hebben !

We hebben vandaag één van Hortence's overjaarse zwijnen geslacht en we zullen hem trachten aan de soldaten in 't klein te verkopen. Ik krijg nog 2 vellen bij van de zadelmaker, die ze ons bezorgt. Ik geef nogmaals 7 Mark af, nog een weinig hoop.

Zaterdag 12 december

Van deze nacht beginnen ze weer geweerschoten te lossen in de richting van Diksmuide, en geheel de dag houdt het aan, anders is het het gewone leven.

Ze plakken aan dat voor de laatste maal, al de geweren, de munitie, blanke wapens, kruisbogen en bogen, en al de wapens moeten ingediend zijn tegen de 15de -voor de laatste maal. Al deze die met wapens bevonden worden, er zouden verborgen hebben, of iets dergelijks, zal gefusilleerd worden.

We zijn vandaag om 7u aan het geslacht zwijn beginnen te verkopen. Eerst de leverworst, Duits model, op enkele minuten zijn ze al verkocht. Ik geef wederom 7 Mark af.

Zondag 13 december

Gans de dag geweer- en ook soms kanonvuur in de richting van Diksmuide. Gans de dag gearbeid : 5 Mark. Anders het zwijn is zo goed als uitverkocht.

Vandaag dienen de kinderen hun gaaibogen in in het oudemanhuis, 5 stuks. Ik doe er een adres aan, mogelijks krijg ik ze nog weer.

Maandag 14 december

In de morgen om 7u40 een hevig kanonvuur in de richting van leper. Gans de dag duurt het voort.

Alles blijft hier zijn gewone gang gaan : veel gerij, en veel voetbeweging in de straat.

Hortence's zwijn is reeds uitverkocht en ze geeft er 275 fr van gemaakt. Wijzelf met 25 mannen 2 tot 3 maal van gegeten, en dan nog al die benen over voor hutsepot. We schatten hem op 160 tot 75 fr. Ik heb zelf vandaag nu een ingekocht bij Edmond Declerck (Mollestraat) voor 100 fr. Ik zal verder schrijven hoeveel wij er van gemaakt

hebben als alles goed afloopt. Het zwijn woog gestoken 125 kilo .

Het geschot houdt aan. Ik verdien deze dag 13M50, maar gans vlijtig gearbeid. De dag loopt tamelijk goed af.

Dinsdag 15 december

Het geschot is veel gestild. De beweging blijft dezelfde : vertekken en nieuwe komen.

Ze lossen 8 volle wagens weinachtpakken in het huis van Mr.Onderpastoor en elders in vele huizen hetzelfde. De soldaten die bij ons in kwartier zijn, hebben ook al een sparreboom op zolder gereed.

Ik krijg vandaag nog een koevel - een half droog - en ik verdien vandaag 21 fr.

Woensdag 16 december

Ik verdien deze dag niet min dan 26 fr, ongelooflijk en toch waar. Veel beweging op straat. Het geschot vermeerdert. Pé-oom gaat met Celine Toebat naar Esen en 's avonds na 4u ben ik bij hen en hij vertelt mij dat de kanonnen aan de IJzeren Brug staan, en hij het vuur uit de kanonnen ziet komen.Ik ga naar het oudemanhuis om een paspoort om naar Roeselare te varen om leder te kopen, en ik bekom het gemakkelijk.

Gans het dorp is in een ongelofelijke beweging met Weinachten. Wat zullen wij zien ? Onze kinderen hebben reeds een weinachtsman gehad. We drinken deze avond een duchtig flesje wijn onder het gereed maken van onze zwijnekop. Ik en Irma, vader en Hortence.

Donderdag 17 december

Het geschot houdt aan al Diksmuide en Ieper. Ik verdien 13fr vandaag . Beweging groeit aan, denken wij. Ik kan deze dag naar Roeselare niet gaan, daar de soldaten hun wagen gebroken was. Ik ga morgen om te vragen dat hij mijn paspoort zou veranderen op zondag. Anders geen bijzonder nieuws. We bakken deze nacht.

Vrijdag 18 december

Het geschot houdt nog altijd aan, ook de regen, al wordt het slijk, en diep, al kapot gereden. Ze breken de verbrande huizen al af, om in de straten te voeren, met vele mannen zelfs.

Ze delven bij Henri Coolman (S5) zijn klederen, boel, en zijn dranken, voor de beesten, uit en lopen ermee naar Polidor Vandevenne (S11) . Geen bijzonder nieuws.

Zaterdag 19 december

Het geschot houdt aan, nogal hevig. Weer vele troepen komen toe binst de nacht, die uit de schutsegraven komen. Ons getal blijft dezelfde, beste volk, ze zijn ook geheel behandeld.

Ik krijg nog een paspoort om naar Roeselare te gaan, maar ze zeggen mij : "Houd het leder beschikbaar voor de officieren". Ik zal thuis blijven en zeggen dat ik daar niets gevonden heb. We halen vandaag een kar, en trekken

een wiel af, en verduiken het, om ze te kunnen behouden. Ik verdien deze dag maar 4,73, heel wel volgens vroeger, maar heel slecht volgens de vorige tijd.

Zondag 20 december

Het geschot neem in hevigheid toe. Veel beweging op de plaats. Ik werk gans de dag goed door en daar mijn leder op is, verdien ik 6 fr. Anders geen buitengewoon nieuws.

Maandag 21 december

Het geschot neemt nog toe. Voor mij een gans goede dag. Van zo ik op mijn werk ben om 5u reeds krijg ik 4 goede sigaren. Ik vind op de zolder van mijn werkplaats een Mark.

Ik krijg van de staf die tot Vandebussche (E13) in kwartier is 5 jonge zwijnen, zo van 25 tot 30 kilo 't stuk, maar later brengen dezelfde mannen mij een gans kwartier koevlees, die wij zelf moeten uitdelen, een groot deel ervan.

's Avonds komen de mannen die bij ons in kwartier zijn, met een groot deel wijnflessen bij ons binnen. We moeten meedrinken, 't geen wij doen. Wat later is de onderofficier vrij bedronken. Ze werpen hem in bed, en vragen mij mee om nog meer wijn te halen. Ik ga mee en zie dat zij hem uit de hof van de dokter halen. Edmond had hem helpen verstoppen. Met wat te klappen krijg ik er nog enige flessen om in onze kelder te doen, en ik mag hem verkopen, beloven ze. We halen hem met een kuip in 6 keren, door het slijk en de modder om 11u van de nacht. De posten of wachten krijgen elk een fles of vier, omdat zij ons zouden laten begaan. En ons zwijn die ik gekocht had bij Edmond Declerck voor 100 fr, heeft ons juist 206 fr opgebracht. Daarbij hebben wij voor ons wat soepvlees, benen en wat smout .

Dinsdag 22 december

Deze morgen hadden wij wederom een allerhevigst kanon- en geweervuur in de richting van Ieper, Langemark, en de vorige nacht zijn er een groot aantal soldaten haastig moeten optrekken. Het geschot vermindert langzamerhand. De dag gaat tamelijk rustig voorbij : enige vliegtuigen, Engelse en Duitse doorkruisen de lucht. Kort voor de noen komt er hier een soldaat of onderofficier, wij konden hem niet onderscheiden in graad, daar hij geen tuniek aanhad, hier binnen. Hij doorsnuffelt alles, tot in de stallen toe. Ik ga achter en vraag hem wat hij zoekt. Het bevalt hem niet, en ik wordt de trap opgestuurd. Mens ! wat men zo al in zijn eigen huis moet lijden !

Woensdag 23 december

De dag gaat wel voorbij. Goed verdiend : 9 Mark verdiend. De ganse dag is het gans stil. De zahlmeester van gisteren komt terug en is gans vriendelijk. We bakken deze nacht nog

eens en alles gaat gezellig voorbij. We krijgen vandaag zwijn 't eten tot Jozef Knockaerts (M1) voor 2 goede dagen, en beste kost. Ook nog een gans kwartier koevlees, al van dezelfde van gisteren.

Donderdag 24 december

Al gereedschap tegen de Weinacht. De kinderen krijgen van alles, en wij ook nog altijd vlees in overvloed. Ik draag er wel 10 kilo naar Kamiel Mortier (M2). Theofiel krijgt er ook een stuk, Charles Vanhooren ook, de weduwe Zwaenepoel van de gelijke, en wij hebben nog in overvloed.

De avond komt. De boom wordt in de keuken gebracht, gezongen, en 't was kortaf : schoon... al in zedigheid. Rond 1u is alles stil en wel afgelopen. De kinderen haalden wij uit hun bed om de nieuwigheid te laten zien. Of ze verwonderd waren, kunt gij wel denken. Al die kaarsen, lichten, appels, noten, koeken, alles alles hing daaraan. 't Was, nog eens, schoon rechtuit gezegd.

Ik verdien 5 fr 50 nu deze dag.

Vrijdag 25 december - Kerstdag

Alleman gaat 's morgens naar de kerk, en in de voormiddag de Duitsers, die ons en al de andere allervriendelijkst behandelen. In de kerk hebben zij gans schone manieren. Alles gaat er in stilte. Wat Duitse liederen, en een klein sermoen over Kerstdag van een evangelist gedaan, en 't is afgelopen.

We kopen nog 300 kg tarwe aan de weduwe Zwaenepoel voor 26fr het 100 kg. Tegen de avond halen onze soldaten 2 koevellen die op de boomgaard liggen van Elias Kuipers. 's Morgens steek ik ze dan in zout in de kuip. 't Is vandaag de eersten dag geweest dat ik sinds de 10 oktober niet gewerkt heb, of heb moeten werken.

Zaterdag 26 december - 2de Kerstdag

Geheel de dag naarstig gearbeid en bijna niets ontvangen, hoogstens 1 Mark. Ik krijg sigaretten, sigaren, hemden, onderbroeken, van alles in overvloed. Hier staat er een ganse kuip vol. Ik laad met de middag met een stuk lood naar het huis van de dokter, die wel 8 tot 10 kilo weegt. Het zal later, denk ik, geld waard zijn. Anders is het gewoon oorlogsleven hier : veel soldaten en beweging, vliegmachines, bestuurbare ballons, kanonnen en geweervuur en zo wat van alles, waar wij van langzamerhand min of meer aan gewoon worden.

De kinderen mochten heden avond naar de gemeenteschool gaan, en krijgen er alle soorten lekkernijen van de Duitse militairen.

Zondag 27 december

Ik arbeid van 's morgens om 6u tot 's avonds om 8u zonder rustpoos. Veel, veel arbeid. Het geschot, bijzonderlijk het kanongeschot, neem wederom toe. Met de avond ontdekken de

soldaten, wat er in de steenhoop zit die op Leon Willaerts achterhof ligt. Ze vinden een bak met dozen in, en komen aan mij vragen wat er op staat, daar het in't Frans was. Het waren al dozen met poeder en dranken voor de beesten. Ze vinden ook een vleeskuip, wel voorzien, een nieuwe naaimachine, 2 marmieten met schoenen en een weegschaal. Dit alles halen wij in met het gedacht van het bij de terugkomst van de eigenaars terug te geven. Anders gaat de dag tamelijk rustig voorbij.

Maandag 28 december

Veel arbeid. 11 Mark verdiend. Ik krijg, of beter, de kinderen komen thuis met 4 zwijnevellen, die ik morgen in het zout zal leggen.

De kanonnen bulderen tamelijk goed, nog eens. We krijgen een weinig strooi en 200 kilo rogge van Desiré Zwaenepoel (Esen) en nog 500 kilo tarwe aan 26 fr . Arsène haalt ook nog 4 karren bieten voor Marie. Anders is er geen bijzonder nieuws. Vandaag gaat er een soldaat naar Gent, die belooft wat nagels mee te brengen.

Dinsdag 29 december

Veel arbeid vandaag. Het geschot is gans gestild. Dezelfde beweging als vroeger op straat. Deze nacht heeft het gestormd. De gevel van het huis van de dokter is ingestort op het huis van Edmond. 4 paarden die in de kamer gestald waren, zitten of liggen er onder, en geen enkel was gekwetst. Anders is er vandaag niets bijzonders gebeurd.

Woensdag 30 december

Het geschot herneemt. Geweer en kanonvuur hoort men gedurig. De vliegmachines zijn weer aan de gang. Men schiet er op zonder verpozen. Ze breken vandaag met 20 mannen het overige van Hortences huis (E20) af, roepen en tieren ongehoord. Iets breken is hun beste werk. Anders op straat hetzelfde spel. Ze zeggen dat er binst de nacht op de wachten geschoten werd door de civielen, maar ik denk dat het op de hazen is. Hein, de schoenmaker en ik halen deze avond een geheel schoon koevel en steken het in de kuip bij nog 4 zwijnevellen. We hebben vandaag met een kleine geit naar de buk geweest naar Aloïs Claeys (Mollestraat). Anders geen bijzonder nieuws.

Donderdag 31 december

Het geschot houdt aan in de richting van leper, zwaar kanonvuur. Constant Decruydt (M15) slacht een groot zwijn voor Hortence, om uit te verkopen aan de soldaten. 't Is nieuwjaarsavond, en in ons huis is het juist gelijk een andere dag of avond. We spreken al veel van deze die weg zijn, anders hier geen buitengewoon nieuws. We worden van langsom meer aan alles gewoon. Juist dat wij

nog vele moeite hebben om eten te krijgen voor de koeien, daar wij bijna alles moeten halen met de 'schupkarre' zouden de Duitse zeggen.

1915

Januari 1915

Vrijdag 1 januari

Om 12u van de nacht horen wij een hels lawijt : schieten, roepen, tieren, zingen, dat geheel de parochie overeen staat. Vele burgers en ook vele militairen dachten dat de Franzosen doorgebroken waren. Ik sta op, en zie door de voute venster. Onder ons glazen dak staan ze te zingen rond de aangestoken kerstboom. Opeens horen wij de officieren bulderen. Alle militairen vluchten binnen, de lichten uit, en zo al, en alles werd stil. De soldaten worden wat later op appel geroepen, en ze zien allemans geweer na, en die geschoten hebben worden bestraft. Het kanonvuur houdt aan, maar komt van wat wijder, verder op, denken wij. Ze vertellen vandaag dat de Belgische en Duitse soldaten te samen kerstdag gevierd hebben in de schutsegraven.

Voorts is het het gewone oorlogsleven. Overal vele beweging, huizen afbreken en wegvoeren, en van alles verwoesten. We slachten vandaag nogmaals een zwijn van de onze, die niet geheel juist is, en zullen het ook trachten te verkopen aan de soldaten.

Zaterdag 2 januari

Het geschot is voortdurend in de verte nogal hevig. Ze leggen vandaag voor onze deur een dam of steenweg, hierbij. Op 't zoldertje is er zo veel werk. Er liggen minstens 30 paar laarzen, maar er is nu zoveel niet meer verdiend, daat ik geen leder meer heb, zo wat 4 tot 5 fr daags. Ook verbruik ik meest garen nu. Anders is er geen bijzonder nieuws te melden.

Zondag 3 januari

Vandaag gewerkt van 's morgens vroeg tot 's avonds laat. Ze vertellen vandaag dat er revolutie is in Parijs, en dat de Duitsers in België niet meer zullen kopen met bons, 't ware te wensen. We halen deze avond nog een schoon koevel op Schottey's boomgaard, en steken het dezelfde avond nog in 't zout.

Het geschot is wat verminderd, en ander nieuws is er geheel weinig, of tenzij alles is niet goed.

Maandag 4 januari

Het geschot vermindert weder. Ze vertellen van de morgen dat 3 mannen van de artillerie tot Klerken, bij een zekere Vandamme zouden ingebroken zijn. De man is doodgeslagen en de vrouw is zwaar verwond. De kinderen riepen "moord", bijgevolg alarm. De mannen zijn gepakt en zullen gestraft zijn, zeggen ze.

We hebben veel arbeid en verdienen gelijk gewoonte 5 tot 6 fr.daags. We slachten na de noen een van onze varkens, die niet gans

gezond was, en met de avond is er reeds een groot deel verkocht. Anders is er geen bijzonder nieuws meer of gewoonte.

Dinsdag 5 januari

Het geschot duurt voort, meest geweervuur dat men hoort in de richting van Diksmuide. De beweging op straat duurt voort. Ze voeren nu Edmonds en mijne boomgaard vol met van die Duitse ijzeren schuiten, en ze breken nu voort het huis van Edmond af. De kinderen halen hout en worden van de soldaten weggejaagd. Vandaag krijgen wij zeep en peper van Kortemark. De peper 5 fr de kilo en zeep 1,10 de kilo. Dezelfde man die dat meebrengt geeft ons de cijfers op van de 1 januari van de krijgsgevangenen :

Franzos.:	34.540	offic.	en	215.905	mannen
Russi.	: 35.075			306.297	
Belg.	: 00.612			036.852	
Engl.	: 00.492			018.824	
	70.764		+	577.878	
	=			648.647	

Hortence maakte van haar zwijn 306 fr. Goed verdiend. Slechts de benen, poten en oren blijven over. Al het overige gemalen.

Woensdag 6 januari

Het geschot duurt voort. Ze brengen al 6 tot 10 weken lang altijd maar hout, poutrellen, ijzerdraad, terrepapier, alles, alles van het station weg, alles Woumen en Merkem op. Wat ze daarmee ginder verrichten, weet ik niet, dagelijks 20 tot 30 wagens vol.

We slachten deze avond 3 van Hortence's jonge zwijnen, en we zullen ze gans in hoofdvlees maken, al voor de verkoop aan de Duitse soldaten, daar komt geld van. We maken van ons zwijn, die we geslacht hebben, en zo wat van 40 tot 45 kilo woog, 92 fr .

Donderdag 7 januari

Slechter nieuws. 'k Loop deze avond achter een Duitse dokter voor Irma die ziek geworden is al verschillende dagen. Ik ga tot dat ik er een mee krijg. Hij bezoekt haar en belooft van morgen terug te komen. Van deze morgen waren wij niet min dan 10 tot 12 hennen gestolen in de stal nevens onze werkplaats. De deur was niet gesloten, maar deze avond reeds is zij goed verzekerd. Ze blijven voort maar altijd pakachtig.

Vrijdag 8 januari

Het geschot houdt nog altijd aan. Geen bijzonder nieuws is er vandaag te melden. Het gewoon verkeer op straat en in huis. Emilie Gheysen komt vandaag terug van Torhout. Veel weet zij ook niet te vertellen.

Zaterdag 9 januari

Dagelijks bijna komen er vliegmachines, Duitse, Engelse, Franse. Gisteren 6 stuks. Het regent tegenwoordig veel. Het water komt hoog. Het geschot vermindert.

Ik verdien dagelijks nog zowat 5 tot 6 fr. Ze breken voort al de huizen af en voeren ze weg in de straten en in 't slijk. Vader haalt de dokter zijn hondkot vandaag, en wij Hortence's pompe.

De Duitse hadden de dokter zijn pompe weggehaald, God weet waar.

Emilie Gheysen gaat vandaag weer naar Torhout achter haar kinderen en brengt voor ons mee 1 kilo kaas aan 3 fr 75, een kilo broodsuiker 1,25 fr . De grove kolen kosten daar 5 fr 60 en de fijne 5 fr de 100 kilo.

Zondag 10 januari

Het geschot duurt nog altijd voort. Vandaag werken we weinig, 't is zondag. Ik haal wat loof en wat hout naar Hortence's en daarmee al.

Anders is er weinig nieuws. Ik zie 3 Duitse vliegmachines die Diksmuide op vliegen, en al de wagens komen op de plaatse of er rond post vatten. Ze zijn benauwd van de natte. Hun wagens zonken overal in de grond, daar het wel regent, bijna ganse dagen.

Maandag 11 januari

Het geschot is nog altijd hetzelfde, meest op de dag, met de nacht wordt het tamelijk stil. Hortence maakt 10 fr van ieder klein zwijntje, anders gaat het tamelijk wel, zo men dat zo zeggen mag. Anders geen bijzonder nieuws.

Dinsdag 12 januari

Nog altijd hetzelfde. Heden pakt men aan de Division Staf een Franse spion, die hier voorbijvaart, gezeten op een paard en gekleed in uniform van een pionier-officier. Ze verkennen hem aan zijn uniform die wat bleker is. Ze zullen hem doodschieten.

Woensdag 13 januari

Nog hetzelfde. Heden zijn er hier 5000 nieuwe mannen, nieuwe verse troepen gekomen uit Duitsland. Ze geven hier 1300 mannen eten aan de kerk om 9u 's avonds. Waar ze zullen slapen, weten wij nog niet. Ze zeggen : nu zullen wij hier rap erdoor zijn. We willen dat het waar ware.

Ik verdien vandaag goed geld, anders is er geen bijzonder nieuws.

Donderdag 14 januari

Het geschot duurt voort, maar zo hevig niet meer. Anders is het hier gans hetzelfde leven. Al soldaat dat men ziet, duizende en duizende. Veel paarden ook. In het oudmanhuis zijn er 123 gestald, elders hoe klein de stal is, er staat een paard in , overal.

Vrijdag 15 januari

Geen bijzonder nieuws, al hetzelfde. Ik werk veel, maar verdien goed geld.

Zaterdag 16 januari

We slachten deze avond nog een zwijn om 9uur, ongeveer 65 tot 70 kilo. Het zijn 2 militairen die het slachten. Ik betaal 2 Mark. Anders gans hetzelfde leven.

Zondag 17 januari

Het geschot is weer veel gestild, anders gans hetzelfde spel. Ik verdien deze dag tegen 1u namiddag 16 fr 25 . We slachten deze avond 2 van Hortence's kleine zwijnen voor de verkoop.

Maandag 18 januari

Het geschot blijft stil. Willem wordt meegevraagd van de veldgendarmerie om de weg te wijzen waar August Rommelaere woont (Esen). Onder de weg zetten ze de jongen voor op hun paard en voeren hem mee tot Rommelaeres op het hof. Met de avond horen we zeggen, dat ze uitwaren achter Pamphiel Honsebrouck en Odiel Maesenaere, die in Torhout op logement waren en dagelijks heen en weer gingen met paspoort. Omdat zij teveel geklapt hadden, zeggen zij, zijn ze meegenomen geweest.

De kerk weer vol soldaten. Ze sch...ten en pissen waar ze liggen. Ik zie dat zelf als ik naar de begrafenis ga van Kamiel Goderis (M10).

Ik wordt deze namiddag ziek, duizelig en dronken. Ik kan niet werken.

Dinsdag 19 januari

Het geschot blijft stil. Geen bijzonder nieuws. In de Duitse tijding staat er, zeggen de Duitse, dat de Russen 15 miljard aangeboden hebben voor vrede. Anders gans hetzelfde spel.

Woensdag 20 januari

Het geschot herneemt deze nacht. Vader, Irma en Silveer, Willem en Cordula gaan naar de Lokkedyze achter winkelwaar met een paspoort. Ze komen goed thuis. Onderweg zien ze nog patatten uitdoen. We beginnen met de avond weer winkel te houden, zou men zeggen. De Duitse Veldgendarmerie komt ons zeggen dat Marie haar meter zou moeten halen daar zij krank is en daar onmogelijk kan blijven. Heden zijn er 2 werklieden, zegt Jerome Verbanck (M7) , uit Frankrijk teruggekomen langs Holland, en ze zeggen dat de vluchtelingen bijzonder goed verdienen.

Donderdag 21 januari

Het geschot houdt aan. Verschillige chargen binst de nacht. We verkopen voor 't eerst vandaag wat winkelwaar. Irma ontvangt in een dag 130 Mark. We hebben al in 2 dagen voor 300 Mark verkocht. We gaan vandaag achter een hond om onder de traamkar, anders geen bijzonder nieuws.

Vrijdag 22 januari

Irma gaat voor de 3de maal, en koopt voor 114 Mark. Ik ontvang heden 26 Mark van de lazaret. Ik ben er beginnen voor arbeiden van 25 of 26 oktober. Ik zie verschillende vliegmachines, Duitse en Franse.

Onze oud-kwartiermannen komen terug, en malen onze koffiemolen. We verkopen goed.

Ik arbeid gans de dag goed door en verdien goed geld.

Zaterdag 23 januari

Vandaag houdt het geschot op. We halen vandaag een van Hortence's erpelhopen, daar zij ze gans doorwoeld hebben. We halen loof met de hond, en 't gaat goed, en de vorst van gisteren houdt op. Des te beter.

De vliegmachines doorkruisen de lucht weer. Ze vertellen dat zij nu nog 90duizend man versterking zullen ontvangen, en zij zullen dan aangrijpen (=aanvallen) zeggen ze.

Zondag 24 januari

Het geschot is weer gestild, en de mannen zijn weer afgelost van de Kippe en Merkern.

Ze zijn weer naar de Lokkedyze achter goed. Het kan niet helpen, dat ze er halen, van zo ze thuis komen is het al uitgevochten.

Vandaag passeren ze met de klokken van Klerken. Ze voeren ze naar Duitsland voor het museum, zeggen ze. Ik plant vandaag 9 fruitbomen en 4 rozen, en 't is zondag en ik ga naar de mis niet. Ik ga vandaag voor de eerste maal naar de Kruiskalsijde sedert de 13de oktober, en alles is toch zo veranderd, ik kan niet genoeg rondzien. Leon Goderis (A1) mag de 25sten voor de eerste maal naar Roeselare rijden.

Maandag 25 januari

Het geschot is gans gestild, maar de troepenbeweging is toegenomen. Bijzonderlijk op de overkant van de plaatse, al de verbrande huizen zijn bijna tot de grond weggevoerd, zelfs heel de school. Jammer genoeg. De kinderen zijn nu reeds thuis van de begin van oktober. Anders is er geen bijzonder nieuws te melden.

Dinsdag 26 januari

't Geschot blijft stil. Men maakt gereedschap om Keizers geboortedag te vieren. Vele sparren komen toe, beter eten, en ook vele vaten Duits bier. Ik ga naar Torhout vandaag voor de 5de maal en ik wordt betaald 26Mark60. Vele ander nieuws is er niet vandaag.

Woensdag 27 januari

Van zo wij 's morgens opstaan zijn ze al bezig met sparren en vaandels uit te steken, al dat men ziet. Vader en Irma gaan naar de Lokkedyze en kopen er voor 330 fr bijna al eetbare waren. Gans de dag is er ongehoorde beweging van soldaten. In de namiddag doen ze hier voor de deur een parademars voor 2 officieren, en schoon is het om te zien. De trommel en fluiten staan recht voor onze deur en de grote officier aan de overkant aan de onderpastoors deur; nu 't is al militair.

Weinig horen we nog schieten. We halen nu dagelijks nogal veel patatten van Hortence en Marie, en morgen Cordula's, daar de militairen ze al stelen.

Donderdag 28 januari

Het geschot blijft voort stil, en van de morgen is het wel gevrozen. Geen ander bijzonder nieuws meer, of dat ze gans de nacht gezongen hebben voor Keizer's geboortedag. We hadden deze nacht een oven brood gebakken.

Vrijdag 29 januari

Het geschot is wat hernomen, en het heeft wel gevrozen. Deze morgen een klare zonnige dag. Er komen veel vliegmachines. Ik geef Kuipertjes schupkarre aan onze onderofficier voor een halve stunde en 't is reeds 4 dagen, en ze is nog niet terug. Leent dan iets! Anders is er geen bijzonder nieuws te melden.

Zaterdag 30 januari

Het geschot herneemt deze morgen nogal hevig, bijzonderlijk van 5 tot 6u 's morgens. Het geweervuur horen wij heel duidelijk. Rond de middag vertellen de soldaten, dat het Engelsen zijn die willen doorbreken. We slachten deze dag nog 3 van Hortence's kleine zwijnen, om aan de Duitse te verkopen. We verkopen in de winkel al wat we te koop hebben. Dagen van 150 Mark. Hadden we meer goed, we zouden nog meer verkopen. Altijd goed te kort.

Zondag 31 januari

Het geschot houdt aan, gans de nacht en de dag. We horen niets bijzonders meer zeggen. Ik arbeid vandaag niet. Ik ga eens tot aan het station en zie er veel verandering. Vele automobielen rijden er weg met van alles geladen, al Werken op. Ze lezen af, op het appel van de soldaten, dat het verboden is voor de soldaten van op de bezaaide landen te lopen.

Ik ga 's morgens naar de kerk, en zie er veel Duitse soldaten in die allen beste manieren hebben.

Februari 1915

Maandag 1 februari

Het geschot duurt voort. We halen vandaag Hortence's laatste patatten. We voeren met de kortewagen, dat ons benen beven. De beweging duurt voort, en blijft nog altijde dezelfde. Gans onze plaats op 't dorp lijkt een grote mesthoop. Al mest dat men ziet, overal, in Mr.Schottey's brouwerij staan er nu al 3 maanden lang reeds nooit min of 30 tot 40 paarden, al de kelders vol.

Dinsdag 2 februari

Nog altijd hetzelfde. Geen bijzonder nieuws. Ik verdien minstens 12 tot 14 franken. We arbeiden met de lamp niet meer, daar de petrol te zeer vermindert, en hij minstens 1fr de liter kost. Ze komen vandaag vragen hoeveel strooi en graan wij nog hebben en we hebben gisteren 200 kilo kolen gekocht, die wij op voorhand moeten betalen aan 450 het

100 kilo, en wij weten nog niet wanneer wij ze zullen krijgen.

Woensdag 3 februari

Het geschot neemt nog in hevigheid toe, men hoort duidelijk zelfs het geweervuur, van 's morgens tot 's avonds al in de richting van Diksmuide-Nieuwpoort. 't Is al Engelsman die in die richting zit, zeggen ze. De secretaris komt heden vragen hoeveel levensmiddelen wij nog in huis hebben : strooi, tarwe, haver. Wij voor ons al zijn met 21 mannen in huis, en hebben geen levensmiddelen te kort. Wij krijgen nogal wel vlees , droog varkensvlees. Spijtig dat wij niet meer goed kunnen krijgen om te verkopen. Als er iets inkomt, is het seffens weg. Ander nieuws is er niet meer, tenzij dat Hortence vandaag een brief ontvangt van Pierre Allegaert die langs Roeselare met Leon Goderis tot hier komt. Hij is nieuwsgierig hoe het op Zarren gaat. Hij heeft er iets van vernomen door August Swaels die nu in Kortrijk is. Nu, 't muziek speelt op de plaats waar Aimé's huis gestaan heeft en het kanon bij Diksmuide speelt de gros-caisse.

Donderdag 4 februari

Het geschot neemt nog in hevigheid toe, gans de nacht en de dag. De vliegmachines doorkruisen de lucht, van alle nationaliteiten, en het is zelfs gevaarlijk om op straat te gaan, daar de stukken van de granaten nogal zwaar zijn en op de straat neervallen. Dinsdag brandt Fernand Pieters (Vla) koeistal af en vandaag brandt Petrus Havens huis af. Wat zijn ze toch onvoorzichtig. Ook brandt het bij de kinderen Selschotter (E24 ?).

Vrijdag 5 februari

Het geschot blijft nog altijd hevig. We horen nog duidelijk de geweschoten. Ze vertellen hier dat ze in Diksmuide op 20m van elkander staan. De vliegmachines doorkruisen de lucht ten allen kante, daar het een heldere klare dag is. Vandaag brandt het ook bij Provoost en Hortence krijgt ook een bon voor haar achttienmaands kalf en haar 2 jaarlingen. Ze komt tevreden naar huis, wel 1530 fr. We beginnen vandaag voor 't eerst wat winterwerk te leggen.

Zaterdag 6 februari

Het geschot houdt nog altijd aan. De intendant geeft ook een bon aan Marie voor alles wat ze gestolen is : 2500 fr . Of ze ook content was. Anders is er geen bijzonder nieuws, daar de beweging nog altijd dezelfde is.

Zondag 7 februari

het geschot houdt aan, erg zelfs. De beweging blijft dezelfde. Er is 's morgens tamelijk veel volk al in de kerk, burgers. We verkopen vandaag in de winkel 170 Mark.

Maandag 8 februari

We voeren 's morgens de aalput uit., misschien al voor de 4de keer. Het geschot is

wat gestild. De vrouwen kopen voor 45 fr kleeerstof aan een vaarrader (=fietser) die van Merkem komt. 't Is dienstig voor 10 lakens, en 15 ellen blauwe stof en 38 ellen goed, al van een halve frank de el, al dooreen.

Dinsdag 9 februari

Het geschot houdt aan, nu wat meer al leper op. De beweging blijft dezelfde op straat. Gisteren zijn ze eerst aan het huis van Mr.Schottey beginnen afbreken, vandaag doen ze voort. De casino voor de officieren is nu bij Petrus Willaert (E14), en ganse nachten vieren ze daar feest. Ander nieuws was er voor vandaag niet.

Woensdag 10 februari

Het geschot vermindert . Het sterft weg in de verte, leper op.

Irma koopt 38 meter stof in 3 kleuren voor 40ct. de meter. Anders blijft alles hetzelfde.

Donderdag 11 februari

Het geschot sterft weg. Binst de nacht wordt alles stil. Geen gerij meer en nog weinig geschoten. De beweging overdag blijft dezelfde.

We verkopen goed in de winkel, altijd meer of 100 Mark per dag. Ons huis gelijkt aan Petrus Willaerts voordeur, alleman komt hier doorgelopen om naar Willaerts te gaan. Anders blijft de toestand dezelfde.

Vrijdag 12 februari

Het kanongeschot neemt weer toe in de richting van leper. De beweging is altijd dezelfde. Al vervoer en gerij met van alles, hout, ijzer, alles, alles, al Klerken op, men ziet er nog geen einde aan.

Zaterdag 13 februari

Het geschot verergert nog. Gans de dag door. Vandaag mogen wij om kolen gaan naar het station. Er staan daar 2 wagons voor de burgers. We zijn er elk 200 kilo toegestaan aan 450fr het 100. Anders geen buitengewoon nieuws.

Zondag 14 februari

Het geschot duurt voort,nog erger dan vroeger, al scheepsgeschutsen zeggen de soldaten. In Klerken en Esen schieten ze nog dagelijks, zeggen de burgers en de soldaten.

Ze zijn geheel streng in het geven van paspoorten om van de gemeente te gaan. Het schijnt dat de voerman Leon naar Roeselare zelfs niet meer zal mogen gaan. Ik koop heden 28 paar zolen van 12 Mark, 7 kl. pakken grove nagelen, 3 paar ijzers en 5 paar opzetsels, en 2 stukjes flankleer voor 5 Mark. Het regent gans de zondag en wij halen loof bij voor de koeien van nonkel Schoemaekers (Ruiterhoek).

Maandag 15 februari

Het geschot houdt aan, al in de richting van Merkem. Het regent onophoudend. Anders is het al hetzelfde. Grote beweging op straat.

Ik ontvang vandaag een brief van Mr. Onderpastoor, door een vrouw van Esen die het meebrengt. Ik zal hem morgen antwoorden en dezelfde gaat het dan morgen mee terugdragen.

Dinsdag 16 februari

Ik maak heden akkoord om 30 paar stiebels te verzolen, en ze brengen ze mij heden van Klerken.

Marie gaat met haar koe naar de stier.

Het geschot houdt nog altijd aan. We verkopen in de winkel, deze 2 laatste dagen voor 700 Mark waren. Anders al hetzelfde, zelfs ook met het regenen.

Woensdag 17 februari

Het geschot houdt nog altijd aan, en de beweging blijft dezelfde. Anders geen bijzonder nieuws.

Donderdag 18 februari

Het geschot houdt aan.

Ik antwoord aan de onderpastoor vandaag. We vermaken vandaag 15 paar laarzen voor de artillerie van Klerken, met 4 mannen 11 paar halvezolen, al met houtpinnen.

Vrijdag 19 februari

Het geschot houdt nog altijd aan. Er passeren nogmaals mensen op twee wagens, die moeten weggaan van Klerken, Woumen, omdat ze daar nog inschieten. In de namiddag staan er in de onderpastoors hof 2 soldaten aan de bomen gebonden op straf. Anders gans hetzelfde.

Zaterdag 20 februari

Het geschot is wat gestild. De beweging blijft nog immer dezelfde. Anders niets bijzonders te melden.

Zondag 21 februari

Het geschot is wat gestild. Vandaag brengen ze nog verschillende burgers uit Woumen, die daar nog moeten weggaan. Ze brengen, of ze vragen aan de burgers of zij bij hen niet kunnen inwonen, onder andere bij Pol Clement.

Vandaag gaat de pastoor voor de eerste keer wederom in de predikstoel. De zondag wordt van langsom meer gevierd. Anders blijft de toestand gans dezelfde. Ik snij vandaag op zondag de bomen.

Maandag 22 februari

Het geschot blijft stil hier. De boeren moeten heden het 5de deel van hun koren inleveren naar Gusten Vanoverscheldens (foto SVO). Ik zie verschillende boeren met hun karren het koren daarheen voeren, anders is de toestand immer dezelfde.

Dinsdag 23 februari

Het geschot blijft stil. De toestand blijft immer dezelfde.

We verkopen vandaag in winkel voor niet min of 200 Mark. Ikzelf heb reeds 25 Mark ontvangen om aan de stiebels te arbeiden.

Woensdag 24 februari

Ze rijden nu veel met vlas voorbij, de Duitse. Wat ze daarmee doen, ik weet het niet.

Het geschot blijft stil. Van de morgen was er een van Hortence's koeien gekalfd op het onverwachts, anders geen bijzonder nieuws.

Donderdag 25 februari

Het geschot blijft voort stil, en de beweging dezelfde.

Ik verschoe heden een paar laarzen voor een officier voor 14 Mark. Goed verdiend.

Reeds verscheidene dagen ziet men geen vliegmachines meer. Men zegt dat de artillerie hier morgen wekomt, leper op.

Vrijdag 26 februari

Het geschot herneemt deze namiddag in de richting van leper, of verder en nogal geweldig, al Diksmuide hoort men nu niet meer. We zien weer 2 vliegtuigen, Duitse. Al de artillerie van het dorp is heden voormiddag vroeg al in de richting van leper. De soldaten en bijzonderlijk de paarden zijn wat verminderd. Ze komen heden vragen, Désiré Paesbrugghe (A5), omdat Hortence zou op het hofstedeke gaan van Bruno Toebat bij Leon Willaert (S4), daar die absoluut alleen daar nog niet durft blijven. Anders al hetzelfde nieuws.

Zaterdag 27 februari

Het geschot duurt gans de nacht door. In de voormiddag komt het gedeeltelijk weer stil. Men spreekt van anders niet: "Wij gaan storm maken". Zij willen doorbreken, en alle man staat op sprong gereed.

Heden namiddag brandt nonkel Schoemaekers huis af, met de inboedel, en ook de wapens en ook het nodige van 60 militairen, en de kopman al zijn tuig en benodigheden. Ook begint er een begin van brand te ontstaan in het huis van Mr. Onderpastoor.

Zondag 28 februari

Het geschot houdt aan. Het regiment 212, die hier in 't dorp in kwartier ligt, moet onder alarm blijven. Anders gans dezelfde beweging. Met de avond wordt het bestemd dat zij deze nacht weg moeten. Gans de avond en de nacht is er veel beweging van vertrek en zo komen wij aan ..

Maart 1915

Maandag 1 maart

Om 5u gaan ze weg en 's morgens van als het klaar wordt tot om 10u alles zo stil mogelijk. Geen soldaten zijn te zien. Om 10u komen er nieuwe van 209, die zoeken kwartier. Wij voor ons deel hebben van deze avond geen mannen, de eerste keer sedert de oorlog is ons huis net gelijk dood.

Dinsdag 2 maart

Wij blijven van de soldaten verlost, tenminste in ons huis.

Het geschot houdt immer aan, maar de beweging is grotendeels verminderd op straat. Ze halen vandaag onze laatste stukken van onze driewielkar, die wij zolang bewaard hebben. Anders blijft alles hetzelfde.

Woensdag 3 maart

Het geschot houdt aan : al artillerievuur. We blijven van de soldaten verlost. Ze komen vandaag om de hoeveelheid aardappelen op te nemen, die wij zouden kunnen missen. Ik geef er 400 kilo op. 't Is Petrus Willaert die het komt vragen.

Donderdag 4 maart

Het geschot duurt voort gans de voormiddag, en nogal erg zelfs. Men zegt dat het de Engelse zijn, die doen om de nieuwe ijzerweg, die men legt van Esen naar Klerken , stuk te schieten.

We mogen vandaag nog twee kortwagens vlas halen naar Alfons Waeyaert, meer niet. Gusten boot het af, en wij steken het boven Renildes kamer.

Vrijdag 5 maart

Het geschot is weer gestild, en de parochie blijft gespaard van de grote massa soldaten. Anders geen bijzonder nieuws.

Zaterdag 6 maart

Het geschot duurt voort, altijd in dezelfde richting. Anders geen bijzonder nieuws. 's Avonds om 9u komt er een soldaat vragen om kwartier te hebben voor zijn officier. We konden hem wegklappen, en zo zijn we van hem verlost.

Zondag 7 maart

Het geschot is gestild. In de 7u30 mis roept de pastoor dat de winkeliers hun prijzen zichtbaar moeten hangen in de winkel, en dat niet hoger dan 20ten honderd de inkoopprijs. Boter 3 fr, eieren 12 centiem, patatten 16 fr. Men is ook verplicht van al de rotte bieten en rapen in putten te graven en te delven.

Maandag 8 maart

Het geschot is gans gestild. Men hoort niets meer. Weer 4 menagies uit de Steenstraat die moeten weggaan. Waarom weet ik niet. Men zegt, dat het is, omdat men daar een ijzerweg legt al door de stukken. Nu, ze moeten toch weg. Anders geen bijzonder nieuws. Vandaag zaaien wij onze tarwe, nat zelfs.

Dinsdag 9 maart

Het geschot blijft stil, en de beweging is voort veel verminderd. We halen ook de wissel naar huis. Anders geen bijzonder nieuws. Heden geef ik een briefje mee naar Mr. Willems in Gent, ongelukkiglijk is Madame Willems niet thuis.

Woensdag 10 maart

Het geschot blijft tamelijk stil. Geen bijzonder nieuws is er. Het gewoel van de soldaten is wat vermeerderd. De lieden uit de Steenstraat gedeeltelijk, moeten weer voor de 3de maal verhuizen.

Donderdag 11 maart

Niets bijzonders. Er komen weer wat vliegmachines, zo vijandelijke dan andere.

Vrijdag 12 maart

Het geschot blijft tamelijk stil en de beweging blijft voort verminderen. We zaaien vandaag haver : 120 roeden, anders is er geen bijzonder nieuws.

Zaterdag 13 maart

Het geschot herneemt en nogal hevig, al in de richting van Beerst, Diksmuide. Ze brengen veel verwondenen, zelfs in de school. Anders geen bijzonder nieuws.

Zondag 14 maart

In de morgen hoort men heel duidelijk het geweervuur, zonder ophouden. Ze brengen heel de dag gekwetste. De burgers moeten vandaag de straten gaan vegen, en 't is zondag !

Maandag 15 maart

Het geschot duurt voort. De Duitse zeggen, dat zij gedurig willen aangrijpen. Er zijn weer zo veel soldaten als vroeger. Gelukkig dat wij nog geen in huis hebben, elders zijn er overal.

Dinsdag 16 maart

Het geschot houdt aan, altijd in de richting van Diksmuide, geweer en kanonvuur. Anders geen bijzonder nieuws.

Woensdag 17 maart

Dezen nacht schieten ze van over Diksmuide tot op de Ruiterhoek, en ook tot aan Romain Waeyaerts (Mollestraat). Grote putten in de grond, al de granaten ontploffen. Al de karren die aan Romain Declercks (Mollestraat) stonden, zijn vertrokken tot aan Pieter Wullepits (Zarren-Linde), en hun wagens zijn gedekt met groene sparren. Hortence plant vandage haar eerste bonen.

Donderdag 18 maart

Het geschot is wat gestild in de richting van Diksmuide. Anders is er geen bijzonder nieuws.

Vrijdag 19 maart

Het geschot is weer verstild, anders geen bijzonder nieuws.

Zaterdag 20 maart

Nog altijd hetzelfde.

Zondag 21 maart

Van 's morgens om 7u zijn er niet min dan 6 vijandelijke vliegmachines te zien, Franse en Engelse. De Duitse komen ook uit, en het is een geschot en geronk ongehoord in de lucht. Ze leggen vandaag 7 houten bruggen over de Zarre en de grachten achter de broeken, met wat in 't zicht ? De tijd zal het later uitwijzen. Anders niet nieuws.

Maandag 22 maart

Het geschot is wat gestild, en de soldaten zijn ook wat verminderd.

Dinsdag 23 maart

Het geschot tamelijk stil, maar veel vliegmachines ziet men van alle natiën.

Woensdag 24 maart

Het geschot blijft hetzelfde, en nog altijd veel beweging van het baanhof naar de frontlijn.

Hortences koe kalft heden met 2 dode kalvers. De soldaten helpen ons daarin.

Donderdag 25 maart

Heden nacht worden wij wakker geschoten om half 1, van de scheepsgranaten. Er vallen er verschillende stuks op de plaats, één aan het uiteinde van onze hof, één op Willaerts hof (S4), één aan de kosters (Cyriel Deruytter - M6), een aan het baanhof, een aan de pastorij, en wie weet waar nog al. Al de kosters glazen zijn kapot, de pastoors ook veel. De mensen spreken van niet anders of van heden nacht te vluchten, daar zij denken dat zij deze nacht nogmaals zullen herbeginnen.

Vrijdag 26 maart

Deze nacht niets gehoord, nochtans zijn er verschillende menagies wat verder op gaan slapen. Ook hebben wij geen vliegers gezien, daar het wat duistere lucht is. Ook zijn de grote putten seffens gevuld geworden, om te beletten dat ze in geval ze over komen gevlogen, er iets van te zien zou zijn.

Aan de barakken die ze opgetimmerd hebben om de soldaten in te wonen, hebben ze grote putten gemaakt, om ingeval dat ze schieten, de soldaten er in te vluchten.

Zaterdag 27 maart

Geen geschot gehoord, en al de soldaten zijn naar de schutsegraven, en er zijn er nog geen teruggekomen. Het is zo stil in het dorp, als dat het maar zijn kan. Het Rode Kruis is van het dorp gevlucht, Handzame, Kortemark op, ook vanwege het schieten.

Heden zijn er voorzeker 15 vliegmachines gezien geweest, van alle landen, die het luchtruim doorkruisen. Het is een heldere dag.

Zondag 28 maart

Geen geschot gehoord, en nog geen soldaten bijgekomen. Gans de dag stil. Veel vliegmachines van 's morgens tot als wij opstaan tot 's avonds het duister wordt.

Mr. Pastoor leest deze morgen in de predikstoel af, dat de burgers zich mogen naar de volgende plaatsen begeven zonder paspoort : Linde, Ruitenhoek, Amersvelde, Smisse, Terrest, Kattestraat, Werken en Lokkedyze.

Wat verlichting zeggen de mensen. Cordula en Marie slapen thuis.

Maandag 29 maart

Het geschot blijft immer stil aan het front, in de nacht is wat anders ! 's Morgens hebben ze

bommen gesmeten uit de vliegmachines : 2 stuks, één op het land van Mr.Schottey, achter het gemeentehuis, de andere weet ik niet waar. Het was om half één 's nachts. Naast de pastorij maken ze nu een soort kelder om de soldaten uit de barakken in te vluchten als het nog gebeurd. Een hoop wel 8 tot 10 meter hoog.

Dinsdag 30 maart

De nacht en de dag gaan stil voorbij, meer of dat er binst de nacht weer wat soldaten toekomen uit de schutsegraven, en er, sedert het schieten van granaten, veel gerij passeert binst de nacht van het station weg meest. Op de dag is het veel verstild op het station. Anders geen bijzonder nieuws.

Woensdag 31 maart

Het geschot blijft stil deze dag, maar gedurende verleden nacht hebben ze bommen geworpen tussen Kortemark en Handzame, en deze middag dicht bij Werken kerk. Alice Laleman en Madame van de pastoor hebben ze zien vallen.

Het is al de tweede dag dat het vrouwvolk mest laadt, en de Duitse paarden voeren het weg.

Anders geen bijzonder nieuws.

April 1915

Donderdag 1 april

Deze nacht hebben ze wederom veel bommen gesmeten naar hier op de plaats, niet al in de omtrek. Van 's morgens als wij opstaan zijn de vliegmachines daar alweer : Engelse en Franse, ook Duitse, en of ze schieten erop. Irma gaat deze morgen naar de Lokkedyze met de kinderen. Zij was juist op de plaats en zij vlucht onder de haag van Mr.Pastoor, de kinderen naar Theofiel. Ook hebben ze verschillende bommen laten vallen aan de Vandevijvers (Mollestraat) en aan Barsdamme, nu een beroerde dag voor hetgeen dat 't aangaat. Ook gaan de meeste mensen 's avonds met angst gaan slapen. Nu, op hoop van beter !

Vrijdag 2 april

Goede vrijdag zegt men. Deze nacht hebben ze met granaten geschoten, nogmaals, en op het station hadden zijn het gemund, want verschillende zijn gevallen in de omtrek, op de zijde van de broeken. We zien vandaag zoveel geen vliegmachines, daar het wat duister weer is. Anders is er geen bijzonder nieuws meer, ofdat wij nogal onrustig zijn binst de nacht. Het vrouwvolk laadt geheel de dag mest, en ze voeren ze met Duitse paarden weg. Ze laden onder groot en klein met 8 personen in de mestput. Ik ontvang heden een brief van Mme. Schottey, door de bemiddeling van een soldaat.

Zaterdag 3 april

Deze nacht hebben er bij mijn weten geen granaten gevallen hier in het dorp. Van 's morgens om 5u reeds zijn de vliegmachines aan de gang van alle nationaliteiten. Anders geen bijzonder nieuws. Ze laden nog eens gans de dag mest en voeren ze met 2 paarden weg. Vandaag zegt er een soldaat op de werkplaats dat ze geen eten genoeg krijgen : 1 brood met 4 mannen en dat Duitsland het niet zal of kan uithouden. Dat is de eerste soldaat die ik alzo hoor spreken van gans de duur van de krieg. Ik maak zijn stiebels vaardig en wil er niets voor ontvangen. Heden zijn we Paasavond. Mocht het welhaast beter worden !

Zondag 4 april

Pasen, triestige Pasen voorwaar ! Ik lig zelf geheel de namiddag in bed, dronken in 't hoofd. Anders is het gans hetzelfde spel : veel vliegmachines van alle soorten. Het geschot immer op dezelfde plaats. 's Morgens en op de dag kanonvuur en 's avonds geweervuur.

Maandag 5 april

Ikzelf ben gezond weer. Gans de dag bijna slecht weer. In de voormiddag dacht ik te zaaien en te planten in de hof, maar de regen schikt het anders. In de voormiddag komt er een kar waarvan het wiel afloopt recht voor Petrus Willaert. Aloïs (Dewyse - schoonvader van Aimé Vandenbroucke) gaat zien en leest er meteen het adres van de kar. Hij vindt er Aimé's adres op. Wij zeggen het aan de begeleiders en zij beloven ze ons terug te geven.

's Anderendaags, zeggen ze, mogen wij ze gaan halen aan de barakken achter de pastorie. We passen zelf het echte wiel aan dat wij meegebracht hadden als wij de kar in het water in de weide wierpen, en dan nog temeer geloofden zij dat het wel Marie's kar was.

Ik verkoop ook heden één van onze zwijnen die wij vroeger gekregen hebben van de soldaten die te Michiel Vandenbussche in kwartier waren, voor 80 fr gereedgemaakt. Geen bon.

Dinsdag 6 april

De vliegmachines zijn weer daar, daar het een heldere dag is, met geschot heviger dan gewoonte. Anders geen bijzonder nieuws meer, of dat ze weer gans de dag mest voeren met 2 paarden. Heden, na 3 maal tot achter de kar geweest te hebben, krijgen we ze toch mee.

Woensdag 7 april

Niets bijzonders, alles hetzelfde. Ze ploegen heden, de Duitse, het land om van Isidoor Dewilde, die wij zullen met haver begaan, en gans de plaats of beter de dijken rond de plaats zitten vol Duitse burgers die de waterlopen reinigen, zeggen ze.

Donderdag 8 april

Nog altijd hetzelfde spel. Cordula blijft heden voor de eerste maal in haar huis op de dag, dus een eter min. Zij houdt nu ook winkel. Ze ploegen ook heden de eerste patattemest onder op Mr.Schottey's stukje grond. De mest is al gevoerd. 3 dagen te reke passeren er Belgische krijgsgevangenen : 2 stuk, 9 stukken en dan nog 2. Ze zijn met van alles gekleed.

Vrijdag 9 april

Het geschot heeft deze nacht erg geweest. Ook in en na de middag passeren er zo wat 50 tot 60 man, naar mijn denken krijgsgevangenen in alle soorten van kledij, maar vuil en slijkerig. Ze leiden ze al in het huis van Charles Vansteenkiste (S26) en morgen worden ze, zeggen ze, naar Duitsland geschikt, zeggen ze. Vandaag hebben wij geen vliegmachines gezien, daar er teveel wind was. Gans de dag rijden ze mest in, met 2 paarden. We krijgen nogal gemakkelijk paarden. Nu, anders geen nieuws.

Zaterdag 10 april

Deze nacht hebben ze weerom veel geschoten, en met de morgen komt alles stil. De krijgsgevangenen komen na de middag om 3u naar het station om verder gevoerd te worden. Er zijn er nog bij van in de omtrek, en ze zijn allen tevreden, en zien er gezond uit, ze klagen nog niet.

Om 16u moeten plots alle soldaten weg. Hun eten die reeds gereed was zelfs, blijft staan. Ze trekken met de muziek aan 't hoofd weg. Op de plaats is, nu om zo te zeggen alles stil te vergelijken bij gewoonte.

Zondag 11 april

Gans de nacht blijft het stil, maar tegen dat wij 's morgens opstaan staan onze mannen, 1 toch Paul, die wij vroeger in kwartier hadden van 212 aan de deur. 212 komt terug van Moorslede. Tegen dat wij thuis komen van de mis, zijn wij letterlijk bestormd. Ze lopen naar de koestal om te zien of ze geen eieren vinden. Gelukkiglijk ben ik er rap bij. Gans het dorp zit weer stampvol. Wij hebben gelukkig maar 2 mannen in kwartier, Paul en Heinz, die van vroeger.

Gans de dag door, totdat het duister komt, zijn er vliegmachines te zien van alle nationaliteiten.

Maandag 12 april

Nog alles bomvol, het verergert nog. Met de avond komt de artillerie van Klerken ook hier aan, en aan paarden ontbreekt het nu ook niet. Talrijke vliegers gans de dag, en anders als wat woelig is. Onze geit was deze morgen gelammerd.

Dinsdag 13 april

Het gewoel blijft even groot, nog meer zelfs. Vandaag geen vliegmachines daar het wat

duister weer is. Ons dunkt dat er verandering gaat komen.

Woensdag 14 april

De beweging is nog altijd even groot. Op de middag loopt een man weg met een stuk hout. Hortence loopt er naar toe, en doet ze hem teruggeven. Met de avond komt er een groot deel van de soldaten weg van de schutsegraven, en anderen blijven onder alarm. Reeds 2 dagen is het dat wij geen enkel schot en horen, ook geen enkele vliegmachine.

Donderdag 15 april

Het geweld blijft even groot. De mannen zijn niet gerust. Ze staan immers op de sprong, zegt men. Het geschot is wat hernomen deze avond en we zien weer 2 vliegmachines, die ze duchtig beschieten.

We krijgen nog iedere dag 2 paarden, en het landwerk gaat goed door. We verkopen goed in de winkel.

Vrijdag 16 april

Het geweld blijft even groot. Vele vliegmachines komen, en er wordt duchtig op geschoten. Van weg gaan spreekt men nu niet meer. 's Nachts wordt er ongehoord gereden en gerotst.

Zaterdag 17 april

Marie's witte koe gaat naar de stier. Vliegmachines genoeg. In de namiddag om 5u moeten ze plots allen weg in der haast. Zo ze aan Vanpetegems komen, moeten ze terug, en alles gaat weer dezelfde gang.

Zondag 18 april

De beweging blijft dezelfde. In de voormiddag komen er verschillende vliegmachines. Ook werpen ze, niettegenstaande het duchtige beschieten, een bom in de weide van Aimé Vandenbroucke, die daar geen schade doet. Heden avond om 8u moeten er een masse andere soldaten weg. Anders is het al hetzelfde.

Maandag 19 april

Heden morgen komen al de soldaten die gisteren avond losgerukt zijn, weer doodvermoeid terug. Van 's morgens zijn er weer vliegmachines te zien, die ze zoals altijd duchtig beschieten, anders geen bijzonder nieuws, daar de beweging immer groot blijft.

Dinsdag 20 april

Nog immer hetzelfde. 2 tot 5 vliegmachines per dag, en de grootste boeren krijgen de mare dat ze slechts nog 2 koeien mogen behouden.

Woensdag 21 april

's Morgens zijn er weer een deel troepen weergekeerd van de schutsegraven, en daar is het immer hetzelfde, zeggen ze. De vliegmachines komen regelmatig dagelijks zien, en anders al dezelfde beweging.

We voeren heden en gisteren onze mestput uit met de Duitse paarden : minstens 30 kleine karren tesamen met de die waarmee de

aardappelen gedekt geweest zijn. Hortence heeft de meeste moeite ter wereld om de paarden uit haar weide te houden, en toch gaat het. Rosalie van de onderpastoor komt over, en de soldaten halen zelf haar goudewerk en geld uit, die bedolven was in het hennepark. Er was nog papiergeld tussen, en daar was geen kwaad aan, meer of nat (=enkel nat) , nochtans al 8 maanden bedolven.

Donderdag 22 april

Heden komt er een Franse of Engelse vliegmachine gans leeg over ons dorp gevlogen om 4u30. Ze beginnen erop te schieten als ze bijna over de plaats is. Niettegenstaande vliegt ze immer haar zelfde gang, want ze gelukken er niet in haar te treffen. Nog nooit heeft er een gekomen die zo laag was. Anders geen bijzonder nieuws, of 't is dat de Duitse burgers al wat koper en lood en ijzer is, meenemen uit de huizen, die verbrand zijn. Ook wordt heden al het bruikbare van dergelijk metaal uit Mr.Schottey's brouwerij gevoerd naar het station. Marie gaat bij Cordula.

Vrijdag 23 april

Heden morgen zo wij opstaan, zit de kerk vol van Franse krijgsgevangenen : 540 man, zegt men. Ik ga zelf eens gaan zien, en zie ze gedurig uit en in gaan om hun benodigheden te doen. Ze zijn beslijkt en besmeurd, meer kan niet. Er zijn ook zieke mannen tussen en verwonde. Ik zie 7 officieren weggaan met hun bewakers. Ze worden, denk ik, naar het klooster geschikt. Deze zien er nog fris uit. Men draagt hen te drinken, ganse emmers water. Wat zijn ze toch ons meelijden waard. Gans de dag blijven de krijgsgevangenen in de kerk. Om 10uur komen er nog een 12-tal Engelse bij.

Met de avond komen er nog een massa soldaten bij, gans 204 met bagage en alles. Ze lopen alles af, om kwartier te vinden voor paarden en mannen. Wij blijven ervan verlost in huis : immer onze gewone mannen. Volgens de soldaten ons zeggen, hebben ze verleden nacht gestaan in de Steenstaat bij Noordschote, en 212 heeft, zeggen ze, boven de 300 verluste gehad. De Franse schutsegraven die ze veroverd hebben zijn uit cement gemaakt, zeggen ze.

Zaterdag 24 april

De Duitse vliegers zijn al op gang van zo het klaar is. Heden namiddag komen er nog 2 Engelse of Franse vliegmachines gans laag over de plaats gevlogen, en of ze beschoten worden, toch zonder getroffen te worden, geraken ze weg. In de namiddag komen er nog een 20-tal krijgsgevangenen bij, Belgische en Franse, ook zwarte tussen. Nog nimmer zijn er zoveel soldaten op 't dorp.

Zondag 25 april

Veel beweging gans de nacht. Heden morgen doen ze mis in de afgebroken schuur om zo te zeggen van Bruno Toebat. Ik zie van verre toe. Ik weet niet of het katholieke of protestantse zijn.

Om 14u beginnen ze ongehoord geweldig te schieten met kanonnen, in de richting van leper. Gans de namiddag duurt dat voort. Er zijn soldaten die naar Klerken gaan en vandaar zien zij dat gans leper in brand staat, al rook en vuur dat zij zien. Om 17u moet gans het regiment 204, die hier op het dorp is, losrukken in der haast, en met de avond is het weer veel verstild op het dorp. Men ziet dat al de militairen bekommerd zijn, daar het kanongebulder nog immer aanhoudt. Zelfs is het wat meer rechts genaderd. Gans de nacht duurt het voort, en alle man is bekommerd wat er gaande is.

In de namiddag passeren er 2 Belgische krijgsgevangenen. Ze vragen aan Irma "Zijt gij nog niet dood?. Wij ook niet!". Ze zien er gans fris en lustig uit.

Wat zijn we toch content dat 204 weg is : stout, lastig volk is het . Ze zeggen dat zij het zijn die hiet in oktober alles in brand gestoken hebben, en voelen er geen het minste meelijden mee. Gode geve dat zij wegbleven !

Maandag 26 april

Al de weggetrokken soldaten blijven weg tot nu toe. In de voormiddag wordt alles weer stil. Om 1u van de namiddag beginnen ze weer en om 3u is het zo geweldig, dat de vensters gedurig daveren. Ijselijk is het om het aan te horen. Gisteren kwam geen enkele vliegmachine, heden 1 stuk, waar zij slechts 2 schoten op geschoten hebben. Het geschot stilt min of meer om 17u, maar de ganse voornacht houdt het aan. Altijd en altijd in dezelfde richting. Om 18u komen er aan het station zowat 5 tot 600 landsturmiers af, met alles wat ze nodig hebben : keukens, wagens en alles. Ze trekken al de Kruiskalside op. Madame van de Pastoor zegt mij dat ze zaterdag met een krijgsgevangen Frans officier gesproken heeft, en die gaf ons allen moed. "De Duits moet en zal verliezen", zegt hij, "Wij hebben ons opgeofferd om de anderen de goede kans te geven."

Dinsdag 27 april

Deze nacht hebben ze bij Vanpetegems geweest om te zeggen dat de soldaten die daar in kwartier zijn, hun moesten gereed maken tegen 6u voor het vertrek. Wat dat al beduidt, weten we natuurlijk niet. In de voormiddag blijft alles nogal tamelijk stil. Om 13u - 13u30 beginnen ze weer, en dat zo erg, dat onze ruiten gedurig daveren. Dit houdt zo de ganse namiddag en de daaropvolgende nacht aan. Vliegmachines zien wij de gansen dag niet, daar het teveel waait en duistere lucht

is. De soldaten spreken van ontelbaar veel doden en gekwetsten. Zelfs noemen ze mannen, die hier verleden week nog, en dikwijls in huis geweest hebben. Mocht dat weldra eindigen.

Woensdag 28 april

Van 's morgens als het klaar wordt, zien wij reeds de vliegmachines, zo vijandelijke of andere, gans de dag door, soms 3 bijeen of tegelijk. In de voormiddag en namiddag wordt alles nogal stil. Om 7u beginnen ze weer te bulderen, en men spreekt allerlei nieuws, over leper gevallen, niet gevallen, in brand, of geen brand, en ik besluit uit al hun vertellen dat er daar een grote slag geleverd geweest is, en er van beide zijden veel gevallen zijn.

Donderdag 29 april

Heden nacht om 12u zo zijn wij opeens al om zo te zeggen uit bed gelicht van een verschrikkelijke knal. We trekken om zo te zeggen enige kledingstukken aan, en lopen met de soldaten die hier in kwartier zijn, al te samen buiten : wat mag er gebeurd zijn ? We horen in de verte een vliegmachine die van de kerk heen kwam gevlogen en de richting van 't Roggeveld op trok, die had een bom geworpen op de koer van Mr. Onderpastoor, die aan de kalside paalt. Al de muren gebarsten en gebroken, en al de ruiten die nog heel waren aan stuks. Bij ons ook zijn gelukkig maar 3 ruiten kapot, daar ze juist achter de zware straatmuur viel. Wat later in de morgen om 3 tot 4u hoort men wederom een allerhevigst kanonvuur in de richting van Merkem-Bikschote, wijl wij nog in bed liggen zijn, zou men denken dat het op Houthulst is. Om 7 tot 8u stilt het wederom wat. Men spreekt dat het bij de Steenstraat bij Noordschote is, dat ze zo geweldig schieten, en dat de akkers om zo te zeggen bedekt liggen met lijken.

Om 6u van de avond beginnen ze wederom erg te schieten, geweldig met kanonnen. De ruiten daveren zonder ophouden. Gans de dag door zien wij vijandelijke vliegmachines. In de namiddag schieten ze alle 5 minuten zo'n schot met dat groot kanon op Duinkerke, zeggen de soldaten. Men ziet hem schoon roken, en we horen ontploffingen op de linkerkant van Arthur Vanpetegems huis als wij hier in de hof staan, zo een 1000-tal meters verder nog of de Steenstraat (foto Lange Max SVO)

Vrijdag 30 april

Gans de nacht door hebben ze veel gebulderd. Ikzelf heb er weinig van gehoord, maar alles heeft op en in beweging geweest. Een vliegmachine heeft ook overgevlogen, nog een, en allen die op waren hebben de machines horen ronken. Die heeft ook bomben geworpen, waar weet ik niet juist, aan

het station en op de rechterkant van Bruno Toebats hoge boomgaard. Van zo de smoor wat weg is, kan men de vliegmachines weer zien, 2 tot 3 te samen. Of er op geschoten wordt. Nog nooit heb ik een zien treffen. In de namiddag beginnen ze weer, na zo wat 2 uren stil te zijn geweest, en weer geweldig, altijd in dezelfde richting.

We krijgen heden een Vlaamse gazet, die vanuit Brussel komt van de 29ste april, dus 1 dag oud, en daar staat in dat Engeland in veertien dagen tijds in Nieuwkapelle, dat ligt in Frankrijk zeggen de soldaten, zoveel poeder en munitie verschoten hebben als de 2 jaar en half dat ze oorlog gevoerd hebben tegen de Boeren .

Nu stilt het geschot weer wat, maar men is al wat slecht is verwachende binst de nacht, daar het zo schoon maneschijn is binst de nacht.

Mei 1915

Zaterdag 1 mei

De nacht gaat rustig voorbij. Rond het Roggeveld smijten ze bommen en schieten ze met granaten, bijna zonder ophouden. Van 's morgens om 4u zijn de vijandelijke vliegers reeds present, 2 tot 3 stuk uit verschillende richtingen. Tot nu toe, 3u is alles stil aan 't front, en om 10u in de voormiddag komt 212 terug, na 14 dagen weg geweest te zijn. Veel verluste hebben ze.

Zondag 2 mei

Al de soldaten die er zijn, blijven er, en er komen er gedurig nieuwe bij met nummers van nr 8 en 24. Gans de parochie zit weer bomvol. Vliegers zijn er heden niet te zien, daar het wat bewolkte lucht is. We verkopen heden voor 200 Mark in de winkel, maar alles is uitverkocht. De nacht is rustig voorbijgegaan. Ik heb toch niets gehoord.

Maandag 3 mei

Weer goed. Dezen nacht heeft het wel wat gegaan, maar van 's morgens zijn de vliegers weer present. Het is een gedurig heen en weer gaan van troepen. In de namiddag leiden ze weer de burgers van de Schapershoek weg. 't Is triestig om na te zien.

René Vanroose en Aloïs Keirse en Cyriel Dehaene zijn beticht van duiven te hebben en ze te laten vliegen . Ze hebben 8 volle dagen opgesloten geweest in het huis van Petrus Castelein, dan naar huis achter het allenodigste kledingstukken. Treurig om te zien... al wenende nog. Zeggen dat ze naar Gent moeten.

Dinsdag 4 mei

Dezen nacht is het weer tamelijk stil geweest. Gans de voormiddag geen enkele vijandelijke vlieger te zien. Met de namiddag beginnen ze wederom geweldig te schieten in de richting

van Bikschote-Langemark. Er waren nog enige families thuis rond de Schapershoek, ze zeggen met de middag dat ze ook moeten weggaan, al wat op Esen nog blijft. Onze secretaris heeft moeten de scheidingen aanwijzen van Zarren en Werken gisteren namiddag. Wijzelf zijn beangst, daar zij zo geweldig zijn, en wij nu gans op de boord zitten.

Woensdag 5 mei

Alles gaat nogal rustig voorbij tot rond de middag, maar naar de middag loopt de mare rond dat de Ruitershoek ook weg moet , en inderdaad, om half 3 beginnen ze te passeren. Triestig is het en treurig, al die oude bevriende mannen en kleine kinderen met wat schamele beddingen en hoogstnodige benodigdheden , al wenende te zien voorbijtrekken: Henri Deschoemaeker, Karel Sesier, Hippe Caestecker, andere en andere, bewaakt en voortgedreven door enige Duitse ruiters te paard. Onze overgebleven moet zakt nog dieper. Ze zeggen dat naar ze Gent en omstreken moeten. In alle geval moeten ze op de trein. We denken zelf van in 't korte weg te moeten. Met dat inzicht slachten wij deze namiddag een van onze 2 zwijptjes, die wij hier zitten hebben, denkende we kunnen er wat van eten, en in geval wij weg moeten, we kunnen nog wat mee nemen.

Donderdag 6 mei

Dezen nacht gaat tamelijk rustig voorbij.

Veel, veel wordt het vertrek van de burgers op de Ruitershoek door de burgers besproken. Bij de Wed. Zwaenepoel worden de overgebleven beesten al gepakt een half uur na hun vertrek. Deze morgen horen wij zeggen dat Petrus Steenkiste gepakt is en meegedaan is door de Duitse. Petrus was beticht van een vel van een paard gestolen te hebben.

Vrijdag 7 mei

De dag en nacht gaan tamelijk wel voorbij. Er komen soldaten terug en er komen wat nieuwe bij van het station, die zich links en rechts verdelen. Het geschot blijft gans de dag tamelijk stil. Met de namiddag zeggen ze dat de pioniers wegtrekken, dus ook al de schuiten, de richting van Oostende, zeggen ze.

Zaterdag 8 mei

Om 12u worden wij wakker geschoten van de granaten. Ze halen de schuiten af van Hortence's boomgaard, en met die granaten die overkomen is het een gerij en geloop ongehoord. Wij staan al op, de kinderen ook. Ze komen niet snel achtereen, immers zo wat 4 tot 5 minuten verscheen. Zo men de knal hoort, kan men nog tot 16 tellen vooraleer hij hier is. Het is nu 20 minuten na 1u en ze komen nog zelden. Ook wij gaan allen naar bed. 's Morgens om 4u zijn wij weer terug op.

Gans de reste van de nacht is er veel beweging, daar zij bijna alle beweging immer met de nacht maken. Gelukkiglijk geen bommen meer.

Er zijn bommen gevallen aan Mr.Schottey's wagenkot, 2 aan Mr.Schottey's brouwerij, achter, 1 aan Proots travers, 1 tegen Hortences, in de hof nabij het kerkhof, en dan nog verschillende andere rond het station. Ik heb nog van geen mensenongelukken gehoord.

Zondag 9 mei

De nacht gaat wel voorbij, alsook gans de zondag, maar veel nieuwe troepen zijn er, die gans verwonderd zijn, als wij hun zeggen dat de Duitse hier al meer dan 6 maanden zijn. Er zijn er bij die maar sedert de 3de maart binnen zijn, zeggen ze zelf. Elke dag wordt er om zo te zeggen veel geschoten.

Maandag 10 mei

Nog eens een goede nacht, gans stil. Van 's morgens om 4u zijn de Duitse vliegtuigen reeds in gang.

Petrus Vansteekiste (S25) voeren ze heden morgen weg naar Duitsland, alsook de kleine gast die bij hem was. Hij is voor 3 maanden gestraft.

Er komen gedurig nieuwe soldaten bij, die ze hier een nummer geven en weg. De beweging van de troepen die wegtrekken is wat meer rechts de kalsijde van Esen in plaats van de Ruitershoek.

Verders gaat de dag tamelijk rustig voorbij.

Dinsdag 11 mei

De ganse nacht wordt er nogal veel geschoten, ook wat meer rechts, en de troepenbeweging blijft even groot, altijd maar nieuwe. 's Avonds om 8u komen er hier 2 officieren toe, die onze gewone mannen uit de kamer jagen en hier hun kwartier nemen. Er is een grote beweging deze nacht van de soldaten.

Woensdag 12 mei

De nacht en deze morgen schieten ze weer met granaten, ik denk zo van rechts naar links. Om 4u30 komen er 2 Franse of Engelse vliegmachines van 't front af, een boven de ijzerweg en een boven de Linde. Ze schieten er veel op met schrapnels en granaten, elk ziet wat toe. Een half uur later horen wij weer veel schieten en zien een van die vliegmachines terugkomen van Kortemark, zo laag, dat wij de mannen zagen aan de machine zitten. Zij waren getroffen. Al wat geweer had, schoot er op. Ze zinkt immer al over de Broeken weg, en is, dunkt ons, rond Esen zowat, gevallen.

De officieren zijn deze morgen, zo wij opstaan weg en deure. Wat later horen wij zeggen dat ze gevallen is aan de IJzeren Brug. De machine is beschadigd en de beide officieren zijn aan de benen verwond, zo zegt men toch,

maar niemand anders of officieren is er bij toegelaten geweest, en dat geloof ik best.

Donderdag 13 mei

Ons-Heer-Hemelvaartdag. Deze dag wordt er niet gearbeid. De beweging blijft dezelfde. Nog altijd nieuwe troepen die op de dag veel dienst moeten maken. Anders niets bijzonders. Een van onze officieren is vandaag teruggekeerd.

Vrijdag 14 mei

Weer is het gans de nacht stil geweest, en gans de nacht geregend ook. Verder is de beweging dezelfde. In de namiddag passeren er weer een 20-tal vluchtelingen, die nog immer op Woumen Serpenthoeck gewoond hebben, anders geen bijzonder nieuws.

Zaterdag 15 mei

Gans de nacht doodstil geweest. De dag gaat ook tamelijk stil voorbij. Met de avond beginnen ze weer te schieten, en gans de nacht horen wij de granaten ontploffen in de Kattestraat of Steenstraat zoals wij dat noemen.

Zondag 16 mei

's Morgens is het geschot nog altijd geweldig in de richting van Merkem, en wordt stiller zowat om 5u 's morgens. Heden voormiddag zien wij weer een vijandelijke vliegmaschine, de eerste die wij in enige dagen te zien krijgen, sedert dat die andere geschoten is. De dag gaat tamelijk stil voorbij.

Maandag 17 mei

Van half 5 reeds zijn de Franse of Engelse vliegers reeds hier present, en dat met 3, 4 stuks. Ze zweven gans de omtrek af, maar bijzonderlijk boven de Steenstraat. Ze schieten er duchtig op, evenwel zonder ze te treffen. De soldaten zeggen dat de Franse vlieger Garros is moeten onderkomen nabij Ingelmunster, en zij hem daar krijgsgevangen hebben gemaakt. (foto). Heden morgen heeft er een zeppelin te zien geweest, die vaarde van noord naar oost.

Verders op de dag geen bijzonder nieuws, of tenzij dat er geheel de dag veel geschoten is. Onze officier gaat deze avond weg, en we krijgen gelijk een andere.

Dinsdag 18 mei

Gans de nacht gaat stil voorbij en ook geheel de rest. In de voormiddag regent het, en het geschot is gans stil geworden en blijft stil gans de dag.

Woensdag 19 mei

Nog altijd stil en donker weer. Niet geschoten. In de namiddag passeren er weer 2 wagens vluchtelingen van Woumen, zegt men. Ik weet niet waar ze naartoe moeten, anders geen bijzonder nieuws.

We krijgen nog immer voortdurend vlees in overvloed. Anders geen bijzonder nieuws.

Donderdag 20 mei

Gans de nacht is het doodstil. 's Morgens weer een vliegmaschine, anders geen bijzonder nieuws, of tenzij dat de soldaten zeggen dat Italië ook staat om de oorlog aan te vatten tegen Duitsland.

De vluchtelingen van gisteren zijn in de ledige huizen getrokken op de Vla.

Vrijdag 21 mei

De nacht en gans de dag gaan onder de gewone beweging voorbij. Niets meldenswaardig.

Zaterdag 22 mei

De nacht is stil, gans de dag ook, alles volgens gewoonte voorbij.

We krijgen weer vlees, zo veel we willen, 20, 30 kilo.

Zondag 23 mei

Sinksen.

Van 's morgens om 3u beginnen ze weer schrikkelijk veel te schieten in de richting van leper. We worden om zo te zeggen uit ons bed geschoten. Ze zien ook verschillende vliegtuigen van 's morgens vroeg. Gans de dag houdt dat geschot aan. 's Avonds vertrekt onze Oberleutnant met gans zijn bataljon.

Maandag 24 mei

Nog altijd houdt het geschot aan in dezelfde richting. Deze nacht om 12u plakken ze aan het station dat Italië ook de oorlog verklaart aan Oostenrijk, bijgevolg aan Duitsland ook.

Gans de dag duurt het geschot voort en de nacht wordt niet stiller.

Er zijn hier nu veel soldaten minder dan gewoonte. Al dat wagen is, vervoert van het station, meest hout.

Dinsdag 25 mei

Nog altijd horen wij de kanonnen bulderen in dezelfde richting. Ons huis davert er van. Het overige van de dag stilt het geschot, om met de avond gans stil te worden. De soldaten blijven tot hiertoe veel weg. Nog geen nieuwe bijgekomen.

Woensdag 26 mei

Gans de nacht tamelijk stil. Van 's morgens gans vroeg zien wij vele vliegmachines boven ons dorp vliegen, die ze duchtig beschieten. In de valavond is er een zeppelin te zien, die vliegt in de richting van Oostende-leper.

Donderdag 27 mei

Gans de nacht doodstil, geen geschot meer, ook gans de dag. Nog geen soldaten meer.

Vrijdag 28 mei

De nacht gans stil. Ook de ganse dag geen vliegers en niet geschoten.

Zaterdag 29 mei

De nacht gans stil, ook de dag. In de namiddag zijn er weer vliegmachines te zien.

Zondag 30 mei

Alles blijft stil. In de namiddag stelen ze 2 maal achtereen een koe uit de weide aan de ijzeren weg. Gelukkig zijn ze verplicht ze telkens los te

laten, met genoeg te lopen van 't een naar 't ander. Heden brengen ze 35 krijgsgevangenen naar het station.

Woensdag 31 mei

Gans de nacht stil. Van 's morgens vroeg, weeral een Engels of Frans vliegmaschine. Met de avond zien wij een zeppelin, die vaart van west naar noord-oost om 8u30 's avonds. We zien de Franse of Engelse hem beschieten bij zijn overvaart van 't front langs de zeekant.

Juni 1915

Dinsdag 1 juni

Geheel de nacht stil. Van 's morgens half vier zijn de vijandelijke vliegmachines daar al. De zeppelin van gisteren avond komt om 5u 's morgens terug. In de namiddag half 1 werpt een vlieger 2 bommen naar de barakken achter de pastorij, zonder te treffen. Anders, de dag gaat tamelijk wel voorbij.

Woensdag 2 juni

Stille nacht, en ook stille dag. Bijzonderlijk veel vliegmachines, soms 5 tot 6 stuks.

Donderdag 3 juni

Stille nacht, ook de ganse dag.

Vrijdag 4 juni

Stille nacht, maar deze nacht zijn er 2500 mannen van de arbeidskolonne gekomen. 1250 zijn ingekwartierd in 't dorp, de andere in de omtrek, zo zegt tenminste een man, die hier 's morgens komt vragen om een tas koffie te hebben, om 4u reeds. 6 Volle dagen hebben zij op de ijzerbaan gevaren, zij komen van Warschau, zeggen ze. Gans de dag is er veel beweging van die mannen. Er zijn er van alle slag, ook misvormde.

Zaterdag 5 juni

Stille nacht. Om 5u zijn al de arbeiders reeds vertrokken naar Kippe-Zwartegat, om daar aan een ijzeren weg te arbeiden, die hier naar Barsdamme komt.

Wij weten nog niet zo zij heden avond terug komen om te slapen.

Zondag 6 juni

Voort tamelijk stil. De arbeiders van gisteren zijn niet teruggekomen. Voorts geen meldenswaardig nieuws.

Maandag 7 juni

Al volgens gewoonte. Veel vliegmachines en gedurig kanongebulder in de verte, leper-Diksmuide, ook geweervuur hoort men. Ik vraag vandaag aan de ortskommandant om te mogen naar Gent gaan. Ik mag niet, alleenlijk naar Kortemark, Lichtervelde, Torhout, en misschien Roeselare wil hij mij een paspoort geven. Ik vraag dan om naar Tielt, en hij zegt mij dat ik morgen moet terugkeren.

Dinsdag 8 juni

Alles oude gewoonte, van 's morgens vliegmachines. Heden krijg ik een paspoort om naar Tielt te gaan achter leder en schoenen, en ik mag dat op mijn rug dragen. Of ik ga, kunt ge wel denken : 6 stonden of uren door, en 6 uren terug, met alles wat ik koop op de rug !

Woensdag 9 juni

Alles volgens gewoonte, Niets bijzonders.

Donderdag 10 juni

Alles blijft stil. Wij denken dat de soldaten nog van langsom min talrijker worden. Heden beginnen wij het vlees te gebruiken van Henri Coolman (S5), daar we denken dat het niet meer zou kunnen bewaren. Gisteren en vandaag zien wij van gans de dag geen vliegmachines. Heden laden zij ook Jozef Knockaerts en Michiel Vandebussches menagie op. Alles doen ze mee. Ze varen de Ruiterhoek op, het Hoogkwartier op.

Vrijdag 11 juni

Stille nacht, gisteren en vandaag geen geschot gehoord, noch van verre, noch van bij. Heden brengen ze een 7-tal barakken naar Hortence's boomgaard uit de Steenstraat of de Kattestraat, die ze daar zullen opslaan, zeggen ze.

Vandaag kopen wij ook 25 kilo tarwe aan 60 fr het 100 kilo.

Zaterdag 12 juni

Nog altijd stil, maar weer wat meer beweging van soldaten.

Zondag 13 juni

Heden hebben ze in de richting van Bikschote en Diksmuide veel geschoten, zo een uur lang. Verder op de dag gebeurt er niets bijzonders.

De pastoor in de kerk zegt dat de school voor de kinderen morgen open is, van 7 jaar te beginnen : in de voormiddag voor de jongens, en in de namiddag voor de meisjes, op de Koordhoek .

Maandag 14 juni

Heden nacht dezelfde beweging aan het front dan gisteren, al in de richting van Diksmuide, veel mensen hebben opgestaan, anders niets bijzonders.

Dinsdag 15 juni

Stille nacht, ook gans de dag. De soldaten komen weer wat toe, al oude bekende. We krijgen vandaag ook uit Brugge 50 kilo tarwe en 10 kilo rijst, tarwe voor 59,50 en rijst aan 65 't honderd. Ik verkoop vandaag ook mijn vellen. Daar het zolang duurt, beginnen ze te bederven.

Woensdag 16 juni

Stille nacht. Heden krijgen we veel vliegmachines, die ze volgens gewoonte duchtig beschieten. Mijn vellen gaan heden weg. Ik ontvang 129fr en behoud er nog 2 droge. Anders Niets bijzonders.

Donderdag 17 juni

Stille nacht en ook stille dag. In de Steentraat hoort men onophoudend de granaten vallen.

Vrijdag 18 juni

Stille nacht, ook gans de dag. Geen bijzonder nieuws. Er komen ook wat meer soldaten.

Zaterdag 19 juni

Voorts alles stil, wat meer beweging.

Zondag 20 juni

Alles nogal tamelijk stil, gans de dag, meer of dat wij ganse dagen en nachten bommen horen ontploffen in de Steenstraat.

Maandag 21 juni

Van 's morgens om half 3 zijn wij letterlijk bestormd van de soldaten. Gans het regiment 212 is hier in het dorp terug, over de 2300 mannen. We hebben nogal veel waren in de lade, en wij ontvangen heden 2,50 Mark. We slachten heden avond een zwijn, en als 't mogelijk is zullen wij hem morgen uitverkopen.

Dinsdag 22 juni

Nogal geschot in de verte. Veel, veel beweging in 't dorp. Op de hofstede Bruno Toebat krioelt het van soldaten, er staan 4 keukenwagens. Ons vlees verkoopt, maar heel traag, maar integendeel de melk en de potting, altijd te kort. We halen nog al Edmond Declercks (Mollestraat) melk erbij, en toch nog te kort. Over de honderd pottingen zijn weg aan 25 centiem het stuk, en hadden er nog honderd bij geweest, die waren ook weg.

Onze geit die wij met kerstdag als jonge geit van de soldaten gekregen hebben, lammert heden namiddag.

Woensdag 23 juni

Grote, maar stille beweging. Ons vlees verkoopt nog tot bijna op een kilo of 10, met alles mee, anders niets bijzonders aan te schrijven.

Donderdag 24 juni

Stille nacht. Ook gans de dag brengt niets buitengewoons mee.

Heden hebben ze komen vragen, hoeveel beesten Hortence nog in alles heeft, en zo ook op gans de parochie, denkelijk om eens na te zien hoeveel slachtvee in geval van nood er nog voorhanden is.

Vrijdag 25 juni

Stille nacht. Ook de dag gaat gans gewoonlijk voorbij.

Zaterdag 26 juni

Tamelijk stille nacht. De beweging van de soldaten blijft groot, maar stil. De vliegmachines komen iedere dag alles nazien.

Zondag 27 juni

Voort stil. Deze morgen zeggen ze in de kerk, dat de mensen verplicht zijn de hoeveelheid hooi op te geven, die ze bezitten, op straf van 1000 Mark en 3 maanden prison. De overheid zal dan beslissen hoeveel men er zal mogen behouden.

Maandag 28 juni

Nog stil. De beweging blijft hier al dezelfde. Ze proberen daar een soort van nieuw geschot of bommenwerper in de broeken langs de Zarre. Zo ze dat doen ontploffen, gans ons huis davert ervan, anders niet buitengewoons.

Dinsdag 29 juni

Nog tamelijk stil, gans de dag.

Woensdag 30 juni

Nog altijd hetzelfde. Weinig geschot, duchtig beschieten van de voorbijvarende vijandelijke vliegmachines, en anders gans hetzelfde spel.

Juli 1915

Donderdag 1 juli

Nog altijd tamelijk stil. Ze bouwen nog gedurig barakken bij (foto bouw barakken ?)

Vrijdag 2 juli

Stil, We denken onze patatten in te graven, daar wij ze toch niet kunnen gebruiken, en de mannen van de grote bagage halen ze weg, daar ze niets meer hadden. Ze zitten nu met 12 grote mannen aan de hoop om ze uit te zoeken, er zijn er zo wat 1500 kilo.

Zaterdag 3 juli

Niets bijzonders. 209 komt heden nacht terug. Het zijn bijlange niet zulke goede mannen of 212. Ze stelen, ze trekken aardappels uit, kortom, ze zijn veel woeliger.

Er zijn ook veel burgers ziek, daar het nogal goed warm is. We verkopen potting zoveel we willen, ook de winkel gaat goed.

Zondag 4 juli

Het geschot is ordinair. Ze maken nu een speelplaats op het land, dat Hortence reeds bemest en beplant heeft om er rapen of loof op te zaaien, en daar is niets aan te veranderen. De ortskommandant zegt : ik zelf heb dat gecommandeert. Ze doen om alles, kortom ze laten van langs om meer zien dat ze meester zijn.

Maandag 5 juli

Stille nacht. Veel beweging op straat en overal. Heden passeert het overige van 't klooster van Woumen, die men wegschickt (=wegstuurt) naar Brugge. Er is een grote bedrijvigheid aan hun nieuwe speelplaats op het land van Hortence. Ze zetten het gans af met ijzerdraad. Vlechtwerk die ze genomen hebben in het kasteel van Woumen.

Dinsdag 6 juli

Niets bijzonders. De Duitse burgers stelen bij ons nog een hen terwijl wij gaan eten zijn. Deze morgen is het schieten wat hernomen om weer stil te vallen met de noen. Anders geen bijzonder nieuws.

Woensdag 7 juli

Stille nacht. Alles gaat er zijn gewone gang. Veel vervoer, veel beweging, veel vliegers en al wat oorlogsgewoel is.

Heden begraaft men Karline Moré om 10u. Alle burgers die binst de duur van de oorlog sterven, worden begraven laat in de voormiddag.

Donderdag 8 juli

Voort al het gewonelijke. Heden zien wij in de Duitse gazetten een bericht die zij overgenomen hebben uit de Franse gazetten, waarin ze melden dat de Franse vliegers de stations van Charleronge, Zarren en Langemark beschoten hebben. Vandaag komen ze vragen hoe groot de partie aardappels is die wij geplant hebben.

Vrijdag 9 juli

Altijd hetzelfde. Ze stelen deze nacht de rubarbe van onze geburen. Ze komen heden nogmaals de bevolking natellen en opnemen. Heden passeren om 11u 2 Engelse krijgsgevangenen. Nu is het reeds de 4de dag dat er geen vliegmachines komen.

Zaterdag 10 juli

Gans het regiment 209 moet deze nacht wegtrekken. Zo ze aan Esen komen, zijn ze mogen terugkomen.

De tarwe, voor die er nog heeft, kost tegenwoordig 75 fr de honderd kilo. De aardappels gaan zowat 3 fr de honderd, niet waard van ze te kuisen en te plukken.

Zondag 11 juli

Heden morgen alles stil, zo ook gans de voormiddag. Om half 12 horen wij zo opeens een grote knal. Wat later vertellen ze ons dat een munitiedepot die langs de steenweg van 't Zwartegat naar Jonkershove ligt, in de lucht vliegt, mogelijk door onvoorzichtigheid. Men spreekt van doden en gekwetsten.

Alles gaat zijn gewone gang.

Maandag 12 juli

Alles gelijk gewoonte. Heden moeten wij voor de eerste maal roggebrood eten. De tarwe geldt 75 fr de 100 kilo, en we krijgen nog geen.

Dinsdag 13 juli

Alles stil. Ze leggen maar altijd tram op tram. Er ligt een van Barsdamme naar Zarren-Linde, en zo voort, en ze zeggen dat ze nog een paar leggen van het station naar Werken. Heden plakken ze aan, dat er geen brieven of gazette, gelijk van welke aard, mogen overgegeven zijn, geschonken of gesmeten zijn, zonder de stempel te dragen van de commandantur, of duizend Marken boete. Altijd dreigementen !

Woensdag 14 juli

Alles blijft stil. Van 's morgens al gans vroeg komen er verschillende vliegmachines zien, die ze duchtig beschieten. Ook zijn wij heden de nationale feesten van Frankrijk. 209 rukt heden af, weer af naar de schutsegraven.

Donderdag 15 juli

212 komt heden morgen terug. Er wordt heden veel verkocht. We krijgen nu ook wat beter en gemakkelijker ons goed. We leveren heden ook 320 kilo aardappelen aan 3 fr 't honderd. Anders is het al de gewone gang.

Vrijdag 16 juli

Stille nacht en gans de dag de gewone gang. Veel beweging van wagens en vervoer. Ze passeren met van alles : vlas, klaver, en van alles, ook veel hout.

Zaterdag 17 juli

Alles volgens gewoonte. Heden kopen wij aan Justin Vandamme van Klerken een zak tarwe voor 70 fr het 100 kilo en voor gisteren kochten wij er aan Alida van Waeltjes 136 kilo tarwe aan 57 fr het honderd, en 60 kilo rogge aan 33 fr het honderd, ook 100 kilo rogge aan Nonkel Hippe voor 33 fr het honderd.

Zondag 18 juli

Alles volgens gewoonte. Donker weer, veel wind, ook geen vliegmachines.

Maandag 19 juli

heden mogen wij 2 beesten leveren naar de provianden, nadat wij ze verschillende malen gepresenteerd hebben. We gaan er heen, en we moeten naar het horen van enige schimpwoorden ons tevreden stellen met hetgeen ze ons aanbieden : 677,50 Mark of ons andere nemen ze ons af en "dan krijgt gij er niets voor", zeggen ze. Nu, wat doet men, we zijn bij de vijand.

Anders geen bijzonder nieuws.

Dinsdag 20 juli

Alles volgens gewoonte. Wat schieten in Diksmuide en veel beweging van vervoer, en daarmee alles. Ze leggen nu ook een tramweg van Zarren naar Werken, gelijk deze die ze van Barsdamme naar Houthulst en nog verder gelegd hebben.

Woensdag 21 juli

Alles oude gang. Wat schieten en veel beweging. Heden avond, terwijl het bijna duister is, horen wij zeggen dat wij onmiddellijk de straat voor de deur moeten kuisen of 5 Mark boete, en dat 2 maal op de dag, 's morgens en 's avonds. Nu, het is maar dat erbij.

Donderdag 22 juli

Alles volgens gewoonte. Heden morgen zijn 16 gevangen Belgen toegekomen in de Division. Meer zeggen zij er niet van.

Vrijdag 23 juli

Alles zijn gewone gang. Vandaag zijn ze begonnen met de huizen wat te verbeteren, ruiten in te steken, pannen op te leggen, de muren wat te vermaken. We zeggen, ze zorgen reeds voor de winter.

De boter geldt 4 Mark, en men kan er bijna nog geen kopen. De zwijnen 1,40 fr de kilo. Voor deze die ze durven uitblauwen, alles buitenmate duur. Ze plakken ook aan dat de

oogst van dit jaar moet ter plaatse blijven voorlopig, en mogelijk ter beschikking der Duitsers blijven. Wanneer zullen zij later zeggen.

Zaterdag 24 juli

Alles blijft immer hetzelfde. De schaarsheid der kolen blijft immer voort heersen. Treffelijke mensen en rijke boeren rapen stukjes kolen en cokes langs de nieuwe trambanen, om toch wat vuur te kunnen maken deze winter.

Zondag 25 juli

Alles stil. Ze melden heden morgen in de kerk dat de boter onder geen voorwaarden duurder mag verkocht worden dan 3 fr.

Maandag 26 juli

Alles volgens gewoonte, niets bijzonders. 212 gaat heden avond weg en 209 komt heden nacht terug. Er zijn er al die nieuw kwartier zoeken. Ze komen met de middag, een officier. Hij spreekt van in de winkel een strozak te plaatsen, en we hebben hem nog kunnen weggrijpen, voorlopig toch.

Dinsdag 27 juli

Niets bijzonders. Wij krijgen een officier bij, maar geen bosscher (=ordonnans). Weer komen de vliegers af.

Woensdag 28 juli

Weer wat geschoten heden nacht, al Nieuwpoort. Ook komt er een vlieger van de nacht om 2u overgevlogen die ze duchtig beschieten. Heden zeggen ze dat Hortence en Maries koe de plage hebben en zij geen melk meer mogen verkopen.

Donderdag 29 juli

Heden nacht zijn er weer vliegers gekomen, die ze duchtig beschoten hebben.

Hortence gaat vandaag om wat peren af te slaan op haar boomgaard, en is seffens weggezonden.

Vrijdag 30 juli

Alles stil. Niets bijzonders. Heden namiddag zijn er 2 vliegers in de lucht, gans hoog, een Duitse en een van de onze. De Duitse vervolgt ze en boven de broeken keert de Duitse haar om en schiet op de onze, die gans gerust naar Diksmuide vliegt.

Zaterdag 31 juli

De vliegers komen meer af. Aloïs Ampe (Zarren-Linde) wilt vandaag zijn haver afpikken voor wat eten te hebben voor zijn paard, en hij is het verboden. Zo hij dat doet, krijgt hij 500 Mark boete voor zijn eigen goed af te pikken op zijn eigendom.

We plaatsen vandaag aan weerszijden van de weide een opschrift voor de muil- en klauwzeer : verboden ingang.

Heden namiddag en gans de avond wordt er duchtig geschoten al de kanten van leper, en na 5u zijn de vliegmachines weer aan 't vechten in de lucht. Ze schieten duchtig op

elkander, dat wij het horen en zien, geen komt nochtans onder.

Augustus 1915

Zondag 1 augustus

Het geschot duurt gans de nacht voort. Heden roepen ze in de kerk in de eerste mis dat de mensen hun moeten schikken voor de herfstwerken. Alle levensmiddelen moeten ingezaaid worden : tarwe, rogge, aardappels en vlas en suikerrijen mogen gezaaid worden, juist genoeg voor de noodwendigheden , meer niet. Van de oogst wordt er nog niet gezegd : elk haalt in en doet uit tot nu toe.

Maandag 2 augustus

Deze morgen vangt het schieten weer geweldig aan, en duurt zo wat een half uur. Om 10u van de voormiddag begraven ze hier een majoor die meermaals tot in Petrus Willaert in kwartier is geweest. Hij was getroffen door een schrapnelschot in de schutsegraven.

Dinsdag 3 augustus

Gans de nacht tamelijk stil. Als wij 's morgens opstaan, slaapt er een officier in de kamer die deze nacht hier in gekomen zonder ons weten. Met half voornoen is de man al weg en deure. God beware hem.

We hebben, denk ik, vandaag reeds onze volle voorraad cokes opgedaan, die wij opgekocht hebben aan de Belgische burgers die in de ijzeren weg werken, en ook enige zakken, die de kinderen geraapt hebben. We kopen dat zowat 50, 60 tot 70 centiemen de zak.

Woensdag 4 augustus

Heden niets bijzonders. Nogmaals heb ik aan het station geweest, en daar wordt alles tenden en boven geworpen. Verschillige honderden burgers van Torhout en omstreken werken daarin. (foto)

Donderdag 5 augustus

Niets bijzonders. Alles is weer stilgeworden, geen vliegers, geen geschot. Tot nog toe wordt er niet over de oogst gezegd.

Heden avond komer er hier zo wat 60 tot 70 mannen, nieuwe troepen toe die hun logies nemen in de brouwerij van Mr.Schottey. Ze lopen het nu al af, de burgers, bijzonderlijk om loofgoed op te kopen aan 6fr het 100 kilo, dat zou moeten dienen om olie uit te maken voor licht te branden deze winter.

Vrijdag 6 augustus

Weer gans de nacht stil. Heden mogen halen wij weer 100 kilo tarwebloem die ons toegezonden is uit Amerika aan 57 fr het 100 kilo.

Zaterdag 7 augustus

Alles blijft, zoveel als het in oorlogstijd zijn kan, stil. De soldaten worden van langsom spaarzamer, men vindt nievers geen brood meer op straat, en ook in de huizen niet. Geen

onderbroeks, geen hemden of sokken. Ook zo zij moeten een penning terug hebben in de winkel, blijven zij er nu op wachten. Ook kunnen er al veel droog brood eten, daar zij geen boter voor hun geld krijgen, ze verkopen ze trouwens 4 M de kilo, en in de winter, zo er wat zout in was, wierpen ze ze op straat. Kortom, ze hebben al leren wat sparen.

Zondag 8 augustus

Gans de zondag weinig geschoten, maar veel nieuwe soldaten in de omtrek, al die zo met de avond of nacht toekomen. Ze komen uit Duitsland. We hebben heden veel te doen in de winkel.

Maandag 9 augustus

Weer wat geschoten in de richting van Diksmuide-Esen, het zijn scheepsgranaten die komen, zeggen de Duitse. Wij horen ze zingen.

Heden morgen haal ik onze luitenant uit Petrus Willaerts huis. Luitenant Lutgardin noemt hij. Hij was smoordronken en lag daar van dwerschen (=dwars) de vloer, en dan was het 5u 's morgens. Schoon aandenken voorwaar.

Dinsdag 10 augustus

Gans de nacht uiterst stil, verder geen ander nieuws of tenzij dat er grote beweging blijft op de baan.

Woensdag 11 augustus

Alles stil in de voormiddag. 's Namiddags om half 7 zien wij hier boven ons gemeente 6 vliegmachines bijeen, 4 Engelse of Franse en 2 Duitse. Ze zweven lang boven, terwijl zij ze duchtig beschieten, en tenslotte wierpen ze enige bommen af in de Steenstraat.

Donderdag 12 augustus

Alles nogal tamelijk stil. Dezen nacht veel beweging van troepen langs de baan hier die naar het front oprukken met de avond en met de avond ook verschillende vliegmachines, van alles.

Ze bouwen een barak op de plaats van Ampe Aloïs.

Vrijdag 13 augustus

Alles stil deze nacht. Gans de dag ook gaat tamelijk stil voorbij.

Zaterdag 14 augustus

De nacht en de dag gaat onder dezelfde grote beweging van vervoer voorbij.

Zondag 15 augustus

Gans de nacht hoort men zonder ophouden de gewerschoten in de richting van Diksmuide. 's Morgens roept Mr.Pastoor in de kerk af dat de militaire overheid gans de oogst van 1915 aanslaat, en er moet door de gemeente Zarren en onder de verschillende aanpalende gehuchten die onder dezelfde divisie staan, verschillende miljoenen kilogr. strooi, miljoenen kilogr. rogge en miljoen kilogr. haver en miljoen kilogr. tarwe geleverd

worden. Al die geleverd wordt in augustus, in september zal contant betaald worden, al hetgene later geleverd wordt, zal met bons betaald worden. Alle handel in dergelijke waren wordt streng verboden, en voor elke overtreding zal de gemeente met zware geldboeten gestraft worden.

Maandag 16 augustus

Alles volgens gewoonte. We vernemen van de soldaten op een zwijgen dat de peste bij Arras is en de troepen van weerszijden wat uiteengegaan zijn.

Dinsdag 17 augustus

Alles volgens gewoonte. Marie en Hortence gaan zo een 30-tal paarden uit de weide gaan jagen van de pioniers. 14. Het lukt . Ze gaan eruit en Marie krijgt een bon van 4M80 voor deze dag.

Woensdag 18 augustus

Alles de gewone gang.

Donderdag 19 augustus

Alles tamelijk stil. 212 trekt heden terug naar de schutsegraven en 209 weer hier . Elke avond, zo het goed weder is, doorkruisen talrijke vliegers in de lucht van alle nationaliteiten, die duchtig beschoten worden.

Vrijdag 20 augustus

209 is hier terug. Alles is tamelijk stil. Heden morgen komen ze zeggen hoeveel hooi Hortence en Marie moeten inleveren en we zijn nog maar de 20ste augustus. Reeds al het hooi uit de broeken is verbruikt of verbrand.

Zaterdag 21 augustus

Alles de gewone gang. Vervoer en beweging blijven dezelfde.

Zondag 22 augustus

Alles volgens gewoonte. De mensen moeten zo snel mogelijk hun oogst uitdorsenen op straf van grote geldboete voor henzelf en voor de gemeente, zo moet Mr.Pastoor zeggen in de kerk.

Maandag 23 augustus

Alles volgens gewoonte.

Dinsdag 24 augustus

Stil, alles stil. Heden morgen melden ze op het appel dat het de soldaten verboden is de civilisten te beledigen. Hun melding komt wat laat, ze zijn hier bijna een jaar. Spijtig voorwaar.

Woensdag 25 augustus

Alles volgens gewoonte. Stil. Overal dorsen de Duitse volop met de machine de oogst uit, heden middag met de hand de oogst van Marie en Hortence.

Donderdag 26 augustus

Met de avond, en ook binst de nacht is er veel beweging met de vliegmachines, daar het schoon maanklaar is, anders de beweging blijft dezelfde.

Vrijdag 27 augustus

Immer hetzelfde, de vliegers slapen niet veel. Op de dag komt men heden rond om te zien hoeveel troepen men kan in de huizen verbergen, en heden komen er wat nieuwe toe.

Zaterdag 28 augustus

Nog vliegers binst de nacht.

Men is veel meer troepen verwachende. De Duitse zeggen : de laatste Russische vestingen zijn gevallen en onze frontlijn is 300 kilometers verkort, daarbij komt dat bijna al de troepen van Rusland naar hier overkomen.

Heden voormiddag komt de Ortskommandant alles nazien op alle kamers om te zien hoeveel mannen er hier nog bijgelogeed kunnen zijn. Hij schimpt op de secretaris, die mee is, omdat er bijna overal winkels zijn.

Alles blijft hetzelfde.

Zondag 29 augustus

Geen verandering.Heden lezen ze in de kerk af, wie er nog hooi moet leveren, en hoeveel en dat voor de 10 september, of van straf van hun hooi gepakt te zijn, en nog een geldboete erbij.

Maandag 30 augustus

Alles hetzelfde. Heden wordt er nogal veel geschoten. Met de avond trekt 209 weer weg.

Dinsdag 31 augustus

Niets bijzonders. 212 is heden nacht weer hier gekomen. We hebben nu weer een ganse vreemde kwartierman, een jonge luitenant.

September 1915

Woensdag 1 september

Oude gewoonte. We pikken heden onze tarwe af, en leveren onze 800 kilo haver aan de provianden aan Barsdamme aan 32,50 fr het 100 kilo of 26 Mark.

De grote bagage van de 212 voeren ze weg. Heden avond om 9u wordt er veel geschoten. Gans de lucht naar Woumen, Merkem toe is verlicht.

Donderdag 2 september

De nacht gaat tamelijk goed voorbij, ook zo de ganse dag.

Vrijdag 3 september

Gans de nacht geregend, en alles stil geweest, niets bijzonders.

Zaterdag 4 september

Alles volgens gewoonte. Geheel de laatste 14 dagen gaan er alle dagen vele soldaten naar Oostende baden.

Zondag 5 september

Alle beweging blijft dezelfde. Heden roepen ze in de kerk af dat alle winkels die voor de oorlog geen patente betaalden, binnen de 8 dagen moeten gesloten zijn, ten 2den dat alle aanbevelingen in Franse uithangborden en zo voort moeten verdwijnen en in Vlaams of Duits moeten opgesteld zijn.

Maandag 6 september

Alles blijft hetzelfde. Heden avond komen er nog wat nieuwe soldaten bij die logies nemen in de brouwerij en bij Alfons Waeyaert voor wat deze straat betreft.

Dinsdag 7 september

Geen verandering. Het geschot hoort men veel links weg.

Woensdag 8 september

Geen verandering. De Duitse gazetten schrijven dat er Belgen zijn die weigeren te schieten, namelijk de 9de linie, die aan Knocke ligt. Er komen nog 8 Belgen toe als krijgsgevangenen, en die zeggen : de oorlog is gedaan.

Zaterdag 9 september

Alles om zo te zeggen zijn oude gang.

Vrijdag 10 september

Alles hetzelfde. Het geschot is nogal geweldig op gans het linker front. Ware het niet dat er veel wind is, men zou het veel beter horen.

Gisteren hebben ze 4 soldaten begraven die gedood waren aan het Hooglandeke door de bomben die ze van de overzijde schoten. Ook een dood paard passeert hier.

Zaterdag 11 september

Niets bijzonders te melden. Nogal veel geschoten en bijna ieder dag veel vliegmachines die elkaar beschieten.

Zondag 12 september

Al hetzelfde. De pastoor zegt heden op de predikstoel dat de bewoners van de Steenstraat en omliggende hun oogst en veldvruchten zullen betaald zijn, na aftrek van dagloon en arbeid, volgens hun opgegeven grootte die ze moeten juist doen bij de secretaris.

212 trekt heden avond weer op.

Ook het kweken van zwijnen wordt sterk aangemoedigd door de Duitse, maar ze zeggen niet waar wij het voeder moeten halen.

Maandag 13 september

Wij verkopen heden in de winkel voor 310 M. Op de dag komen er veel vliegmachines zien, bijzonderlijk 's namiddags, en met de nacht worden er veel bommen of granaten geschoten al de zijde van Esen.

Dinsdag 14 september

Veel geschoten, nogmaals met de nacht. Ze komen tot aan het Hooglandeke de bommen, zeggen de soldaten.

Heden voormiddag komen er zo wat een 100-tal nieuwe mannen toe, artillerie, gans in het nieuw gekleed met al nieuw tuig aan. We ontvangen wat Duits zilvergeld in de winkel, die we seffens wegsteken.

Woensdag 15 september

Gans de nacht grote beweging van gerij. Anders niets bijzonders.

Om 10u passeert er hier 1 krijgsgevangene in Engelse kledij. Men zegt dat het een Belg is.

Om 11u brengen ze hier een klok aan van Merkem, die ze in de pastorij lossen, voorlopig toch.

Donderdag 16 september

De nacht gaat tamelijk stil voorbij. De soldaten van Esen plaats zijn alle weggevlucht en veel naar de Ruiterhoek, daar ze daar elke nacht duchtig in schieten.

Die krijgsgevangene van gisteren blijft gans de nacht in de wacht en is van Oostende. Niemand mag erbij komen en om 9u 's morgens brengen ze hem weg.

Vrijdag 17 september

Niets bijzonders. Algemeen wordt gezegd dat 212 binnen enige dagen naar Brugge trekt. Wij zullen afwachten, wat er van waar is.

Heden vinden ze bij Jozef Knockaert verschillende waarden van geld, ook zilver, tin en koper, wijn, van alles. Wijl ze maar altijd maken en breken, vinden ze op het einde alles.

Met de laten avond komt er een vliegmachine gans nederig. Ze komt tot boven Vanpetegems zo wat en keert dan terug. Ze beschieten ze duchtig, doch zonder ze te treffen.

Zaterdag 18 september

De nacht gaat stil voorbij, ook de dag evenwel.

Zondag 19 september

De nacht stil, maar op de dag veel vliegmachines. Gans de dag door links en rechts al vliegmachines.

Heden roepen ze in de kerk af : het is streng verboden hennen en kiekens te verkopen op straf van 200 Mark.

Maandag 20 september

Alles volgens gewoonte tamelijk stil. 1 bataljon van 212 komt heden terug. Ze zullen nu elkander bataljonsgewijze aflossen, zeggen ze. Niets bijzonders.

Dinsdag 21 september

Heden nacht komt er een vlieger en werpt verscheidene bommen. Met de morgen horen wij een geweldig kanonvuur in de richting van Ieper. De bommen zijn gevallen, 3 stuks rond de huizen van Livin Verbanck en David Verbanck en Kamiel Deparck. (Werkenstraat)

Woensdag 22 september

Nogmaals werpen ze met bommen. Ik sta in de hof om half 1, en hoor ze ontploffen, weer op de ijzerweg gemunt. Ze schieten er ook op met geweer en schrapnels.

Donderdag 23 september

Gans de dag veel geschot, zonder ophouden horen wij kanon en geweervuur. Talrijke vliegers die elkander duchtig beschieten in de lucht.

Vrijdag 24 september

Gans de nacht door geschot, ook gans de dag, alles links van Ieper. Ze zeggen dat Arras zou gevallen zijn, en in Duits bezit zou zijn.

Zaterdag 25 september

Gans de nacht door artillerievuur al in dezelfde richting. Ze zeggen dat zij Arras ingenomen hebben, de Duitse.

Zondag 26 september

Het geschot is weer stil geworden en alles blijft hetzelfde. Niets bijzonders in de kerk gezegd.

Maandag 27 september

Niets bijzonders. Ze kappen overal het hout af, om een soort stuts ermee te maken, die ze met gehele wagens naar het front voeren.

Dinsdag 28 september

Het geschot is voort stil, maar heden veel vliegers. We kappen nog zelf ons hout en widouw. Anders geen nieuws.

Vrijdag 29 september

Alles volgens gewoonte. Het geschot is en blijft stil.

Zaterdag 30 september - Niets bijzonders.

Oktober 1915

Vrijdag 1 oktober

Alles blijft stil. Geen geschot.

Zaterdag 2 oktober - Niets bijzonders.

Zondag 3 oktober

Vandaag hebben de Protestantse soldaten Oogstfeest gevierd in de kerk. Een kroon was gevlochten van tarwe, strooi en haver, en verschillende samengebonden schoven stonden op de hoofdkerk, alsook al het boerenalaam.

Men ziet dat elk land en elke godsdienst zijn gebruiken heeft. Wie had gedacht dat zulks nog zou te zien zijn in Zarren.

Maandag 4 oktober

Kermismaandag. Van burgerskermis is er geen sprake. Niemand heeft daar goesting voor ingevolge de droevige tijden die wij beleven.

In de kerk viert men het van ouds gekende jaargetijde der overledene parochianen. Onze Eerw. Heer Pastoor heeft dit gisteren aan zijn onderhorigen warm aanbevolen, en men heeft zeker wel aan zijn oproep beantwoord. Honderden mensen woonden de dienst bij, om te bidden voor hun afgestorvenen.

Dinsdag 5 oktober

Alles is buitengewoon stil. Dag en nacht zelfs. Al 2 volle dagen geen vliegers meer, daar het wat regenachtig weder is, en ware het niet dat men soldaten ziet, men zou aan de vrede denken.

Woensdag 6 oktober

Ganse stille nacht, zelfs geen gewerschot te horen.

Donderdag 7 oktober - Nog altijd even stil.

Vrijdag 8 oktober

Nog altijd even stil. Ze schrijven in de Duitse gazetten van de grote slag van Ieper tot Arras op de 20, 21 en 22ste. De Franzosen en Engelse 19.000 doden en krijgsgevangenen, de Duitse voor hun deel 20.000 .

Nog altijd stil, geen enkel schot. Duister weder voort, geen vlieger te zien. 's Avonds om half negen horen wij opeens een geweldige knal. Ik ga buiten gaan zien en een tweede valt. 't Zijn granaten die ze schieten van over Diksmuide. 7 achtereen ontploffen alle rond de smidse van Vandezande (E8) zonder andere ongelukken te veroorzaken dan 2 telefoondraden af te schieten. Wij alle, en de luiden ook vluchten in de kelder. Op een 1/4u is alles voorbij en het overige van de nacht brengen wij rustig in ons bed door.

Zaterdag 9 oktober

Het overige van de nacht gaat stil voorbij, gans de dag evenzo.

Zondag 10 oktober

Stille nacht, geen geschot. Op de dag horen wij een gedurig kanongeschot in de richting van Ieper. Anders geen bijzonder nieuws.

Maandag 11 oktober

De nacht gaat tamelijk stil voorbij. We krijgen heden nacht weer een luitenant, de oude is gisteren terug weg.

Dinsdag 12 oktober

Tamelijk stille nacht. In de namiddag wordt er weel veel geschoten.

Woensdag 13 oktober

Tamelijk stille nacht. Al de Duitse soldaten die uit de Elzas zijn, worden hier weggetrokken, en naar Rusland gezonden, daar zij ze wantrouwen, en denken dat zij zouden overlopen.

Heden worden al de paarden van de omtrek nogmaals verplicht naar het dorp gebracht, en alle zonder onderscheid worden gestempeld, en kunnen alle dagen afgehaald worden. Alleen Leon Goderis mag het zijne tot nu toe houden. 23 in getal, en dan moedigen zij altijd aan omdat de boeren hun land zouden beploegen.

Donderdag 14 oktober

Stille nacht, veel, veel mist. Gisteren namiddag hebben ze veel veel geschoten, en heden morgen vertellen ze dat 209 alleen 26 doden heeft.

Vrijdag 15 oktober

Gans de nacht doodstil, ook gans de dag veel mist. Heden voormiddag rukt er een bataljon uit van 212 naar Brugge, zeggen ze, om wat te rusten, en morgen volgen de andere. We weten nog niet wat we dan zullen krijgen.

Zaterdag 16 oktober

Alle de soldaten van 212 zijn weg. de eerste avond dat wij geen soldaten in huis hebben.

Zondag 17 oktober

Gans de nacht doodstil en de dag is reeds van 't zelfde, het doet ons gans vreemde.

Maandag 18 oktober

Voort alles stil, nog geen nieuwe soldaten.

Dinsdag 19 oktober

Nog even stil. Dezen nacht komen er 9 Belgische soldaten toe hier in de nacht die ze hebben gevangen genomen bij Bikschote. Ze vertellen dat alle vluchtelingen van 18 jaar of meer onder de militairen geroepen zijn in Frankrijk, maar veel kan men er niet uit krijgen, daar het hun verboden is.

Woensdag 20 oktober

Gans de nacht stil, niets bijzonders.

Donderdag 21 oktober

Voort alles stil, nog geen nieuwe soldaten.

Vrijdag 22 oktober

Alles hetzelfde, niets nieuws.

Zaterdag 23 oktober

Alles voort gans stil. Men bouwt ten alle kante nieuwe barakken. Op de plaats waar Hortence's huis gestaan heeft, bouwt men heden ook een barak.

Zondag 24 oktober

Niets bijzonders nieuws. Heden lezen ze in de kerk af, dat de paarden die gestempeld zijn van de militaire overheid, de gemeente niet mogen verlaten.

Maandag 25 oktober

Alles voort stil. Men begraaft heden een dood geschoten officier op het kerkhof.

Dinsdag 26 oktober - Niets bijzonders.

Woensdag 27 oktober

Heden is het een gans klare dag. In de voormiddag komen er niet min dan 7 tot 8 vliegmachines, zonder de Duitse te rekenen, die alle duchtig beschoten worden. In de valavond schieten ze ook, de Franzosen, 9 schoten op de Duitse bestuurbare ballon die boven de broeken hangt zonder hem te treffen.

Donderdag 28 oktober

Stille nacht. Slecht weder. Niets bijzonders.

Vrijdag 29 oktober

Niets bijzonders. Heden komt 212 terug van Brugge.

Zaterdag 30 oktober

Weer wat meer beweging op de straat en wat nieuwe reglementen uitgeplakt van bedreigen voor de burgers.

Zondag 31 oktober

Wij zijn heden wederom letterlijk bestormd van de militairen. Soldaten genoeg. Anders niets bijzonders.

November 1915

Maandag 1 november

Allerheiligen. De kerk is wel bezocht van de gelovigen en ook veel soldaten gaan ter kerke. Ze krijgen heden soldij, en we verkopen veel in de winkel. Een soldaat helpt wel 3 uren bedienen in de winkel. Anders geen geschot te horen.

Dinsdag 2 november

Deze nacht zijn er een groot aantal soldaten weggetrokken en het is wat verminderd op het

station. Integendeel zijn er een 2 tot 300-tal Russen aangekomen, om daar te werken met de pionieren. Ze zijn afgebarikadeerd en ze zijn bijna niet te zien. (foto LWD19)

Woensdag 3 november

Reeds de 5de dag is het slecht weder. Geen vliegers en geen geschot bijna. De soldaten zeggen al voor de honderdste maal "we hebben geen lust meer".

Donderdag 4 november

Nog alles stil. Alle man van 10 jaar af mag zich op straat niet meer begeven zonder zijn fotografie en zijn paspoort of eenzelveigheidsbewijs op zich te hebben. Alle 10 stappen wordt men ernaar gevraagd. Heden is nogal tamelijk klaar, daarbij komt het dat de vliegmachines nogal talrijk zijn.

Vrijdag 5 november

Vandaag ga ik achter onze papieren met onze fotografie mede.

Zaterdag 6 november

Heden komt er weer een bataljon van 212 uit de schutsegraven.

Zondag 7 november

Er was weer wat meer beweging in 't dorp, er zijn weer wat vliegers, anders geen bijzonder nieuws. Alle man van 10 jaar af moet zijn eenzelveigheidspapier met portret op zich dragen, dat roepen ze in de kerk af.

Heden zondag ook moeten wij kolen lossen op het station, en ik zie daar de Russen werken, lange bruine mantels en ook botten aan. Ze drijven ze juist gelijk de beesten. Ik zie er een troep van zo wat een honderdtal.

Maandag 8 november

Geen geschot of weinig. Ook geen bijzonder nieuws.

Dinsdag 9 november

Heden rukt een bataljon van 212 weer terug naar de schutsegraven. Heden, gans de dag, is het geschot wat verergerd.

Woensdag 10 november

Het geschot blijft hetzelfde. Ze spannen heden de draden voor de electriche verlichting naar de bijzonderste huizen. De voortbrenger of machine staat bij Kamiel Jaecques (Gaaisnest).

Donderdag 11 november

Immer nog wat geschoten. Anders geen bijzonder nieuws.

Vrijdag 12 november

Wederom altijd regenen. Het geschot blijft hetzelfde, tamelijk stil.

Zaterdag 13 november

Nog altijd regenen. Tamelijk stil, niets bijzonders.

Zondag 14 november

Geschot stil. Heden nacht is 212 terug uit de schutsegraven gekomen. We zijn letterlijk deze morgen bestormd, we verkopen op een stonde 160 stuk honingkoek. Met de avond

zien wij en Irma toe wat wij ontvangen hebben en komen tot de kolossale som van 512 fr op deze dag.

Heden ga ik naar Kortemark met 6500 fr tot ondersteuning van de ijzerwegbedienden.

Maandag 15 november - Alles stil.

Dinsdag 16 november

Alles het gewone weer. Bijna geen geschot.

Woensdag 17 november

Het geschot blijft stil. Heden dragen wij de bons in bij de secretaris die wij ontvangen hebben van oktober 1914 tot de 15 januari 1915.

Donderdag 18 november

Alles volgens gewoonte.

Vrijdag 19 november - Niets bijzonders.

Zaterdag 20 november - Niets bijzonders.

Zondag 21 november

Altijd hetzelfde. Heden avond brand Narden Desimpels (Mollestraat) schuur af, Marie Boones branden nog. Een soldaat heeft het in brand gestoken, hij bekent het zelf.

Maandag 22 november

Tamelijk sterk gevrozen al.

Dinsdag 23 november

Heden houden de Duitse nogmaals groot appel, het duurt gans de dag.

Woensdag 24 november

Vandaag geven wij en Hortence onze eerste rogge.

Donderdag 25 november

Nog immer hetzelfde. Men zegt dat de gemeente Werken met een geldboete van 5000 Mark zal gestraft worden omdat zij de kruisen, van de Duitsers op de graven geplaatst, op de Belgische gezet hebben.

Vrijdag 26 november

Het geschot blijft immer stil, tamelijk. Heden komen ze vragen hoeveel koper wij nog in gebruik of geen gebruik hebben.

Zaterdag 27 november

Niets bijzonders. We doen 2 van onze geiten bij de buk.

Zondag 28 november

Heden namiddag rukken 212 weer uit, en we plaatsen een stoof onder ons glas.

Talrijke vliegers komen de lucht doorkruisen, daar het een heldere klare dag is. Deze morgen was het tamelijk sterk gevrozen.

Maandag 29 november

Gans de nacht werd er veel geschoten.

Dinsdag 30 november

Het geschot blijft. Heden moeten de mensen die bestolen zijn geweest van de 22ste oktober tot de 27 november 1914 alles bij de secretaris gaan aangeven.

December 1915

Woensdag 1 december - Niets bijzonders.

Dinsdag 2 december

Nog immer hetzelfde. Ze plaatsen nog wat staken bij rond onze deur om de electriciteit voort te leggen.

Vrijdag 3 december

Altijd hetzelfde spel. Veel regen.

Zaterdag 4 december - Niets bijzonders.

Zondag 5 december

Niets bijzonders. Altijd maar bijbouwen van barakken. Ze lezen in de kerk af dat al wie vlas of lijnzaad bezit, verplicht is op grote boete, van het aan te geven bij de secretaris.

Maandag 6 december - Niets bijzonders.

Dinsdag 7 december - Alles blijft hetzelfde.

Woensdag 8 december

Niets bijzonders. Willem en Sylveer trekken heden elk een paar stiebels aan die ik zelf gemaakt heb.

Donderdag 9 december - Niets bijzonders.

Vrijdag 10 december - Niets bijzonders.

Zaterdag 11 december

Heden nacht wordt er veel geschoten in de richting van Diksmuide.

Zondag 12 december

Niet veranderd. Heden roepen ze af in de kerk dat het op verbeurdverklaring en straf verboden is te leuren met koopwaren rond de barakken en op de straten met koopwaren voor de soldaten.

Maandag 13 december - Altijd hetzelfde.

Dinsdag 14 december - Niets nieuws.

Woensdag 15 december

Heden voormiddag horen wij een verschrikkelijke knal. Ons glasdak heft zich 3 centimeter hoog op en zakt nederwaart. Geen ruiten gebroken. Onze voorvenster zijn er verschillende aan stuk. Bijna overal zijn er ruiten gebroken. Wat was er gebeurd? Op Pierkenshoek tussen Zwartegat en Jonkershove zijn er 2 huizen door ongeluk in brand geraakt. Daarin waren er mijnen geplaatst, die ontploften, en dat was de verschrikkelijke knal.

Donderdag 16 december

Stille nacht en dag.

Vrijdag 17 december

Stille nacht. Heden morgen komen ze nogmaals zien of wij toch geen duiven hebben en dat altijd onder bedreigingen. Daar zijn van langsom meer militairen die zeggen dat het in Duitsland zeer slecht gaat, en er alles nog duurder is dan hier.

Zaterdag 18 december

De beweging en het geschot blijft dezelfde. Heden koop ik een zwijn bij Bilcke op de hofstede van Dissen Selschotter (Kruisstraat) van 490 fr. Om te bewijzen dat onze kwartiermannen het goed doen, en geen ziekelijke zijn, worden ze heden avond gewogen, en ze wegen hun 3 mannen 287 kilo.

Zondag 19 december

Niets bijzonder. In de kerk lezen ze af voor de 3de en de laatste maal wordt er bevel gegeven de straten te reinigen. Geen voorwendsel zal aangenomen worden.

Maandag 20 december - Al hetzelfde.

Dinsdag 21 december

Niets bijzonder nog, maar altijd alle soorten van barakken en kantinen bijbouwen.

Woensdag 22 december

Tot heden toe heeft Mr.Schotteys bierfourgon (=traamkar) in de hof blijven staan, maar vandaag wordt hij kapot geslagen.

Donderdag 23 december

Ze plaatsen dagelijks nog palen voor de elektrische verlichting voor de barakken, en maken zodoende boven onze parochie een heel net van de draden.

Vrijdag 24 december

Alles het gewone. De Weinachtavond gaat tamelijk stil voorbij, honderdmaal stiller dan verleden jaar. Het water staat heden morgen zo hoog, dat het bij de mandenmaker (Theophiel Gratiaan - E23) bijna in huis loopt.

Zaterdag 25 december

De vrede die ze vroegen, of beter een wapenstilstand op Kerstdag ten minste, wordt de morgen beantwoord met een hevig kanongebulder in de richting van Woumen.

Zondag 26 december

Het geschot en de beweging blijft dezelfde
De weihnachtsman is hier ook geweest deze avond.

Het Weihnachtsvier is maar half zo veel gevierd geweest of verleden jaar.

Maandag 27 december

Heden morgen passeren er hier een ganse troep Russische die zullen ingekwartierd worden bij Poli Vanhove .

Dinsdag 28 december - Niets bijzonders.

Woensdag 29 december

Heden beginnen ze nog een nieuwe barak op het land van Swaels nevens Mr.Schottey's slag.

Donderdag 30 december

Heden vermoordt er bij ongeluk een paard langs de kalsijde van Zarren naar Werken, anders niet nieuws.

Vrijdag 31 december

Heden passeert een vliegtuig die ondergeschoten geweest is. Ze is geladen op 3 automobiels.

1916

Januari 1916

Zaterdag 1 januari

Om half zes moet alles gesloten zijn. Gans de nacht is het stil, maar om half 11 zijn wij nog op, en beginnen ze zo geweldig te schieten en in de richting van Diksmuide, dat het om zo te zeggen een gedruis is dat men nog niet gehoord heeft. Hier echter op de plaats zelf blijft alles stil.

Zondag 2 januari

Heden lezen ze in de kerk af dat de boeren 3/4 van hun landerijen moeten met haver bezaaien, dagelijks passeren er Russen die aan de straten zo wat werken.

Maandag 3 januari - Niets bijzonders.

Dinsdag 4 januari - Nog altijd hetzelfde.

Woensdag 5 januari

Geen verandering. Heden komen de Russische krijgsgevangenen voor onze deur kuisen, zo wat een 20-tal. Die lieden zijn ons meelijden waard. Ik geef ze ongemerkt een handvol sigaren.

Donderdag 6 januari - Niets bijzonders.

Vrijdag 7 januari - Niets bijzonders.

Zaterdag 8 januari

Nog altijd hetzelfde. Heden komen er nog 2 krijgsgevangenen voorbij.

Zondag 9 januari

Niets bijzonders. In de kerk zegt Mr. Pastoor dat al de chicoreien, zowel diegene die nog in voer staan, of diegene die gedroogd zijn, nu aan de chicoreihandel aangeslagen is.

Maandag 10 januari

Schone dag. Heden om 10u30 komen er verschillende vliegtuigen, onder andere een Frans of Engels gans grote, daarbij een eendekker Duits. Ze hangen te samen in de lucht en we zien en horen ze hier gedurig schieten. Die grote schijnt getroffen te zijn, en vertrekt al Woumen op, slechts langzaam vliegende naar onder, maar met de avond horen wij zeggen dat ze in Woumen gevallen is. Haar stuur was stukgeschoten.

Dinsdag 11 januari

De vliegtuig is te zien in Handzame vliegplein. 34 meter lang, gans gepanserd, slechts een onderofficier en mecanicien waren mee. Prachtige machine zeggen de Duitsers.

Woensdag 12 januari - Niets bijzonders.

Donderdag 13 januari - Niets bijzonders.

Vrijdag 14 januari

Heden krijgen wij een dokter van de Landsturm in kwartier voor een nacht, die wil eens het front zien. Tegen dat wij opstaan, is de man weg en deure.

Zaterdag 15 januari - Niets bijzonders.

Zondag 16 januari

Heden roepen ze in de kerk af dat de proviand zwijnen verkoopt van 13 tot 20 Mark van 2 tot 3 maanden oud.

Maandag 17 januari

Heden zien wij 8 vliegtuigen bijeen, ook 2 vijandelijke er tussen.

Dinsdag 18 januari

Niets bijzonders, nogal veel artillerievuur.

Woensdag 19 januari

Niets bijzonders. Heden komt Alois Constenable vragen hoe oud dat de manspersonen zijn die hier in huis zijn.

Donderdag 20 januari - Niets bijzonders.

Vrijdag 21 januari - Niets bijzonders.

Zaterdag 22 januari

Niets bijzonders. Heden zeggen ze dat 212 in 't kort weg moet naar Brugge. Inderdaad, in de namiddag trekken er reeds 2 bataljons weg.

Zondag 23 januari

Heden morgen de grosse bagage ook weg, en heden avond de 2 andere bataljons. Ze keren allen terug, zeggen ze.

Maandag 24 januari - Gans stil op 't dorp.

Dinsdag 25 januari

Heden zijn er 11 vliegers bijeen.

Woensdag 26 januari - Niets nieuws.

Donderdag 27 januari

Er wordt algemeen gezegd dat 212 reeds in Frankrijk is.

Vrijdag 28 januari

Niets bijzonders. Hortence gaat reeds 8 dagen iedere namiddag naar de Linde. Ze schikt van daar te gaan wonen van zo haast er plaats is voor haar en voor de beesten.

Zaterdag 29 januari

Reeds de tweede dag is het doodstil, zelden hoort men een schot knallen.

Zondag 30 januari

Heden komen zij reeds kwartier maken voor 211. Alles blijft stil.

Maandag 31 januari

Alles blijft voort stil. Nog immer smoor. We krijgen een luitenant, 2 bossers, en 3 schoenmakers, die op de werkstal slapen, de schoenmakers toch.

Februari 1916

Dinsdag 1 februari - Niets bijzonders.

Woensdag 2 februari

Er wordt veel geschoten, gans de dag. Hortence met haar kinderen en beesten slaapt van de 1ste maal op de Linde, een grote verlichting voor ons in huis.

Donderdag 3 februari - Niets bijzonders.

Vrijdag 4 februari

Heden zien wij veel vliegers.

Zaterdag 5 februari - Niets bijzonders.

Zondag 6 februari

De laatste weken hebben ze een nieuwe straat gemaakt op Hortence's land.

Maandag 7 februari

Er komt een grote machine om die straat op Hortence's land plat te tolen.

Dinsdag 8 februari

Heden voeren wij gans de dag vette of mest op het land van Desimpel, en zien veel vliegers, en er wordt veel geschoten.

Woensdag 9 februari

Niets bijzonders.

Donderdag 10 februari

Heden komen zij al de namen en ouderdom van de burgers opnemen.

Vrijdag 11 februari

Van heden af mag niemand naar Zarren-Linde of Ruitershoek of Smisse gaan zonder paspoort.

Zaterdag 12 februari

Niets bijzonders. We slachten deze namiddag ons zwijn.

Zondag 13 februari

Heden koop ik een nieuw klein zwijntje van de proviand voor 25 Mark. 't Weegt 17 kilo ½.

Maandag 14 februari - Niets bijzonders.

Dinsdag 15 februari - Niets bijzonders.

Woensdag 16 februari

Niets bijzonders, altijd hetzelfde.

Donderdag 17 februari - Niets bijzonders.

Vrijdag 18 februari

Heden nacht komt onze officier terug van het front, en daar het schoon maanklaar is, komen er vliegers, die 3 bommen in en rond het station werpen, zonder evenwel iets te treffen. We hoorden de motor ronken en hoorden duchtig de schrapnels ontploffen in de lucht.

Zaterdag 19 februari - Niets bijzonders.

Zondag 20 februari

Heden is het een schone klare dag, bijgevolg veel vliegers, die ze gelijk gewoonte duchtig beschieten.

In de kerk lezen ze af dat de mensen hun achterstallige pachten van disland moeten gaan betalen. Ook komen ze rond om het getal te kennen die men nog bezit op te nemen, waarom weet ik niet.

Heden avond om 9u komt er bij ons een dronken adjudant binnen al schreeuwen en tieren. Hij vindt trouwens de deur niet meer om terug buiten te komen. Ik licht hem wat voor en doe de deur open. Van zodra hij ze open ziet, komt hij al schimpen buiten en valt voor de deur op de grond. Ik steek de deur toe en sluit ze. Ik bekommer mij er verder niet meer om.

Maandag 21 februari - Niets bijzonders.

Dinsdag 22 februari

Heden krijgt 211 bevel van alles in te pakken. Alles gaat nu weg, zeggen ze. De artillerie, de proviand en alles, de IJzerbaan, alles zegt men. Waar naartoe, dat weten ze nog niet. Onze 3 schoester (=schoenmaker) van 211 zijn ook reeds ingepakt om morgen weg te vertrekken, zeggen ze, en nu krijgen wij 359,

zo staat er toch op verschillende kwartieren. Tot nu toe hebben ze hier nog niet geweest.

Woensdag 23 februari

We hebben heden ook een nieuwe luitenant van 359, maar wij hebben hem nog niet gezien. Anders is het hier gans stil tot nu toe. De laatste mannen van 212 trekken heden nog weg en men ziet 359 van alles hier in 't dorp brengen. Nu we zullen alles afwachten.

Donderdag 24 februari

Gans de dag blijft het in ons huis stil, geen enkel soldaat nog, maar veel beweging op de straat.

Vrijdag 25 februari

We krijgen deze voormiddag een veldweibel en een bosser en zijn er heel gemakkelijk mee in huis.

Zaterdag 26 februari

Heden morgen is het wel gesneeuwd, anders niets bijzonders. (foto's uit ballon)

Zondag 27 februari

De sneeuw is weg en heden namiddag wordt er veel geschoten in de richting van de Steenstraat - Poesele, 3 uur lang en veel.

Maandag 28 februari

Niets bijzonders, of tenzij dat het geschot, na in de nacht wat gestild zijn, weer hernomen wordt, en onze kwartiermannen zijn gemoedelijke mannen.

Dinsdag 29 februari

Het geschot heeft weer wat aangehouden.

Maart 1916

Woensdag 1 maart

Het geschot is weer wat erg met de avond, altijd links weg.

Donderdag 2 maart

Heden morgen wordt er nog onophoudend geschoten, altijd links leper op.

Vrijdag 3 maart

Al onze mannen zijn weg, en wij hebben nog geen nieuwe bekomen. Anders niets bijzonders.

Zaterdag 4 maart - Niets bijzonders.

Zondag 5 maart

Heden begraven ze een krijgsgevangen Rus die de Duitsers doodgeschoten hebben in Jozef Knockaerts brouwerij omdat hij gepoogd heeft aan het front over te lopen.

Maandag 6 maart

Heden morgen krijgen we het eerste nieuws van Edmond, Remi en Aimé, en dat door Arthur Desodt die krijgsgevangen is in Duitsland. Die kon schrijven naar Emma Sonnevile die gevlucht is en zich in Franche-Comté bevindt of daaromtrent. Hij schrijft de Edmond en Remi en Aimé in volle gezondheid zijn in Frankrijk.

Heden komt ook de kerkhorloge weer in gang en de kerkelijke diensten zullen het uur van de toren volgen. Zondagdienst : 1e mis om 7u , 2e mis om 10u, vespers en lof om 4u30 in de namiddag. Op weekdays mis om 7u, lof om 18u.

Dinsdag 7 maart

Heden morgen is het al gans witgesneeuwd, maar het geschot is geheel stil al sinds 2 tot 3 dagen. Men hoort niets.

Woensdag 8 maart

Nog wat sneeuw bij. Alles blijft stil, ook het geschot, geen mens.

Donderdag 9 maart

Niets bijzonders, gans de week sneeuw en vorst.

Vrijdag 10 maart - Nog hetzelfde.

Zaterdag 11 maart

De sneeuw is weg en alles is wat levendiger.

Zondag 12 maart

Heden lezen ze in de kerk af dat de burgers voor 7u's morgens en 's avonds na 7u van de straat moeten zijn en thuis. Ook dat de geboorte van alle kalvers moet aangegeven worden aan de kommandantur, en er geen mogen geslacht worden zonder toelating.

Maandag 13 maart

Niets bijzonders. Het winterweer is weg en wij krijgen een allerschoonste dag.

Dinsdag 14 maart

Niets bijzonders. Beste weder voort. Heden wordt er veel vervoerd, daar ze heden elkander afwisselen in de schutsegraven. De laatst toegekome regimenten hebben ongelofelijk veel menagiegoed mee, die zij altijd maar heen en weer slepen.

Woensdag 15 maart

Heden moeten al de boeren bij de secretaris komen, die dan bijgezet is van een Duitser. Ze worden naar gevraagd hoeveel koeien, zwijnen ze nog hebben, hoeveel aardappelen en haver ze nog hebben en zo voort.

Donderdag 16 maart - Niets bijzonders.

Vrijdag 17 maart

We kappen onze eerste haver in.

Zaterdag 18 maart

Niets bijzonders gans de dag, bijzonder veel vliegmachines.

Zondag 19 maart

Niets bijzonders. Alle dagen beste goede weder.

Maandag 20 maart

Men kan naar de kerk en ook tot aan Vanpetegems niet gaan zonder dat je naar uw papieren gevraagd zijt.

Dinsdag 21 maart

Gans de dag klaar weder, bijgevolg veel vliegers van alle soorten.

Woensdag 22 maart

Heden gaan ik, vader en Gusten en Theofiel naar Hortence om ale te helpen uitvoeren.

Donderdag 23 maart

Heden zetten ze nevens de gevel van ons huis ene barak. Ik krijg toch dat onze doorweg vrij blijft. We planten vandaag nog onze eerste patatten.

Vrijdag 24 maart

Niets bijzonders, gans de voormiddag sneeuw.

Zaterdag 25 maart

Alles volgens gewoonte. Stille klare dag. Ook veel vliegers.

Zondag 26 maart

Heden lezen ze in de kerk af : de boter mag niet meer of 360M verkocht worden, eieren 12 cent stuk. Al de manspersonen geboren van 1874 tot 1898 moeten zich heden om 3u gaan aangeven bij de secretaris. Ook vergaren al de winkeliers van 't dorp om te beslissen wie en wanneer er mag naar Roeselare gereden worden.

Maandag 27 maart

Er is beslist geworden, wat de voerman betreft, Vanpetegem zal rijden naar Roeselare 1 maal per week en Bommers naar Torhout, en zal telkenmale vergezeld zijn van Theofiel Vandenbroucke. Leon Goderis mag absoluut niet rijden.

Dinsdag 28 maart - Niets bijzonders.

Woensdag 29 maart - Niets bijzonders.

Donderdag 30 maart

Heden plakken ze uit dat wij hoegenaamd van de parochie niet meer mogen gaan zonder paspoort, zelfs naar Amersvelde niet.

Vrijdag 31 maart

Niets bijzonders. Heden nacht maken de officieren, 6 in getale, die ingekwartierd zijn bij Mr.Onderpastoor lawijd van schelden en 't duurt de helft van de nacht.

April 1916

Zaterdag 1 april

Niets bijzonders.

Zondag 2 april

Heden lezen ze in de kerk af, dat de burgers op straat mogen zijn van 5u 's morgens tot 8u 's avonds. Deze week zullen ze beestemarkt houden op de marktplaats. We zullen zien wat er zal zijn. Die aardappelen te veel heeft, mag ze inleveren aan 8 fr per 100 kilo. Wie militair goed in huis heeft, moet het op straffe deze dagen indragen. Mr.Pastoor zegt ook : tot mijn grootste leed moet ik u melden dat het mij verboden is naar de Vla en Zarren-Smisse te gaan, zelfs niet om zieke te bezoeken en dat de mensen die in dat geval een priester nodig hebben zich best zouden wenden tot deze die plaats van pastoor waarneemt in Staden.

Maandag 3 april - Niets bijzonders.

Dinsdag 4 april

Heden zeggen ze nogmaals Holland verklaart ook de oorlog aan Duitsland. Anderen zeggen, zo ver is het nog niet.

Woensdag 5 april - Niets bijzonders.

Donderdag 6 april - Niets bijzonders.

Vrijdag 7 april

Niets bijzonders. De levensmiddelen zijn ongehoord in prijs gestegen. Het meel dat wij van Amerika krijgen, kost ons 45 fr het 100 kilo, smout 180, zwarte zeep 125, maar hetgene dat hier op de omtrek zelf te verkrijgen is, is veel duurder nog. Boter 5 fr, koeivlees 6 fr, paardevlees 4 fr het kilo, zwijnevlees, geen te krijgen, nog voor weinig of voor veel, zwarte zeep 4,25 het kilo, gezichtszeep 1 fr van een klein stukje, stukje keersen 60 centiem het stuk voor gewone grootte, alles is 150 per 100 gestegen.

Zaterdag 8 april

We weten nog niets van Holland. Ik zie in hun gazetten dat Engeland een doormars gevraagd heeft aan Holland. Het is moeilijk om aan hun gazetten te geraken, daar het aan hun verboden is ze aan de burgers te tonen, of in hun bereik te laten liggen.

Zondag 9 april

Heden roept Mr. Pastoor af dat voortaan het meel zal verdeeld worden 250 gr per kop alle 10 dagen, en er in evenredigheid broodkaarten zullen gegeven worden voor de mensen die niet zelf bakken. Ze komen nazien, meest bij de boeren, hoeveel patatten, meel, strooi en zo alle mensen- en beestenvoorraad er nog is, en die er te veel heeft moet er inleveren.

Maandag 10 april

Heden nacht, daar het maneklaar is, komen er vliegers die bommen afwerpen in de omtrek van het Roggeveld.

Dinsdag 11 april

Wederom verscheidene vliegers gekomen in de maneschijn, die bommen afwerpen. Of er wat gebeurd is van mensenlevens, weten wij niet.

Woensdag 12 april

Heden vertellen ze dat een pionier zich verhangen heeft achter de pastorie. Hij kwam juist uit verlof terug van Duitsland.

Donderdag 13 april - Niets bijzonders.

Vrijdag 14 april

Heden is het voor de 2de maal beestemarkt, de 1ste keer waren er geen, de 2de keer 5 stuks. Ze wilden tot 80 centiem de kilo levend geven. Ik heb niet gehoord dat er verkocht zijn geworden.

Zaterdag 15 april - Niets bijzonders.

Zondag 16 april

Niets bijzonders op de dag, maar 's avonds om 1u30 horen wij opnieuw verscheidene schrikkelijke knallen, een vliegtuig heeft bommen afgeworpen. Ik spring uit het bed, en zie al spoeden de soldaten lopen over en weer,

wagens en automobielen van t' Rode Kruis, ik zelf zie er 3 wegdragen op een berrie. Een bom is gevallen op de plaats waar dat Aloïs Hosten zijn huis vroeger stond, veel, veel ruiten kapot, veel in de kerk ook. Een andere is gevallen op het land van Hortence juist in een barak, die natuurlijk gans aan stukken is. Wat later vertelt er een soldaat, die hier nu thuis is, dat ze 5 lijken hebben. Ikzelf heb er 2 van gezien, die er in de namiddag nog lagen. Het bloed is overal rond de barakke te vinden, talrijk zijn ook de gekwetste. Die barak was juist wel bevolkt. Heden avond gaan wij met een zekere angst gaan slapen.

(foto's)

Maandag 17 april

Allerbeste nacht gehad. Wanneer wij 's morgens opstaan is het slecht weder. Heden vernemen wij uit goede bron dat zijn aan doden, zwaar- en lichtverwonden 30 mannen verloren hebben, die alle in Handzame in het lazaret liggen.

Dinsdag 18 april

Stille nacht. Nog altijd slecht weder, verder op de dag niets bijzonders.

Woensdag 19 april

Stille nacht. Niets bijzonders.

Donderdag 20 april

Heden ga ik voor de eerste maal onze 250 grammes per hoofd meel afbedelen.

Vrijdag 21 april

Goede vrijdag. Stille nacht. Van bommen werpen hoort men niet meer.

Ook is het iedere dag en nacht nogal slecht weder. Heden komt er een soldaat, Maes genaamd, die vroeger in 't Roggeveld lag en hier goed thuis was, en die vertelt dat het schrikkelijk is om de kerkhoven rond Zonnebeke en Becelare te zien. Men zou angst krijgen, zegt men, als men ziet wat er daar al ligt begraven.

Van duurre gesproken, zegt hij ons dat de boter in Becelare 340 Mark van 't pond geldt en in Halluin 5 Mark 't pond, dat is 12,50 fr de kilo.

Zaterdag 22 april

Nog altijd slecht weder. Anders blijft hetzelfde weg en weergang.

Zondag 23 april

Hoogdag Pasen. Beste schoonste weer. Ook smijten ze uit de vliegtuig verschillende briefjes of kleine gazetten in 't Frans gedicht. Ik zie er ook een van. Het draagt voor opschrift "La voix de Paques". Ze schrijven bijzonder veel van de slag van Verdun, maar daar ik nog zo goed geen Frans kan lezen, versta ik nog niet alles.

Maandag 24 april

2de Paasdag. Nog niets bijzonders.

Dinsdag 25 april

Het weder blijft goed en klaar. Ook zien wij dagelijks verscheidene vliegers van alle nationaliteiten. Anders niets bijzonders.

Woensdag 26 april

Beste weder voort. Heden komen ze zeggen dat ik mij morgen om 9u30 in de kommandantur moet bevinden.

Donderdag 27 april

Niets bijzonders aangaande de krijg. Ik heb heden in de kommandantur geweest. Het was wegens dat briefje, commande voor goed, dat ik mee gegeven had aan Debruyne om over te geven aan Beuckelaere. Debruyne is gepakt geweest, en ik denk dat wij alle zullen bestraft worden, hoeveel weet ik nog niet. Ze worden van langsom strenger.

Vrijdag 28 april

Niets bijzonders. Hein Richter, de schoenmaker die hier vroeger in kwartier was van 212, komt heden hier terug en vertelt dat zij in Comines geen boter kunnen kopen onder de 22,50 fr de kilo, de aardappels, zegt hij, 1,25 fr de kilo.

Zaterdag 29 april - Zondag 30 april

Alles blijft zijn gewone gang gaan. Heden roepen ze in de kerk af dat de kerkhorloge 1uur en 10 minuten moet vervroegd worden. Ook worden heden door plakbrieven die aan iedere herberg binnen en buiten aangeplakt worden, gesloten en voor de militairen streng verboden.

Mei 1916

Maandag 1 mei

Alle een uur ouder gemaakt ! Alles zijn gewone gang en rustig.

Dinsdag 2 mei

Heen wordt er veel artillerievuur gehoord in de richting van Diksmuide.

Woensdag 3 mei

Gisteren hebben ze 18 Belgische krijgsgevangenen naar Werken gebracht, al in Engelse kledij gekleed. Ze klagen ook dat het daar niet goed is. Die hadden ze vastgenomen aan de Beerst-brugge, zeggen de Duitsers.

(foto)

Donderdag 4 mei

Niets bijzonders wat de krijg betreft. Ik kap heden veel hout in de hof van Mr.Schottey en haal de ganse dag naar huis.

Vrijdag 5 mei - Niets bijzonders.

Zaterdag 6 mei

Niets bijzonders. Ik plant heden de eerste tabak.

Zondag 7 mei

Niets bijzonders, maar de half 8 's avonds beginnen ze opeens veel en zwaar te schieten op de kant van 't Hooglandeke of zowat, en dat duurt zowat een uur.

Maandag 8 mei

Heden morgen om 4u beginnen ze weer in dezelfde richting. Alles stil na een uur, en komt weer op zijn oude plooi.

Dinsdag 9 mei - Niets bijzonders.

Woensdag 10 mei

Heden morgen zijn er verscheidene boeren die verplicht zijn hun varkens te leveren, alsook aardappelen. Daar is niet aan te doen, het is van moeten. Zwijnen van 60 kilo gelijk van Aloïs Ampe zijn groot genoeg en worden betaald aan 1,80 fr de kilo. De die die meer dan 100 wegen worden betaald aan 2 fr.

Heden namiddag werpen ze weer veel gazetten uit "La Voix de Paques". Er vallen er bij vader op het aardappelveld, maar de soldaten vangen ze vooraleer ze op de grond zijn.

Donderdag 11 mei

Niets bijzonders. Heden krijgen wij nog bezoek van 2 mannen van de pionieren die verleden jaar in kwartier waren in 't huis van Alfons Waeyaert. Die weten al wat slecht is te vertellen van Duitsland. Veel, veel armoe. In de steden plakken ze aan de muren aan "We kampen niet voor het Vaderland. Wij kampen niet voor God. Wij kampen voor de rijke pak en daaraan gaan kapot".

Vrijdag 12 mei

Tamelijk stille nacht. Heden morgen om 6u schieten ze wederom in Zarren. 5 schoten, één niet getroffen op de boomgaard van Hortence en daarrond, en daarmee blijft het. Ik krijg heden 5M straf voor de zaak van die briefje van vroeger.

Zaterdag 13 mei

Stille nacht, niet buitengewoon.

Zondag 14 mei

Alles blijft gelijk gewoonte. Ook niet in de kerk gezegd aangaande de nieuwe schikkingen.

Maandag 15 mei

Gisteravond hebben ze Cyriel Joseph (S10) in de brouwerij 2 dagen opgesloten omdat hij zijn straf van 5 Mark niet wilde betalen.

Dinsdag 16 mei

Heden plakken ze wederom, misschien voor de honderdste maal, nieuwe orders aan van de veroordelingen over duiven en spionage en ook een bevel aan de mannelijke volwassen burgerlijke bevolking, dat wij op straf van geldboete of gevang verplicht zijn de officieren te groeten. Ook de verkoop van vee is verboden aan gelijk wie, zonder schriftelijke toelating.

De bruine kandijnsuiker moet nu verkocht worden 4,25 de kilo.

Woensdag 17 mei

Niets bijzonders. Ze vertellen mij, een man van de Schuddebeurze, dat er daar een zak rogge verkocht is aan 60 fr en een zak tarwe aan 100 fr de zak, en dat nog onder duimtje, zou men zeggen. Waeyaerts van de Linde

hebben deze week voor de eerste maal terug gebrouwd.

Donderdag 18 mei - Niets bijzonders.

Vrijdag 19 mei

Niets bijzonders. De koffiebonen moeten nu 10 fr de kilo verkocht worden.

Zaterdag 20 mei

Heden morgen, om 4u30 Duitse tijd, zijn wij uit het bed geschoten. De vijandelijke vliegers zijn daar. In de maneschijn werpen ze 3 bommen af in de hof van Alfons Waeyaert, daarneven op de straatweg en in Jan Vangaevers (S20) rogge. Geen mensenlevens te betreuren.

Zondag 21 mei

Gans de nacht is er beweging op straat. Alle man is ongerust. De vliegers zijn weer op gang, er wordt van alle zijden geschoten en toch werpen ze 2 bommen af in Wwe Waeyaerts weide nabij het station, die anders niet bijbrengt dan putten in de grond en grote schrik voor de bevolking.

Maandag 22 mei

Wij hebben deze maal een goede nacht gehad. De vliegers zijn thuis gebleven en hebben ons met rust gelaten. God zij dank.

Dinsdag 23 mei

Geruste nacht. Wat bewolkt en regenachtig. Heden namiddag komt Aloïs Vercruysse (S17) ons vragen of wij patatten te verkopen hebben. De Duits moet trouwens 5000 kilo patatten hebben of de gemeente krijgt 1000 fr boete. En vorig jaar zegden ze zelfs : "Patatten en pap zijn goed genoeg voor de Belgen. Wij eten dat niet dat zwijnevoeder." Hoe dat zal eindigen weet ik niet. Zeker krijgen ze zoveel niet . Van langsom duurder en schaarser wordt het.

De Duitsers hebben in Brugge een zak bloem aangekocht voor 1,80 Mark, zijnde 225 fr de zak, en dit om kleine koeken te bakken voor de officier. Heden krijgen wij meel voor 30 dagen. Er komen ook 3 krijgsgevangenen toe die de burgers vriendelijk "Bonjour" toe roepen. Ze leiden ze gelijk gewoonte naar de kommandantur.

Woensdag 24 mei

Niets bijzonders. In de namiddag leren ze handgranaten smijten aan de ijzerweg op het land van Hortence. Een ontploft op het onverwachts en ze vinden 1 dode, 4 zwaarverwonde en 3 lichtverwonde. Die dode dragen ze in de kelder en de anderen dragen ze hier voorbij naar het lazaret, gans verhakkeld, het vlees hangt door de klederen.

Donderdag 25 mei

Alles volgens gewoonte. Er wordt over nacht wat meer geladen op het station en dat trekt Handzame, Kortemark op. Heden namiddag komen er wat nieuwe bij, 60, 70 zo wat komen er langshier op, die ze dan verdelen aan verschillende compagnies.

Vrijdag 26 mei - Niets bijzonders.

Zaterdag 27 mei - Niets bijzonders.

Zondag 28 mei

Heden zeggen ze in de kerk dat burgers de officieren moeten groeten met hun hoofddekse af te nemen.

Maandag 29 mei

Heden moeten Julie Willaert en Emilie Gryspeerdt (M8) naar Koekelaere om hun getuigenis af te leggen voor het krijgsgerecht wegens het ontvreemden van geld door een soldaat.

Dinsdag 30 mei - Niets bijzonders.

Woensdag 31 mei

Niets bijzonders. Heden brengen ze de Wed. van Petrus Mahieu van Klerken naar het kerkhof, 4 burgers om te dragen, een dochter, een kloosterzuster en daarmee al.

Juni 1916

Donderdag 1 juni

Ons-Heer-Hemelvaartdag. Niets bijzonders.

Vrijdag 2 juni

Heden brengen ze nog een 8-tal krijgsgevangenen naar de kommandantur.

Zaterdag 3 juni - Niets bijzonders.

Zondag 4 juni

Heden lezen ze in de kerk af dat wij morgen naar de proviand moeten gaan aangeven, hoeveel wij beplant en bezaaid hebben, en met wat.

Maandag 5 juni

Niets bijzonders. We beginnen heden terug pudding te maken en te verkopen van onze geitenmelk.

Dinsdag 6 juni - Niets meldenswaardig.

Woensdag 7 juni

Niets bijzonders, alles zijn gewone gang.

Donderdag 8 juni - Niets nieuws.

Vrijdag 9 juni

Heden stempelen ze koeien en de kalveren.

Zaterdag 10 juni - Niets bijzonders.

Zondag 11 juni

Heden roepen ze in de kerk af dat de burgers 2 zwijnen in de Sinkenweek mogen slachten. Inkoop 2 fr, uitverkoop 3 fr. Constant Decruydt doet dat bij de Wwe. C. Hoorelbeke (S7) tot beider profijt.

Maandag 12 juni

Gans de dag regenen, niets bijzonders.

Dinsdag 13 juni - Niets bijzonders.

Woensdag 14 juni - Niets bijzonders.

Donderdag 15 juni

Niets nieuws. Alle dagen donker. Veel koud weder. Geen geschot en geen vliegers.

Vrijdag 16 juni

Niets bijzonders. Heden komen de vliegers weer af. In 8 dagen hebben wij er geen meer gezien.

Zaterdag 17 juni - Niets bijzonders.

Zondag 18 juni

Altijd hetzelfde. Alleman die zich op straat begeeft, wordt zijn paspoort gevraagd van de gendarmerie. Dan komen ze hier in en verbieden om laarzen te verkopen die binst de krieg gemaakt zijn.

Ik verzamel ze in een pak en ga bescheid vragen aan de kommandantur. Het blijft nog zo. Wij hebben er nog voor 63 fr. We zullen ze trachten te verkopen onder het duimpje, zegt men.

Maandag 19 juni - Niets bijzonders.

Dinsdag 20 juni

Heden plakken de Duitse aan : enige bepaling nopens de toekomstige oogst : Na aftrek van het nodige voor de bevolking, mag er hoegenaamd niets verkocht worden, moet er zorgvuldig bezaaid en ingeogst worden. De gemeenteoverheid wordt verantwoordelijk gesteld. Nadere bekendmakingen hieromtrent zullen volgen.

Woensdag 21 juni - Niets bijzonders.

Donderdag 22 juni - Alles blijft hetzelfde.

Vrijdag 23 juni

Tot bewijs van de dure tijd : een gewoon stukje zeep kost nu 1,25, suiker 4,60 M de kilo.

Bij ons komt er elke middag een man van de Schuddebeurze eten, die op het station werkt. Die heeft in Bovekerke 35,75 kilo gemalen tarwe gekocht aan 1,25 fr de kilo, dus 125 fr de 100 kilo.

Zaterdag 24 juni - Niets bijzonders.

Zondag 25 juni

Heden roepen ze in de kerk af, dat de bezitters van zwijnen, kleine en grote, zich moeten op verschillende wijken van de gemeente begeven op vastgestelde uren met hun zwijnen, ze zullen daar dan gestempeld worden. Wij moeten ons met ons zwijntje naar Vanpetegems begeven.

Maandag 26 juni

Ik heb heden met ons zwijn geweest en de eerste gestempeld geweest. Ze vragen de ouderdom en mijn naam, en daarmee mag ik terugkomen.

Dinsdag 27 juni

Theofiel is gisteren voor de eerste maal in 7 weken naar Roeselare geweest, en om zo te zeggen alles meegebracht wat hij krijgen kon. Alles 60 ten honderd opgeslagen.

Koffie in huis : 8 fr de kilo, en alles wat men denken kan aan ongehoord hoge prijzen. In een gewone mand draagt men nu voor 200 fr.

Woensdag 28 juni - Niets bijzonders.

Donderdag 29 juni

Heden avond schieten ze duchtig op de vliegmachines die wat laat in de avond nog een luchtreis maken.

We worden al heden voor een hesp die 17,5 kilo weegt 109,25 fr geboden, en dat is 6,25 fr de kilo of 5 Mark.

Vrijdag 30 juni

Heden gans de dag wordt er duchtig geschoten, anders niets nieuws.

Juli 1916

Zaterdag 1 juli

Het geschot houdt gans de nacht aan, om met de morgen uit te vallen, anders geen bijzonder nieuws. Op het station worden er in 2 maal 37 mannen afgedankt.

Zondag 2 juli

Veel geschot, gans de dag door, ook onophoudend zijn er vliegmachines te zien van alle nationaliteiten, die elkander duchtig beschieten.

Heden roepen ze nogmaals in de kerk af dat alle huiden van beesten moeten aan de kommandantur afgeleverd worden, en dat de nieuwe aardappels maar aan 15 fr per honderd kilo mogen verkocht worden.

Maandag 3 juli

Die vliegers zijn weer daar van zo haast het klaar is. Gans de dag tot laat in de avond zien wij een gedurige luchtstrijd.

Dinsdag 4 juli

Gans de dag veel regen, anders gans stil.

Woensdag 5 juli

Gans de dag om zo te zeggen stil, ook nog wat duister weder.

Donderdag 6 juli

Iedere dag wordt er wat op het station geladen, want er vertrekt meer dan er toekomt. Heden avond wonen wij een schone vliegekamp bij : 3 Duitse en een Franse of Engelse. Tot slot vliegen ze alle vier naar huis.

Vrijdag 7 juli

Niets bijzonders. Gisteravond is er wat nieuwe artillerie aangekomen, en hebben zich in de weide van Karel Sonnevillie geplaatst in afwachting van andere bevelen.

Zaterdag 8 juli

Niets bijzonders. Het kanongedommel houdt aan in de richting van links van Ieper.

Zondag 9 juli

Heden morgen komt er hier zware artillerie voorbij. Grote kanonnen met veel materiaal mee die naar het station oprukken om opgeladen te worden. Deze die hier vrijdag toegekomen zijn, zijn hier nog. Er is er zelfs nog bijgekomen, en die is geplaatst in de boomgaard van Mr.Schottey.

Heden morgen ook lezen ze in de kerk af, dat alle 4-wiel gerij dinsdag aan de kommandantur van voor opgesteld moet worden, alsook al de paarden en al de harnassen die ze bezitten, waar ze alle, evenwel na overzicht, terug mee naar huis zullen mogen genomen worden.

De prijzen zijn ook vastgesteld waaraan men het fruit en het groensel mag verkopen.

Maandag 10 juli

Heden komen de gebleven burgers van Klerken met een 20 à 25 koeibeesten, die zij moeten afleveren. Anders niets bijzonders.

Dinsdag 11 juli

Een 30-tal koeibeesten van Zarren moeten geleverd worden. Marie moet ook één van haar 2 koeien leveren.

Woensdag 12 juli

Niets bijzonders. Marie krijgt voor haar koe 600 Mark. Als het zo voort gaat, tegen oktober zijn er geen koeibeesten meer op de gemeente te vinden.

Donderdag 13 juli - Niets bijzonders.

Vrijdag 14 juli

Alles hetzelfde. Veel slecht weder.

Zaterdag 15 juli - Niets bijzonders.

Zondag 16 juli

Heden krijgt Hortence Edmonds portret, meer niet.

Heden roepen ze in de kerk af dat de mensen moeten gaan aangeven hoeveel chicoreien zij zullen zaaien toekomend jaar. Ze zullen waarlijk niet te laat komen.

Maandag 17 juli

Heden vernemen we dat 359 hier in het kort wekomt. In elk geval hebben ze hier verleden nacht veel zware artillerie geladen op het station.

En heden morgen passeren er veel soldaten met alles mee, die Esen optrekken, alle nr.3 die van Leke komt, zeggen ze. De soldaten die wij heden al zien voorbijtrekken, 't zijn er die kleine manoeuvres maken, zeggen zij. Dus met de namiddag trekken ze langs verschillende wegen terug.

In Werken hebben ze afgeroepen gisteren dat de boeren maar op 2 vastgestelde dagen van de week mogen leveren, die zijn de dinsdag en de vrijdag, en hoegenaamd geen boter mogen verkopen aan de soldaten, zonder dat zij een bewijs kunnen voorleggen van de kommandantur.

Dinsdag 18 juli

Heden koop ik een coupon, die 6,40 kilogr weegt aan 18 fr de kilo. Kost 108 fr, een paar half ook, en hielen kosten 5 fr zonder 't werk.

Stille nacht, niets bijzonders.

Woensdag 19 juli - Niets bijzonders.

Donderdag 20 juli - Niets bijzonders.

Vrijdag 21 juli

Heden voormiddag komen er vier compagnies troepen voorbij, alle nieuwe, die alle het Roggeveld optrekken.

Zaterdag 22 juli

Heden komt het 1ste bataljon van 359 van het Roggeveld in.

Zondag 23 juli

Niets bijzonders, ook in de kerk niets afgelezen dat noemenswaardig is.

Maandag 24 juli

Heden krijgt gans het regiment 359 bevel zich gereed te houden voor vertrek. Gans de nacht worden er veel troepen geladen op het station die van achter 't front komen.

Dinsdag 25 juli

Heden morgen komen er veel nieuwe troepen toe, die al het Roggeveld optrekken, al Landsturm zonder namen op hun schouder. Ook komen er van tijd tot tijd een 50-tal Ulanen voorbij die al dezelfde richting volgen. Er wordt heden veel ingepakt en weggevoerd.

Woensdag 26 juli

Nog al inpakken, wegvoeren en opladen dat men ziet. Op het station werken ze heel de nacht. Ze maken een nieuwe rampe, de kant van de broeken, en ook een weg om er naar toe te rijden in macadam, en dat alles op een nacht. De zware pletmachine rijdt gans de nacht heen en weer om ze vast te leggen.

Zo stil is het nu enige dagen of dat het vrede was. Geen enkel schot knalt, niets, niets.

Donderdag 27 juli

Heden om 10u trekt 359 weg, en met de middag komt er een gans uur lang nieuwe toe : Nr 100 nu . Ze komen wat het geloop aangaat gans voorzichtig toe, anders niet nieuws.

Vrijdag 28 juli

Nog altijd veel heen en weer trekken van troepen, en veel wordt er op het station geladen en men ziet soldaten met van alle nummers op. Heden is het een klare zonnedag, daarom komen er ook veel vliegmachines. Heden ga ik voor de eerste maal onze lasten gaan betalen van 't jaar 14 .

Zaterdag 29 juli

Geheel ons dorp is om zo te zeggen van troepen vernieuwd. Gans de nacht is er veel beweging geweest.

Zondag 30 juli

Veel nieuwe troepen komen er gedurig toe en van alles. Volgens ze ons vertellen, komen ze uit Rusland, er zijn er van alles bij, oude, jonge. Gans het dorp zit heden stampvol. Voor ons deel hebben we er maar 2 in huis, een officier en een bosser. Het zijn al Saksers.

Om 16u wordt hier een Duitse vlieger ondergeschoten. Hij valt in de Werkenbroeken. Hij was bemand met 2 Marine-officieren en zij zijn dood, zeggen de soldaten. Ik ben zelf nog eens gaan kijken tot op de ijzeren weg, maar mocht niet verder doorgaan.

Maandag 31 juli

Het dorp is tamelijk stil geworden. Al de soldaten zijn weg, waarheen weten we niet. Ik ga heden vragen aan de Landwirtschaft of wij onze rogge zelf mogen dorsen en ik krijg een bewijs. Ze hebben dat gisteren in de kerk

afgelezen, de nieuwe schikkingen voor de oogst. De boeren die meer dan 25aren hebben, moeten alles naar een bestemde plaats voeren, waar de Duitsers hetzelfde zullen dorsen en graan en de helft van het strooi zullen houden. 44 kilo per kop wordt aan het comitee afgegeven.

Augustus 1916

Dinsdag 1 augustus

Nog altijd al soldaat dat men ziet. Het geschot blijft tamelijk stil.

Woensdag 2 augustus

Veel soldaten altijd.

Donderdag 3 augustus

Het schijnt dat onze nieuwe orskommandant wat beter voor de burgers gaat zijn, tot nu toe toch.

Vrijdag 4 augustus

Niets bijzonders, nog altijd veel troepen.

Zaterdag 5 augustus

Nog veel troepen. We verkopen heden voor meer of 300 Mark 150 kilo marmelade.

Zondag 6 augustus

Heden roepen ze af in de kerk dat de mensen verplicht zijn alle het getal hennen op te geven die ze bezitten, ten einde een getal eieren te moeten afgeven.

Maandag 7 augustus

Ik ga heden om te vragen als wij onze haver mogen uitdorsen. Niet te doen, die moet aan de machten afgeleverd worden. Ook ga ik om te reclameren over het uittrekken van onze patatten. Ze zullen de gendarmen in 't veld uitzenden, zeggen ze.

Dinsdag 8 augustus

Alles volgens gewoonte.

Woensdag 9 augustus

Heden nacht schieten ze geweldig in de richting van Jonkershove.

Donderdag 10 augustus

Altijd dezelfde beweging. De nieuwe mannen zijn geheel handelbaar. Geschot gans stil.

Vrijdag 11 augustus

Geen verandering. Klare nachten, maar geen vliegers.

Zaterdag 12 augustus

Niets bijzonders. Alles volgens gewoonte.

Zondag 13 augustus

Heden roepen ze in de kerk af dat de burgers in geval van brand de soldaten die naar kuipen komen vragen, ze moeten onvergeld afgeven.

Maandag 14 augustus - Niets buitengewoons.

Dinsdag 15 augustus

Heden nacht komen er verscheidene vliegers die bommen afwerpen. Hier achter Margriet Descamps, in Jozef Knockaerts weide, aan het baanhof (=station), en op het veld van Emilie Gheysen. Hier zonder mensenlevens te

betreuren, tenzij op het Roggeveld, in de schuur van Aloïs Maesenaere is het slechter geweest, zeggen ze. Nu, we weten daar geen inhoud van, daar wij zelf daar niet mogen gaan.

Woensdag 16 augustus

Heden nacht gaat het veel slechter. Van 10u 's avonds tot 2u30 zijn er gedurig vijandelijke vliegers die rond het dorp vliegen. Ze werpen vele bommen af, namelijk aan het station, zonder evenwel te treffen. Er valt een in de ledig staande barakken achter de kerk, een in Jozef Knockaerts hof, een in de keuken van Louis Picqueu die niet ontploft, een achter het huis van Livin Verbanck, waar alles aan stuk is. Livin is gekwetst, alsook een kleermakersknecht die bij Henri Vansteenkiste werkt en die een been heeft. Wij hebben gans de nacht uit en in de kelder geweest, en gans weinig geslapen.

Donderdag 17 augustus

Gisterenavond om 10u begint het wat te regenen, en de lucht blijft duister. Ook hebben wij geen vliegers gehoord. We hebben al onze kinderen in de kelder te slapen gelegd en al de mensen uit het stationstraat zijn de laatste nacht weggeweest, al wat verder te velde gaan slapen.

Gisteren hebben zij hier ook geweest om te vragen hoeveel geiten wij beschikken, en hoeveel mans- en vrouwspersonen hier in huis zijn.

Vrijdag 18 augustus

Wij hebben deze nacht nogmaals alle de kinderen in de kelder te slapen gelegd, en daar het nogmaals wat overtrokken lucht was, hebben we niet gehoord.

Heden namiddag stelen ze bij Louis Picqueu's de bom die in zijn keuken gevallen was en niet gesprongen was, en niemand mocht ze naderen. Louis had al met de grootste voorzichtigheid zijn meubelen uit zijn huis gehaald. Terwijl we dat staan te bespreken, komen er 5 vijandelijke vliegers boven het station gevlogen. Ze werpen verschillende bommen op Amersvelde, Barsdamme en nog dichterbij het station. Er zijn wel verschillende dode en gekwetste mensen, geen burgers van hier, maar soldaten en Russische krijgsgevangenen. Aloïs Callebert (Barsdamme) heeft ook een koeibeest dood, en 2 gekwetst.

Ik ben naar huis gelopen en we vluchten onze hof in, maar we zien ze al voorbij trekken, hoog en snel en met groot gedruis, 3 achtereen. Heden avond hebben wij allen een angst voor deze nacht. De kinderen en moeder gaan naar de Linde slapen, ik, vader en Sylveer, Aloïs en Gusten slapen in de stal aan het uiteinde van onze hof. We staan 's

morgens alle gezond op, niets gehoord. Geen 10 families waren op de plaats gebleven.

Zaterdag 19 augustus

In de voormiddag is het slecht weer, alles loopt wel af.

Zondag 20 augustus

Heden zeggen ze ook in de kerk dat al de burgers moeten voorzien zijn van nieuwe papieren .

Maandag 21 augustus

Goede nacht. De maneschijs is weg. In het omliggende maken ze niet min dan 20 onderstanden al waar de soldaten in kwartier zijn of barakken staan. 't Is al werken dat men ziet.

Dinsdag 22 augustus

Voort wel en stil. We zien in de namiddag weer wat vliegmachines die wat rondvliegen.

Woensdag 23 augustus

De nachten zijn donker, dus geen vliegers. Al wat werken kan, werkt aan hun onderstanden.

Donderdag 24 augustus

Heden namiddag komen er 7 Engelse of Franse vliegers, die gelukkiglijk wegtrekken zonder iets te werpen.

Vrijdag 25 augustus - Niets bijzonders.

Zaterdag 26 augustus

Niets bijzonders. Heden krijgen wij een man in de winkel, die vlakaf zegt dat hij, wijl hij kan, zal overlopen daar hij een Elzasser is.

Zondag 27 augustus

Heden roepen ze in de kerk af dat men de tarwe zal betalen, ook de rogge, de haver, de bonen.

Maandag 28 augustus

Niets bijzonders, maar gans in de avond komen de soldaten gebuurs hier binnen gelopen en zeggen dat ze ogenblikkelijk weg moeten naar Roemenië en inderdaad, 's morgens zijn zij allen weg.

Dinsdag 29 augustus

Zo wij opstaan maken de nieuwe al kwartier, de Saksers, zeggen ze. Wij voor ons part, hebben nog geen nieuwe in huis. Heden namiddag regent het en dondert het veel. In lange tijd heeft het zoveel niet geregend en al de haver en tarwe, voor die er heeft, staat nog buiten.

Woensdag 30 augustus

Nog geen nieuwe, maar nog altijd regenen. Anders geen bijzonder nieuws.

Donderdag 31 augustus

Eindelijk is het opgehouden met regenen. Niets bijzonders.

September 1916

Vrijdag 1 september

Al de soldaten die wij te zien krijgen, zijn vreemde, men kan niet meer zien van welk regiment die zijn. Overal is hun naam gedekt.

Er komen veel soldaten toe, die al Esen en Klerken optrekken.

Zaterdag 2 september

Er is zwaar gerij van kanonnen of zo wat deze nacht gepasseerd, die al het front optrok.

Zondag 3 september

Nog altijd nieuwe mannen die nog toekomen, die op de streek gans vreemd zijn. Veel artillerie die al Esen en Diksmuide optrekt.

Heden moet ik mij ook gaan aangeven bij de secretaris.

Maandag 4 september

Altijd nog nieuw en ander volk, en van alles, van alles, kreupele, verminkte, kromme en rechte, zieke en andere, van alles, maar al moedeloos.

Dinsdag 5 september - Niets bijzonders.

Woensdag 6 september

Heden is het weder beter, anders niets bijzonders.

De ballon van op de Ruiterhoek vertrekt met top en haar.

Donderdag 7 september

Heden nacht hebben we weer bezoek gehad van de vliegers, zonder dat zij hier bommen gesmeten hebben. We verwachten ze ook toekomende nacht.

Vrijdag 8 september

Dezen nacht hebben wij niets gehoord. Gisteren tegen de avond hebben zowat een 500-tal soldaten op de markt geslapen, die op vertek wachtten. Gans het dorp zit weer bomvol.

Zaterdag 9 september

2 Nachten slapen wij reeds in de kelder. Heden nacht hebben er heel de nacht door vliegers geweest, tot dat het met de morgen klaar werd. Wij hebben niet gehoord dat zij bommen zouden gesmeten hebben, maar gans de nacht door geschot. Gelukkig zijn wij weer morgen.

Zondag 10 september

Gans de nacht stil, geen vliegers gehoord. Heden krijgen wij de kommandantur in het huis waar vroeger Petrus Castelein (M24) woonde, alsook een nieuwe ortskommandant, een oude man.

Maandag 11 september

Nogmaals stille nacht. Niets bijzonders.

Dinsdag 12 september

Niets bijzonders. De nacht is tamelijk duister, niettegenstaande het heden volle maan is.

Woensdag 13 september

Nogmaals gans rustig deze nacht. In de namiddag komen enige mannen toe die direct van de Somme komen. Die mensen vertellen verschrikkelijke dingen, wat zij daar gezien hebben aan doden en gekwetsten. Ze zeggen : Hier is het geen krieg, daar is het verschrikkelijker wat de mensen daar afzien.

Donderdag 14 september

Nogmaals stille nacht.

Vrijdag 15 september - Niets bijzonders.

Zaterdag 16 september

Nogmaals niets bijzonders. De gendarmen doen huiszoeking bij verschillende boeren naar boter, die zij ongelukkig nog hier en daar vinden. De boter wordt meegenomen en niet betaald. Bij Romain Waeyaert (Mollestraat) nemen zij nog zijn velo mee.

Zondag 17 september

In de kerk roepen ze heden af dat boeren moeten 1 kilo boter per koe en per week inleveren, alsook 1 ei per hen en per week, dat de burgers niet meer of 110 kilo aardappels mogen behouden per hoofd en per jaar, het overige moet afgegeven worden.

Maandag 18 september

Niets bijzonders. We kopen heden Karel Vanoverscheldens fruit.

Dinsdag 19 september

Er zijn overal de helft rotte aardappels. We leggen heden ook wat in. Heden plakken ze aan dat er wekelijks 150 kilo boter moet geleverd worden, of zo niet 3M per kilo straf voor deze die ten achteren blijven, 1000 eieren of zo niet 1M per ei aan deze die hun getal niet opgeven.

Woensdag 20 september

Stille nacht. Heden halen ze verschillende burgers hun matrassen af, ook komen ze achter lijnwaad vragen. Theofiel Gratiaan (E23) krijgt 10 dagen prison om niet gegroet te hebben naar de ortskommandant.

Donderdag 21 september

Boer Strubbe (Terrest) krijgt 25fr of 20M om vergeten te hebben te groeten.

Vrijdag 22 september

Niets bijzonders. Toch wel. Heden plakken ze aan dat de burgers zullen mogen zwijnen slachten te beginnen van 1 november tot de 15de december 1 zwijn die ten minste 110 kilogr weegt voor een familie van ten minste 5 personen en waar er weinigen zijn, moeten ze te samen doen met een andere familie.

Heden nog worden verschillende burgers gestraft om veronachtzaamd te hebben te groeten, onder andere Manten Sonnevillie van de Ruitershoek, die zijn vruchten of klaver wat nazag, tot 5 M.

Zaterdag 23 september

Stille nacht. Heden moet ik mijn eieren indragen. Ik heb er 1 tekort, en zeg hem dat ik er 2 geslacht heb. Hij beveelt mij van dat te moeten aanvragen aan de ortskommandant.

Zondag 24 september

Ik vraag heden aan de ortskommandant om onze hoenders te mogen slachten, daar zij niet meer leggen. Ik krijg een bot en onbeschoft antwoord : "Gij wilt ze plots slachten om geen eieren te moeten afgeven, weg van hier !".

Maandag 25 september

Stille nacht. Heden wordt aangeplakt dat de burgers niet meer voorraad van vet of boter in huis hebben dan van 2 maanden. Hetgeen gerekend wordt op een kilo vet of boter per hoofd en 1,5 kg bewaard vlees.

Dinsdag 26 september

Heden moet ik mij voor de eerste maal gaan tonen, zegt men. Heden steken wij een potje boter weg. Petrus Nom wordt erg ziek met de avond.

Heden leveren wij onze rogge naar de machine en krijgen er een papiertje voor.

Woensdag 27 september - Niets bijzonders.

Donderdag 28 september

Heden komt Theofiel Gratiaan uit het kot. De soldaten staan wederom om het weggaan en nogmaals krijgen wij nieuwe.

Vrijdag 29 september

Heden komen al de Saksers weg. Anders niets bijzonders.

Zaterdag 30 september - Niets bijzonders.

Oktober 1916

Zondag 1 oktober

Het krioelt weerom van de soldaten, alles, alles vol. Het station zwermt. De soldaten klagen toch zo dat ze niets meer hebben en in Duitsland geen eten meer. Deze morgen zien wij een Duitse ballon in brand geschoten worden door de Franse, de kant van Langemark op.

Maandag 2 oktober - Niets bijzonders.

Dinsdag 3 oktober

De beweging wat gestild. Alle dagen worden er nieuwe affichen uitgeplakt, de een al slechter voor de burgers als de andere.

Woensdag 4 oktober - Niets bijzonders.

Donderdag 5 oktober

Nog altijd hetzelfde. Al de soldaten, om zo te zeggen, klagen dat zij niets meer krijgen, geen vet of boter, weinig vlees, en alle zijn ontmoedigd.

Vrijdag 6 oktober - Niets bijzonders.

Zaterdag 7 oktober

Heden middag wordt Alidor Sabbe (Barsdamme), de aangestelde van de Duitse burgemeester, gevangen genomen en weggevoerd, beticht door zijn werkman die hij beschuldigd had. Ze doen een huiszoeking bij hem en vinden allerlei militair tuig dat ze met een wagen wegvoeren.

Zondag 8 oktober

Kermisvrijdag. Van deze morgen is er een onderofficier die in het huis van Alfons Deboutte (S33) in kwartier is, die zich door de kop schiet.

Maandag 9 oktober

Niets bijzonders. De troepen spreken nogmaals van vertrekken. Alle dagen andere nu.

Dinsdag 10 oktober

Heden morgen het jaargetijde. Veel volk, nogal wel vreemdelingen die over de grenzen zijn gekomen zonder paspoort.

Woensdag 11 oktober

Gans de nacht geen vliegers nog en nochtans is het schoon maneklaar en volle maan.

Er zijn wederom verschillende burgers gestraft : de ouden Becelaere 50 M, Edmond M. 20 M, en zekere Vergote 50 M. We zijn gans slecht bestierd. Heden steken ze ook de vrouw van Remi Castelein in het prison voor 14 dagen.

Donderdag 12 oktober

Gisteren avond hebben ze een half uur geweldig geschoten in de richting van Nieuwpoort. Al artillerievuur. Anders stille nacht.

Vrijdag 13 oktober - Niets bijzonders.

Zaterdag 14 oktober

Ik draag nogmaals 1 ei in.

Zondag 15 oktober

Alles volgens gewoonte. de ortskommandant deelt straffen uit voor het minste misdrijf. De burgers worden nu hun papieren gevraagd op de velden, en zo zich op het eind van het stuk land dat zij bewerken bevinden en hun vest bevoorbeeld met hun papieren vooraan gelegd hebben, worden ze bestraft, omdat zij ze niet bij zich hebben.

Maandag 16 oktober

Philemon Desmyter (E12) kwam zaterdag met een soldaat naar de ortskommandant, die bij hem een horloge gestolen had. Zo hij daar kwam, werd hij afgetast en geen horloge te vinden. Ze gaan op zoek langs waar hij gekomen was en ze vinden ze terug aan de ingang van Charles Sonnevilles weide. Hij wordt in het kotje geplaatst.

Dinsdag 17 oktober

Heden is het controle nogmaals van de burgers van 18 tot 46 jaar op de marktplaats. Ze lezen af dat de velos moeten ingediend worden en afgegeven zijn.

Woensdag 18 oktober - Niets bijzonders.

Donderdag 19 oktober

Heden plakken ze uit dat de boeren 1,5 kg boter per koe en per week moeten afleveren.

Vrijdag 20 oktober - Niets bijzonders.

Zaterdag 21 oktober

Heden moeten ze nogmaals met hun paarden op de marktplaats komen, 2 maal om de 10 dagen.

Zondag 22 oktober

Heden roepen ze in de kerk af dat alle de mannen van 17 tot 45 jaar vol, zich moeten voorzien van een 2de eenzelveheidsbewijs. Ze denken dat ze ze zullen wegsteken.

Maandag 23 oktober

Vele mensen worden er gestraft voor alle soorten van plagerijen, en dagelijks doen ze huiszoekingen, eens hier, dan daar.

Dinsdag 24 oktober - Niets bijzonders.

Woensdag 25 oktober

Nog altijd maar straffen en huiszoeking. We stellen de boter die we hebben in de hond zijn kot en op het veld.

Donderdag 26 oktober

We krijgen nu weer een luitenant in kwartier, en dan nogal een van 204. Over 2 jaar waren zij hier ook. Het was het zelfde regiment die hier eerst voren kwamen.

Vrijdag 27 oktober

Heden avond om 9u roepen ze alarm. Ze moeten naar Verdun, zegt onze bosser. Ze trekken weg, en in een half uur of nog min zijn ze terug.

Heden morgen ook drijven er 3 grote bestuurbare ballons in de lucht die van Esen of van Woumen komen. Zij drijven door de wind voortgezweept Vladslo op, en we weten niet wat dat beduidt.

Zaterdag 28 oktober

Heden plakken ze aan de secretaris aan dat de gemeente 375.000 kilo aardappelen moet leveren, hetgeen niet mogelijk is.

Zondag 29 oktober

De mare komt dat er 60 manspersonen weg moeten om te gaan werken voor de Duitsers. Waar en wanneer weten ze nog niet.

Maandag 30 oktober

Heden worden nogmaals al de manspersonen van 17 tot 46 vol vermaand voor de controle van morgen.

Dinsdag 31 oktober

Gisteren op de controle. Niets bijzonders, tenzij dat ze streng verboden hebben op boete van 10 M van met mensen van aanpalende gemeenten aan de grenzen te spreken.

November 1916

Woensdag 1 november

Allerheiligen. Niets bijzonders.

Donderdag 2 november

Heden worden er 65 burgers vermaand om te gaan werken voor de Duitsers. Waar weten ze nog niet.

Vrijdag 3 november

Iedere dag als het klaar weder is, schieten ze zware geschutsen in de Steenstraat. De grond daverd telkenmale hier.

Zaterdag 4 november

In deze maand mogen ze slachten. Dagelijks gaan er verschillende burgers om een bewijs. Ik ga ook gaan, mogelijk morgen.

Zondag 5 november

Heden mag het vrouwvolk zich gaan aangeven bij de secretaris om te werken voor de Duitsers aan 2 fr per dag en het mansvolk

3 fr . Heden schrijven ze in de Duitse gazetten : Polen is zelfstandig.

Maandag 6 november

Heden middag schieten ze nogmaals eens duchtig in de Steenstraat.

Dinsdag 7 november

Geen geschot. Gans de dag veel regen en wind.

Woensdag 8 november

Heden ga ik naar de ortskommandant om te vragen om met onze geite naar de buk te gaan. Hij antwoord mij : heden zijn er al 2 stuks, gij moet wachten tot overmorgen. De buk kon niet zoveel. Wij kopen heden ook een zwijntje voor 26 fr.

Donderdag 9 november

Vandaag komen de granaten nogmaals duchtig naar de Steenstraat.

Vrijdag 10 november

Heden moeten er veel burgers om 6u aan de kommandantur zijn met een keteltje voor koffie en een zakje om brood in te doen. Men zegt algemeen dat ze deze nacht zullen moeten gaan werken.

Zaterdag 11 november

De mannen van gisterenavond zijn alle mogen naar huis gaan slapen, maar heden morgen om 7u moeten ze alle op de Kruisstraat zijn. Waar ze dan naartoe moeten, zullen we morgen weten.

Zondag 12 november

Al de werkers van gisteren zijn tussen Woumen en Klerken moeten gaan werken. Ze moeten daar staken gaan dragen. Ze denken dat ze daar versterking zullen maken.

Maandag 13 november

Heden morgen zijn er ook verschillende vrouwspersonen moeten gaan werken naar de dorsmachine en in de groensels. Er is veel misgenoegdheid op de gemeente onder de burgers.

Dinsdag 14 november

Honderden en honderden burgers passeren er dagelijks die moeten gaan werken aan de versterking die zij maken tussen Woumen en Klerken. 3 fr per dag en brood en soep. Heden slachten wij ons zwijn.

Woensdag 15 november - Niets bijzonders.

Donderdag 16 november

Heden halen wij onze haver in.

Vrijdag 17 november

Deze morgen, kwart voor 4, werpen de vliegers 3 bommen, al rond de pastorie, zonder dat evenwel mensenlevens te betreuren zijn. Gelukkig dat de maan al verre voorbij is, en is het slechts klaar tegen de morgen. In de namiddag schieten ze verschillende kleine granaten of zo wat op de Koordhoek en Kruiskalsijde. We horen ze alle 7 of 8 minuten voorbij komen en dan ontploffen. We hebben gelukkig nog van geen ongelukken gehoord.

Zaterdag 18 november

Deze nacht is het voor de 2de maal tamelijk gevrozen, en ook gans de nacht zwaar artillerievuur.

Zondag 19 november

Heden roepen ze in de kerk dat ze morgen ronde zullen doen voor de aardappels die moeten geleverd zijn, namentlijk een eerste levering van 357.000 kilo die van nu tot aan de nieuwe planttijd moeten geleverd worden.

Maandag 20 november

Wederom controle. De Pete zegt dat al de familie die hoenders bezitten, zo zij niet meer eieren leveren, er uit iedere familie er een zal moeten gaan werken. Wij hebben gelukkig deze week wederom 2 eieren geroofd.

Dinsdag 21 november - Niets bijzonders.

Woensdag 22 november

In de namiddag smijten ze met zware granaten die nogal dicht aankomen. Gans ons huis davert., slag voor slag. Ze zeggen dat ze tot op de Ruiterhoek gekomen zijn. Morgen zullen we dat nader weten.

Donderdag 23 november

De bommen zijn gevallen rond Vanryckeghem, en geen schade bij ons weten.

Met de namiddag nogmaals zelfde spel. Grote zware granaten in dezelfde richting.

Vrijdag 24 november

Niets bijzonders.

Zaterdag 25 november

Alles het gewoon.

Zondag 26 november

Regelmatig komen er iedere dag zowat 8 tot 15 granaten de kant van Esen Steenstraat. De stukken ijzer springen soms tot op de frontieren van Zarren.

Maandag 27 november - Niets bijzonders.

Dinsdag 28 november

Niets buitengewoon. Alles, alles schrikkelijk duur. De koffiebonen kosten nu 20 fr de kilo. Suiker 6 fr. We kopen heden 2 kilo sjalotten aan Jules Bilcke, die ze meebrengt van Zottegem, 5 fr voor 2 kilo.

Woensdag 29 november

Heden ga ik met onze geit naar de buk.

Donderdag 30 november - Niets bijzonders.

December 1916

Vrijdag 1 december - Alles hetzelfde.

Zaterdag 2 december - Niets nieuws.

Zondag 3 december

Heden roepen ze in de kerk af dat al het koper, tin en lood moet ingeleverd worden. Die wat verstoep zal streng gestraft worden. Van de aardappels hetzelfde, mits voorbehoud van 110 kilo per kop.

Maandag 4 december - Niets bijzonders.

Dinsdag 5 december - Niets bijzonders.

Woensdag 6 december

Laatste nacht werpen de vliegers 3 bommen op het veld bij Narden Desimpel nevens de barakken.

Donderdag 7 december

Heden worden al de burgers verwittigd dat zij moeten zonder uitstel al het koper, tin en lood inleveren van het gewicht van 100 grammen voort. Heden plakken ze ook aan de kommandantur aan, dat zij de hoofdstad van Roemenië genomen hebben.

Vrijdag 8 december - Niets bijzonders.

Zaterdag 9 december - Alles zoals gewoonte.

Zondag 10 december

Heden roepen ze in de kerk af dat eieren en boter onvoldoende geleverd worden. Ook de leveringen van aardappels die nog voortgezet worden, en zo zij hun 357.000 kilo niet hebben, de strenge straffen die zullen volgen.

Maandag 11 december

Heden moeten al de kinderen boven de 12 jaar hun paspoort afgeven in de school.

Dinsdag 12 december

Wij kopen heden een zwijn bij Fernand Pieters (Vla) aan 1,95 fr de kilo. De vrouwspersonen moeten in de straten kuisen en al de manspersonen die werken kunnen, zelfs de kinderen van 14, 15 jaar oud. Alles moet werken voor de militairen, en overal, op het station, in de proviandur, overal.

Ieder avond passerer er hier 700 à 800 burgers van Zarren en omliggende al Klerken en Woumen op om te werken, stellingen te maken en onderstanden.

Gisteren hebben ze weer 2 bommen in Zarren geschoten, in Mon Deballies hof en dicht aan 't klooster.

Heden slachten wij ons 2de zwijn, 175 kilo. De soldaten zijn al even welgeinzind.

Aan de kommandantur staat aangeplakt dat de Duitse keizer vrede aangeboden heeft.

Woensdag 13 december

Heden niets bijzonders.

Donderdag 14 december

Het gewone leven. We lezen nu werkelijk in hun gazetten dat er op de 24 december een vredesconferentie zal plaats hebben in de Haag, Holland, waar al de krijgsvoerende machten en de neutrale landen zullen deelnemen. God geve dat zij het toch vrede mochten maken.

Vrijdag 15 december - Niets bijzonders.

Zaterdag 16 december - Niets nieuws.

Zondag 17 december

Heden roepen ze in de kerk af dat de boeren met de 15de januari eerstkomende al hun melk moeten afleveren, alsook al de kernen en de afromers zonder uitnemen. Zij richten nu een melkerij in in het huis van Michel Vandebroucke (Gaaisnest). Die aardappelen

wegsteekt of verduikt zal bestraft worden tot 3.000 Mark.

Maandag 18 december

Heden morgen mogen we naar de Ruitershoek gaan om het geld van onze rogge. We staan daar gans de namiddag te beven van de koude en mogen dan zonder geld morgen terug gaan.

Dinsdag 19 december

Heden komen ze zeggen dat wij slechts 70 kilo aardappelen per kop mogen behouden. De gendarmen doen in verschillende huizen een onderzoek om de weggestoken terug te vinden. Heden krijgen wij na 2u wachten ons geld voor de rogge 25fr het honderd kilo, die zelf gedorsen hebben, en wat de machine gemaakt heeft 2fr per 100 af.

Woensdag 20 december

Heden laat Edmond Theuninck 2 kilo koffiebonen mee brengen van een soldaat van Gent, die kost 35fr per 2 kilo.

Donderdag 21 december

Heden ga ik met onze kleine geit naar de buk.

Vrijdag 22 december

Heden komen ze nazien hoeveel aardappelen wij nog hebben. Ze schrijven op 1.000 kilo.

Zaterdag 23 december - Niets bijzonders.

Zondag 24 december

Alles volgens gewoonte.

Maandag 25 december

Kertsdag. Weinachten wordt gans stil gevierd. Heden nacht worden er in Mr.Schottey's grote keuken een soldaat doodgeschoten, door ongeluk zeggen ze, een vader van 8 kinderen.

Dinsdag 26 december

Heden voeren ze het lijk weg van Mr.Schottey's, om het te begraven in Jonkershove.

Heden namiddag doe ik een wandeling naar de Vla, en langs daar ook maken ze onderstanden en draadversperring.

Woensdag 27 december - Niets bijzonders.

Donderdag 28 december

Heden namiddag schieten ze nogmaals verscheidene granaten in Zarren, meest de kant van de Linde, de Stadenkalsijde op. Er vallen er zelfs bij de herberg van Wed.Debeuckelaere op Amersvelde.

Vrijdag 29 december

Heden gaan ze met een lijst rond waar diegenen opstaan die nog moeten aardappels leveren. Wij zijn er gelukkig niet op.

Zaterdag 30 december - Niets bijzonders.

Zondag 31 december

Wat meer of gewoonte. Slechte tijd.

1917

Januari 1917

Maandag 1 januari

Gisterenavond hebben wij stil nieuwjaaravond gevierd, wat kaarten gespeeld en chokolade gedronken, en om 10u te bed gegaan. Anders niets bijzonders.

De soldaten ook al even stil. Heden zien wij in de gazet dat het vierverbond het Duitse vredesvoorslag afwijst.

Dinsdag 2 januari - Niets bijzonders.

Woensdag 3 januari

Alles gewoonte. Heden krijgen wij van 't comiteit 1 kilo suiker per kop.

Donderdag 4 januari - Alles gewoonte.

Vrijdag 5 januari

Heden vertellen de soldaten dat de Engelsman hen wil afsnijden van Ieper-Boezinge, zodat zij hier alle ingesloten zijn.

Zaterdag 6 januari - Niets bijzonders.

Zondag 7 januari

Alles oude gewoonte. Krieg voort.

Maandag 8 januari

Nog hetzelfde. Ze vertellen de soldaten dat zij hier met de 15de alle weggomen en vervangen zullen worden door zeer jonge militairen. Ze zouden hier geweld gebruiken.

Dinsdag 9 januari - Niets bijzonders.

Woensdag 10 januari

Heden middag krijg ik bevel om mij om 8u aan de kommandantur te bevinden. Ik denk dat het zal zijn om te gaan werken, nu we zullen zien.

Donderdag 11 januari

Heden ga ik voor de eerste maal gaan werken en dat naar de koer van de burgemeester van Handzame, slijk gaan wegkuisen. Ze voeren er ons in met auto en brengen ons met auto terug. 's Avonds ga ik naar de kommandantur om befreiding te bekomen en, zeggen ze, ge moet dat vragen aan de luitenant waar gij werkt.

Vrijdag 12 januari

Heden van zo ik daar kom vraag ik dat, en ik ben dat toegestaan dat ik mag terugblijven.

Zaterdag 13 januari

Heden morgen krijg ik de onderofficier van de gendarm die komt vragen waarom ik niet naar de arbeit gegaan ben. Ik zeg hem waarom. Hij zegt mij, ge moet naar de kommandantur komen. 't Geen ik doe. Daar zeg ik hen hetzelfde. Ze zeggen mij : voorlopig is het goed.

Zondag 14 januari

Niets bijzonders. Al de mannen van 36 tot 40 jaar moeten zich gaan aangeven bij de secretaris.

Maandag 15 januari

Ik blijf nogmaals gans de dag thuis en niemand komt, goed teken.

Dinsdag 16 januari

Nogmaals niemand gezien. Ik geloof dat het gaat gaan.

Woensdag 17 januari

Heden gans de dag sneeuw. Ze gaan weer rond de gendarmerie, om aardappels te doen leveren. Hier zijn ze nog niet voor de 2de maal geweest.

Donderdag 18 januari - Niets nieuws.

Vrijdag 19 januari

Geen nieuws, goed nieuws.

Donderdag 20 januari

Algemeen wordt er gezegd dat al de burgerlijke bevolking zal wegmoeten tot aan Kortemarck. De mensen oordelen daar zo over daar ze 3 nieuwe stellingen bouwen, en veel, veel onderstanden.

Vrijdag 21 januari

Heden roepen ze in de kerk af dat mensen al hun plantzaad van aardappels moeten inleveren. Zij zullen daar zelf voren zorgen, zeggen ze. Gisteren hebben ze ook 11 van de beste paarden van Zarren genomen, en ze al aan grote prijzen rechtuit betaald.

Maandag 22 januari

Heden leveren wij onze kar 250 kilo van 190 roeden.

Dinsdag 23 januari

Heden krijgen wij gans slechte tijdingen. Het was al enige weken dat ze spraken dat wij hier zouden wegmoeten, en 't schijnt toch dat er daar iets van waar zal zijn. De soldaten zeggen algemeen dat zijn hun al zullen achteruit trekken tot aan Lichtervelde, en geheel dat operatiegebied zullen leegmaken. Wij zouden hier dan ook wegmoeten. Wij zijn ongerust, en niet zonder reden. Nu, wij hebben al enige klederen ingepakt tegen dat dat geval voorkomt. Wij moeten ons in alles ondergeven.

Woensdag 24 januari

De oorloven zijn teruggeroepen. De post is gestremd. Anders niet.

Donderdag 25 januari

Wij horen of wij krijgen nog geen ander bevel. De Wwe.Waeyaert van de Linde krijgt bevel dat zij mag bier brouwen.

Vrijdag 26 januari

Nog altijd hoort men spreken van wegmoeten, maar nog geen bevel gekomen tot ons.

Heden is het ook streng gevrozen. Het water op onze werkplaats is vervrozen.

Zaterdag 27 januari

Heden morgen krijgen wij een waarlijke verrassing. Om 8u zo wat gaan de klokken aan het luiden. 't Is trouwens Keizers geboortedag. In 30 maanden hebben wij ze niet meer gehoord.

Zondag 28 januari

Nog altijd sterke vorst. Heden roepen ze ook in de kerk af dat al wie op het ijs loopt in de broeken en op bevel er niet wil afkomen, zal doodgeschoten worden. Op de 2de van februari moeten al de manslieden zich nogmaals gaan aangeven van 16 tot en met 45 jaar.

Maandag 29 januari

Niets nieuws. Die roep van wij wegmoeten is wat gestild. Heden middag krijgen wij de tijding dat moeders zuster Rosalie te Koekelare in 't oudemanhuis is. We zullen zien haar wat geld te bezorgen indien dat kan gaan.

Dinsdag 30 januari

Heden geven wij 30fr mee voor tante. Ook krijgen wij heden het nieuws dat wij morgen 62 kilo vlees moeten inleveren naar de kommandantur, 3de deel van hetgeen wij op geslachte wijze gekregen hebben. Krijgen ze krotte of niet ?

Woensdag 31 januari

Heden morgen leveren wij ons vlees af, 49,5 kilo. Zeggen ze niet er is er te kort. Om geld zullen we later mogen gaan. Wij hebben daar juist 3 volle uur moeten wachten.

Februari 1917

Donderdag 1 februari

Gisteren tegen de avond passeren er 4 Engelse of Franse vlieger. Een schrapnel ontploft niet in de lucht en valt op Zarren-Linde. 3 soldaten worden gekwetst, één is er deze middag overleden. De mensen leveren nog gedurig vlees in.

Vrijdag 2 februari

Heden nacht brengen de vliegers weer 4 bommen. Ze hebben niet getroffen. Er zijn er gevallen aan het station en verder op aan de provianden.

Het is nog altijd sterk gevrozen. De laatste nacht nog wat meer.

Heden avond om 8u komen de vliegers weer en werpen 2 bommen over de ijzeren weg zonder iets te treffen en twee aan de weduwe van August Staelens, ook zonder te treffen, enige ruiten gebroken, en daarmee al.

Zaterdag 3 februari

Onze ortskommandant is weg. Mogelijk krijgen wij een betere.

We denken dat de vliegers deze nacht zullen terugkomen, daar het bijna volle maan is en klare lucht.

Zondag 4 februari

Heden roepen ze in de kerk af dat de boeren met al het vee dat 4 maanden oud is naar de markt moeten gaan, dat men één ei per hen per week moet afleveren, zoniet zullen zij de hennen afnemen.

Laatste nacht geen vliegers. Heden namiddag schieten ze granaten in aan Edmond Declerck

(Mollestraat), aan Henri Vanhove (K9) en aan het kasteel. Niemand getroffen.

Maandag 5 februari

Stille dag. Nog altijd veel vorst. Ook stille nacht, geen vliegers en geen bommen.

Dinsdag 6 februari

Heden breekt Amerika alle betrekkingen met Duitsland af, waarom ook zo laat.

Niets bijzonders en alles even stil.

Woensdag 7 februari - Niets nieuws.

Donderdag 8 februari

Heden schieten ze weer 4 granaten af al rond de Koordhoek. Niemand getroffen.

Vrijdag 9 februari

Niets bijzonders. Heden krijgen wij nieuw kwartier.

Zaterdag 10 februari - Niets bijzonders.

Zondag 11 februari

Heden roepen ze in de kerk af dat de mensen van hetgeen die lopende geruchten betreft van wegmoeten, voorlopig gerust mogen zijn en maar zullen wegmoeten in geval van uiterste nood. Morgen om 10u moeten al de koeibeesten op de markt zijn, kleine en grote.

Maandag 12 februari

Ze hebben enige van de koeibeesten gekocht, en de andere zijn na geringeld te zijn, mogen naar huis gaan. Poli Vanhove, die ik zondag ben gaan bezoeken zijn, is deze namiddag al overleden.

Dinsdag 13 februari - Niets bijzonders.

Woensdag 14 februari

Alle nachten wordt er veel geschoten, meest artillerievuur.

Donderdag 15 februari - Alles gewoonte.

Vrijdag 16 februari - Niet buitengewoons.

Zaterdag 17 februari - Niets nieuws.

Zondag 18 februari

Alles blijft tamelijk stil. Heden komt de melkerij in voege. Allen moeten hun beschikbare melk naar Victor afleveren. Snoeck en Bruno Warmoes voeren hem.

Maandag 19 februari

Heden voormiddag wordt Achiel Develter van Esen en die nu te Werken woont in het kot gestoken in Jozef Knockaerts brouwerij. Hij was aangesteld als hoofd van de melkerij in Werken door de Duitsers. Wat er gebeurd is weten wij nog niet.

Dinsdag 20 februari

Heden ga ik naar de Ruitershoek om ons geld van de haver.

Woensdag 21 februari

Heden nemen zij verschillende jongelingen van Werken die zij verplichten van met de Duitse paarden landarbeid te maken.

Donderdag 22 februari - Niets bijzonders.

Vrijdag 23 februari

Alles volgens gewoonte. Nu zijn op gans de Linde, de Kruiskalsijde en de kalsijde naar de Smisse alle barakken ledig. Een gans

regiment is daar weg, en dat al een ganse week en daar zijn nog geen nieuwe.

Zaterdag 24 februari

Stil, zo stil of het zijn kan, en krieg.

Zondag 25 februari - Niets bijzonders.

Maandag 26 februari

Heden mogen wij om ons geld gaan van het geleverde vlees.

Dinsdag 27 februari

Niets bijzonders. Heden komen er 80 duizend kilo kolen voor de burgers op het station, fijne, om zo te zeggen smeekolen, en die kosten 5 Mark per 100 kilo.

Woensdag 28 februari

Alles volgens gewoonte.

Maart 1917

Donderdag 1 maart - Niets bijzonders.

Vrijdag 2 maart

Heden verkopen wij 2 kilo koffiebonen voor 36,25 fr, die ik gekregen heb door 2 paar schoenen te maken. Gisteren komen er 8 wagens 80 duizend kilo kolen toe voor de burgers. Wij hebben er 400 kilo voor ons aan 5 M het 100, en heden geven ze aan diegene die onderstand krijgen of die een zoon of man bij de troep hebben, 100 kilo voor 1M. Ik heb er 200 kilo voor Aloïs en zuster.

Zaterdag 3 maart

Heden komen ze met 5 man om onze zwijns te tekenen.

Zondag 4 maart - Niets bijzonders.

Maandag 5 maart

Heden schieten ze nogmaals in Zarren. Slechts 1 schot, dat valt achter het huis van Frederik Picqueu.

Dinsdag 6 maart

Heden krijgen wij een nieuwe leerjongen, Doren Clarysse. Heden krijgen wij van het comité 1,5 kilo bonen, 1,5 kilo bonenmeel, 1,5 kilo erwten, 1 doos dikke melk en 1 haring voor 5 personen.

Woensdag 7 maart - Niets bijzonders.

Donderdag 8 maart

Niets bijzonders. Alles duur, duur. De sayette kost 56 fr het kilo.

Vrijdag 9 maart - Niets bijzonders.

Zaterdag 10 maart - Alles gewoonte.

Zondag 11 maart

Heden roepen ze af in de kerk dat wij meer eieren moeten afleveren, en dat op de volgende manier : ons getal hennen verdelen door 4 en daar de uitkomst van vermenigvuldigen door 7. Bijvoorbeeld 16 hennen $16:4=4$ komt 28 eieren per week. Ook dat er veel aardappels moeten geplant worden en groenten. Zij zullen ons zoveel in mest bezorgen.

Maandag 12 maart - Niets bijzonders.

Dinsdag 13 maart - Alles gewoonte.

Woensdag 14 maart

Heden komen ze vragen naar 1 hamer en nagels van 2,5cm lang.

Donderdag 15 maart

Pieter Goderis van Werken Schuddebeurze die hier altijd komt eten heeft 20 kilo tarwe gekocht aan 160 fr het 100 kilo, 50 kilo rogge aan 90 fr het 100 .

Vrijdag 16 maart

Heden doen zij huiszoeking op de Linde naar gestolen stoelen en tafels uit de officieren casino, en 2 vrouwen worden in kot gestoken.

Zaterdag 17 maart

Heden schrijven ze in de Duitse gazetten dat het in Rusland te St-Petersburg revolutie is en dat de Tsaar zijn troon afgegeven heeft.

Zondag 18 maart

Heden roepen ze in de kerk af dat de mensen die hun getal eieren nog niet afgeleverd hebben, er nog tijd is tot morgen middag. Ik draag er nog 2 bij. Ook nog dat ze morgen om half 9 met de geiten op het marktplein moeten staan.

Maandag 19 maart

Ik ga ook al met onze 4 stuks. Ze tekenen in hoe oud ze zijn en wanneer ze moeten lammeren. Heden morgen horen wij ook zeggen dat Henri Debaille (S37) doodgestukt is van een automobiel aan Octavie Hostens (Gaisnest) omtrent 8u 's avonds.

Dinsdag 20 maart

Heden haal ik een certificaat naar het lazaret om voor moeder die 83 jaar is bloem van het comiteit te kunnen bekomen, en krijg dat, maar er is daar geen meel meer.

Woensdag 21 maart - Niets bijzonders.

Donderdag 22 maart - Alles gewoonte.

Vrijdag 23 maart

We lezen heden in de Duitse gazetten van een grote vooruitgang van Engelsen en Fransen tussen Péronne en Soissons. Ze schrijven zelfs van 100 dorpen, maar de Duitsers zeggen er bij dat zij dat vrijwillig verlaten hebben.

Zaterdag 24 maart - Niets bijzonders.

Zondag 25 maart

Heden doet Sylveer zijn Erecommunie. Niettegenstaande de slechte tijd houden wij toch 2 dagen wat kermis.

Ze lezen heden in de kerk af dat de burgers moeten komen zeggen waneer ze iets gestolen zijn, en zij het gaan aangeven aan de kommandantur, welke tijd en van wie, zoniet zullen zij 100M bestraft worden.

't Is bijna onzeggelijk hoe duur alles is. Iedere dag kan men hespen verkopen aan 8M de kilo, spek 9 fr, eieren 25 tot 30 penning stuk, hennen 7M, boter 9M, keuns. Alles wat ze vragen willen, geef het hun. "Ik betaal het u terug. Klaas wat bekomen", zeggen ze.

Maandag 26 maart

Heden schrijven ze in de gazetten : ze hebben van België een Vlaams en een Wallonië gescheiden en dat alles zeggen ze, hebben wij aan de Duits te danken.

Dinsdag 27 maart

Poli Costenoble is 2 zwijnen gestolen en krijgt daarom 125M boete.

Woensdag 28 maart

Jerome Boone is ook een gestolen en krijgt 100M boete. Ze zeggen in de kommandantur : ge verdient daar nog genoeg aan, wij denken dat gij dat verkocht hebt.

Donderdag 29 maart

Niets bijzonders. Zij doen een groot geweld om hun kriegsaanbieding te bekomen. De soldaten krijgen een week in plaats van 5,30 M, 3,30M, dus 2M te kort als kriegsaanbieding.

Vrijdag 30 maart - Niets bijzonders.

Zaterdag 31 maart - Niets bijzonders.

April 1917

Zondag 1 april

Heden lezen ze af in de kerk dat de burgers zo zij dieven gewaar worden de horen moeten blazen om de wachten of posten te verwittigen. De mensen hebben vroeger al hun haver moeten afleveren met de belofte later aan de zaaitijd hun het nodige terug te geven. Heden roepen ze in de kerk af dat zij er geen meer hebben !

Maandag 2 april

Heden nacht is het maneklaar en ook de vliegers zijn weer daar. Ze werpen 7 bommen rond de proviand en het station. Ik weet nog niet of zij wat getroffen hebben.

Dinsdag 3 april

Heden spreken ze nogmaals van om wat aardappelen af te halen.

De secretaris antwoordt : je neemt de burgers hun melk, hun eieren, vlees, hun graan en nu nog hun aardappels, dan mag je ze doodschieten. Met 1 kilo aardappelen per kop in de week kunnen de burgers niet leven.

Woensdag 4 april

Men weet nog niet wat er van het opeisen van de aardappels zal geworden.

Donderdag 5 april

Heden begraven ze in Handzame een burger die in Kortemark in stukken gereden is door de trein.

Vrijdag 6 april

Heden nacht werpen ze veel bommen. Bijna gans de nacht door. Gelukkig horen wij van geen ongelukken.

Zaterdag 7 april - Niets bijzonders.

Zondag 8 april

Heden lezen wij in de Duitse gazetten dat America de oorlog verklaart aan Duitsland.

Laatste nacht is er veel geweld van vliegers, en dat gans de nacht door. Ze werpen bommen

op veel plaatsen, wel 30 stuk, maar ik hoor niet dat zij op Zarren wat getroffen hebben. Nog nooit is er een nacht gekomen dat er zoveel vliegers waren. Het is nogmaals streng verboden aan de burgers op andere plaatsen te gaan slapen, ieder moet in zijn huis slapen.

Maandag 9 april

Gans de dag sneeuw en heden vallen er 2 vliegers in Koekelare, 1 Belgisch en 1 Duits. De Belgische piloten zijn beiden dood, van de Duitsers slechts een.

Dinsdag 10 april

Gans de dag sneeuw en anders geen beweging. Heden lossen ze op het station 2 wagons houten soldaten.

Woensdag 11 april

Ze doen nogmaals een ronde om te zien hoeveel aardappels er bij de mensen nog zijn. Hier zijn ze nog niet geweest.

Donderdag 12 april - Niets bijzonders.

Vrijdag 13 april

Heden avond wordt er veel geschoten. Ook zenden ze in de avond een granaat over die valt tussen de Koordhoek en de Linde.

Zaterdag 14 april

De schaarsheid van eten neemt snel toe. De burgerlijke bevolking die hier en in het omliggende komt en moet komen werken, komen vanuit de steden gelijk Roeselare. B.V. geeft voor een 100 kilo aardappelen 40 tot 50 fr , 130 fr voor 100 kilo rogge, 250 fr voor 100 kilo paardebonden, 300 fr voor een zak tarwe. Kortom, alles wat ze vragen, maar niemand heeft nog iets te verkopen. Alles is opgegeten. De nood is daar en het blijft nog krieg.

Zondag 15 april

Heden roepen ze in de kerk af dat de koeibeesten niet op de weiden mogen vóór de 1ste mei, dat de gelammerde geiten seffens moeten aangegeven worden en alleen de bokken mogen geslacht worden. We krijgen ook vandaag het bezoek van de gendarmen, nogmaals om te zien hoeveel patatten wij nog hebben. Wij moeten gelukkig nogmaals geen afleveren. Wij hebben er wat weggestoken.

Maandag 16 april

Nog altijd sneeuw en regen.

Dinsdag 17 april

De soldaten krijgen nu ook nog wat brood min, 1 brood voor 3 dagen.

Woensdag 18 april

Brasilië komt ook in krieg tegen Duitsland, alles spant tegen hen. De duurte neemt immer toe : 1,25 voor 100 grammen spekken, suikerij, koffie 125 de kilo.

Weiden al wit gesneeuwd en nog gedurig sneeuw bijgekomen. Wat zal er van ons alle geworden.

Donderdag 19 april

Heden zie ik 2 kleine hespen die tesamen 18 pond en die kosten 96M of 124 fr. En die hadden ze dan nog in Izegem aangekocht.

Heden zijn er weer veel nieuwe troepen gekomen, al die 't Roggeveld optrekken.

Vrijdag 20 april

Niets bijzonders. Stil, zo stil als het zijn kan. Heden legt het weer aan om waarlijk te verbeteren.

Zaterdag 21 april

Heden schrijven ze dat de Duitse Generaal-Gouverneur van België dood is. Hij noemt Von Bissing. Ook schrijven ze veel in de gazetten over de slag van Arras, Soissons en Reims die aan de gang is. Veel mensen worden gestraft omdat zij te weinig eieren inleveren. Men krijgt de gendarmerie en die zeggen, zoveel moet gij betalen, seffens, en daarmee is het gedaan. We verkopen heden onze hesp van 9,600 kilogram voor 80M.

Zondag 22 april

Heden roepen ze in de kerk af dat de burgers hun geiten kunnen verkopen als het goede melkgevers zijn, en van 2 tot 3 weken gelammerd zijn, aan de kommandantur voor 50 tot 60 fr.

Maandag 23 april

Bij de boeren halen de soldaten de patatten uit als ze gepland zijn. Laatste nacht stelen ze wederom bij Jerome Boone 1 zwijn, bij Medard Boone (Kruisstraat) een kalf en bij Wwe. Remi Waeyaert ook een zwijn, maar daar zijn zij weggejaagd geweest en hebben het zwijn half dood in de brand moeten laten.

Dinsdag 24 april

Heden nacht stelen ze wederom een zwijn bij de boer Clarys (Kruisstraat). Heden is het een gans klare dag, ook zijn er de dag standvastig vliegers in de lucht te zien.

Woensdag 25 april

Niets bijzonders. Irma koopt vandaag haring van 1 fr het stuk, en peper kost 50 fr de kilo, 6 kleine stukjes 'swiebar', dat zijn ronde koeken zelfde smaak gelijk gedraaid Frans brood, kosten 140 fr, zoetekoeke, 10 centimeter lang 5 centimeter dik, 1 fr het stuk.

Heden namiddag komen er 24 vliegers in 2 verschillende groepen die zonder wat te verrichten vertrekken. Met de avond komen ze terug om half 10 en beginnen bommen te werpen. Er valt één in ons huis door het dak, de zolder in de vloer in de kamer en explodeert niet, wat geluk. We waren allen te bed. We hebben een slechte nacht beleefd. God zij geloofd, we zijn allen gezond. De andere vallen al in het open veld achter ons huis. Alleen een vertrek aan stuk slagende en die exploderen alle.

Donderdag 26 april

We moeten de deur van de kamer gesloten houden, en wachten wat ze daarmee maken

zullen. Ze komen ook zeggen dat wij dat gat moeten dichtmaken, vandaag nog, omdat de vliegers die heden komen het niet zouden zien. Gans de dag krijgen wij veel, veel bezoek van militairen en burgers. Ze komen, de officier zelf, om de bom te fotograferen. De pioniers van Kortemark komen om de bom na te zien, en ontgraven ze gedeeltelijk. Ze zeggen dat ze gevaarlijk ligt en ze misschien zal moeten ter plaatste doen ontploffen. In alle geval morgen komt nog iemand zeggen ze. We moeten het afwachten. We zullen heden avond zo ver mogelijk van het huis af slapen, daar ze zeggen dat het kan zijn dat ze, door het daveren van het voorbij rijden van een automobiel, kan ontploffen.

Vrijdag 27 april

Een slechte nacht hebben we gehad. Onrustig en benauwd geslapen. Met de morgen komt er een officier in huis, een gans vriendelijk man. Hij onderzoekt ze en zegt : " Vader", zegt hij, "in een halve stonde is hij op de akker". Ze ontgraven ze met 2 mannen. De officier neemt ze eruit, plaatst ze in een ketel, dan in een korf, en ze dragen die naar het land van Hortence achter de ijzeren weg. Weldra horen wij een verschrikkelijke krak. Ze is ontploft. Ze bevatte, zegt ons de officier bij zijn terugkomst, 75 pond brandspringstof en was 75 centimeter lang zonder vleugel. We braadden de beide mannen een paar eieren van tevredenheid, en geven hun een duchtige tas koffie. Ze vertrekken welgezind en wij ook, na hun van harte bedankt te hebben om ons van die gevaarlijke gast verlost te hebben.

Zaterdag 28 april

Heden is het overtrokken lucht, geen vliegers gehad.

Zondag 29 april

Heden lezen ze in de kerk niets bijzonders af. Ze spreken veel van geiten te moeten afgeven, we zullen het maar afwachten wat er van komt. Heden avond klare nacht, maar geen vliegers gehoord of gezien.

Maandag 30 april

Het weder wordt gans schoon. Gans de dag veel vliegers die gedurig ronddraaien en we vrezon voor heden nacht. Om 22u30 hoor ik, die wat opgebleven was omdat de kinderen geruster te bed zouden gegaan zijn, de hoorn blazen en de soldaten wegluchten naar de onderstanden.

Weldra horen wij de vliegmachines ronken. We lopen alle in de kelder. Korte tijd zijn we daar in of ze beginnen reeds bommen te werpen en ze schieten zelf met hun machinegeweren om zo te zeggen gans het dorp rond. Zo nederig komen ze. We tellen van 22u30 tot 2uur 26 bommen. Een verschrikkelijke nacht. Die buiten is, wordt

door machinegeweer geveld, en die binnen is door de bommen verpletterd. Ze vallen al rond het dorp. Er valt nogmaals 1 rechts van Mr.Onderpastoors voordeur, en al de ruiten van gans de straat zijn om zo te zeggen weg. Bij ons ook, geen enkele meer over. De voordeur losgescheurd, de poort gans in gaten. Alles ligt overeinde. Schrikkelijke nacht. Toch blijven wij alle gezond en ongetroffen. We doolden gans de nacht van bed naar kelder met de kinderen, en zijn met de morgen gans afgemat.

Mei 1917

Dinsdag 1 mei

Gans de dag werken aan het opruimen van de puinen. De helft van ons dak is verschoven. Alles kapot. Nu, het is al nog maar stoffelijke schade. Heden zien wij ook een vlieger onderschieten, die valt tussen Esen en Diksmuide, meer weten wij er nog niet van. Heden avond durven wij toch niet thuis blijven, daar wij toch ondervonden dat zij niemand meer verschonen, zelfs de burgerhuizen niet. Wij gaan naar Elodie Teetaerts (=Ameele - E19) gaan slapen in de kelder, daar met 18 man.

Woensdag 2 mei

De nacht gaat, niettegenstaande het gans hel is, stil voorbij, en wij krijgen, God zij geloofd, weer de morgen. Gans de dag komen de vliegers. Met de avond gaan wij terug naar Elodie slapen.

Donderdag 3 mei

We horen heden nacht de hoorn blazen, en kort daarna de vliegers. Gelukkiglijk werpen ze hier geen bommen. We horen ze ontploffen al verder. En alle dage is er veel beweging in de lucht van vliegers, 10 tot 15 bijeen.

Vrijdag 4 mei

In de nacht is het bijna volle maan, en gans stil. Ook veel vliegers zijn er te horen die duchtig bommen afwerpen, maar al wat verder op. De burgerij beleeft benauwelijke nachten.

Zaterdag 5 mei

Niets bijzonders. Ik ga heden naar de secretaris om bloem te bekomen voor moeder, en ik krijg voor antwoord : moeder kan brood eten. Ik had nochtans een certificaat van de dokter.

Zondag 6 mei

Heden roepen ze in de kerk af dat de kelder die bestemd is om de burgers in te vluchten altijd moet openblijven. Ze gaan al rond om de arme mensen hun geit te doen leveren. Het moeten al gelammerd hebben en zij vragen er 20 die moeten voor 6u30 op de markt zijn. Er zijn mensen tussen, gelijk Emiel Dewilde, 1 geit en een klein kind van 8 maanden oud, hij moet toch zijn geit afleveren. En dan roepen ze

heden in de kerk af dat de kinderen beneden het jaar geen brood krijgen. Romain Waeyaert, Gusten Couchez en Ch.Couchez verkopen tarwe aan 300 fr de 100 kilo. Jammer, die mensen speculeren op de arme mensen hun honger.

Maandag 7 mei

Heden morgen gaan ze rond om te zeggen dat de mensen hun geit voorlopig niet moeten leveren.

Dinsdag 8 mei

Tamelijk stille nacht. Er komen vliegers, maar geen bommen.

Woensdag 9 mei

Gans de dag veel beweging in de lucht, anders niet.

Donderdag 10 mei - Stille nacht.

Vrijdag 11 mei - Niets bijzonders.

Zaterdag 12 mei

Niets bijzonders. Heden blijven we weer thuis slapen.

Zondag 13 mei

Heden roepen ze in de kerk af dat al de geiten die gelammerd zijn sedert de 1ste januari nu moeten aangegeven zijn.

Maandag 14 mei

Gisteravond krijgt Cyriel Pieters van de Vla 2 beenschoten op zijn hof. Het was na 10u. Oorzaken zijn nog niet gekend.

Dinsdag 15 mei

Niets bijzonders. Heden avond planten wij onze eerste tabak, 54 stuks.

Woensdag 16 mei

Niets bijzonders. Ze schrijven in de Duitse gazetten in het verslag van de Hochkammer, de Sociaal Democraten dreigen met revolution, zo de Reichskanzel niet recht verklaart waarom zij kampen.

Donderdag 17 mei

Ons- Heer-Hemelvaartdag. Gans stil, gans de dag. Heden morgen of nacht hebben ze 2 zwijnen gestolen bij Emiel Boone die met Erminie van Pieter Schoemaekers getrouwd is, een hebben zij verloren of laten liggen.

Vrijdag 18 mei

Tamelijk stil. De gendarmerie doet veel huiszoeking, bijzonderlijk naar velobanden. Ze zoeken en keren het al om waar zij invallen. We hebben ze hier nog niet gehabt.

Zaterdag 19 mei

Niets bijzonders. De ortskommandantur verhuist heden in het huis van Meester Verslype (S6).

Zondag 20 mei

Heden roepen ze niet nieuws af in de kerk.

Maandag 21 mei - Niets.

Dinsdag 22 mei

Ik krijg heden 1 ringelbost in bruine .. nouwen en die kosten 60 fr. (?)

Woensdag 23 mei - Niets bijzonders.

Donderdag 24 mei

Heden avond gaan wij terug naar Elodie Ameele gaan slapen, daar het weer maanklaar wordt.

Vrijdag 25 mei - Nog alles stil.

Zaterdag 26 mei - Niets bijzonders.

Zondag 27 mei

Sinksen. Heden zijn er veel herbergen die geen bier meer krijgen. In de namiddag ben ik op de Ruitershoek op zoek naar tarwe of rogge daar wij nog slechts 3 broden in huis hebben. Terwijl ik bij August Rommelaere ben, zeggen ze dat Bussches molen van Klerken brandt. Wat later vertellen ze mij dat de overkant hem in brand geschoten heeft. 6 schoten er nevens, waaronder 2 blindgangers. Het zevende schot was raak en de molen brandde. Dat geschot staat ongeveer 35 tot 40 kilometer er van af.

Maandag 28 mei

Heden heb ik 't huis, want Irma met de kinderen is gaan wandelen.

Dinsdag 29 mei

Wij hebben tot nu toe geruste nachten, maar wij krijgen schaarsheid van brood en meel.

Woensdag 30 mei

Wij krijgen heden een brood van Karel Sonnevile (Ruitershoek).

Heden komt er hier een soldaat, een schoenmaker. Hij vertelt ons al wenende "Heden bekom ik een brief van mijn vrouw", waarin zijn meisje, 11 jaar oud, schrijft "O lieve vader, zendt ons wat brood, wij hebben honger".

Donderdag 31 mei

Heden voeren ze het overige van het oudemanhuis van Klerken weg. 6 wagens passeerden met allerhande goed er op. Ik krijg heden ook 50 kilo aardappelen van Kamiel Hosten en 18 kilo meel van Theofiel om later terug te geven. We zijn nogmaals gered.

Juni 1917

Vrijdag 1 juni

We gaan regelmatig alle weg om te slapen, en alles blijft tamelijk stil en goed.

Zaterdag 2 juni

Heden nacht hebben ze controle gehouden, 't is te zeggen in de huizen gaan kijken wie er al thuis is en wie niet. Die niet thuis was, moet morgen naar de kommandantur gaan om 11u. Gelukkig zijn ze bij ons niet geweest. We zullen heden avond, ik, Irma en vader en moeder thuis blijven met de kleine Richard.

Zondag 3 juni

We slapen gans de nacht rustig door. De gasten die elders gaan slapen geweest zijn, zijn gestraft : de vrouwspersonen 5M en de manspersonen 10M. Die niet wil betalen, moet de barakken gaan kuisen. Vriendelijke Duitse verwaltung.

Maandag 4 juni

We worden heden nacht om 12u gewekt door een soldaat : er komen vliegers. We vluchten allen in de onderstand achter Michel Vandebussches huis, en inderdaad, er zijn vliegers in de lucht tot om 3u van de morgen. Gelukkig smijten ze geen bommen. Al 2, 3 dagen is er artillerievuur van Merkem tot leper. In de Duitse gazetten spreken ze van offensief in Vlaanderen.

Dinsdag 5 juni

Heden nacht hebben we gans de nacht in de onderstand geslapen, en tamelijk goed gehabt. Vliegers gehoord, maar geen bommen. Gisteren hebben ze aan het front, zeggen de soldaten, een gasangriff gemaakt op het Duitse front. 123 Jagers zijn verstikt en verscheidene artilleristen waren bedwelmd. Gans de laatste nacht horen wij een onophoudend een artillerievuur. Er is veel beweging gekomen hier aan het front, links van Woumen af.

Woensdag 6 juni

Ganse nachten en dagen onophoudend groot artillerievuur. De grond davert. Ook vertellen de soldaten die van het front komen, dat ze gisteren 2 gasangriffen gemaakt hebben, 123 Jagers zijn verstikt daar zij in slaap waren en de tijd niet hadden hun gasmasker aan te maken. We slapen nogmaals in de onderstand en hebben geen vliegers gezien.

Donderdag 7 juni

Laatste nacht slapen wij thuis, en er zijn geen vliegers gekomen, maar onophoudend een schrikkelijk kanonvuur, dag en nacht. Ook veel beweging, bijzonderlijk van de nacht, van alles, al naar leper op, daar is het meeste geschot. We weten natuurlijk niet wat er van komt. Heden namiddag hebben wij een vliegkamp naar Staden toe. Ze komen alle 4 al draaien en wenden naar onder en ze zeggen dat er toch geen enkele gevallen is.

Vrijdag 8 juni

Heden voormiddag en namiddag komen er hier zoveel militairen, alles, alles vol met van alles. Oude en jonge mensen. Veel komen Esen en Klerken op. Ook veel blijven hier. Ze komen, zeggen ze, van Arras en Rijsel en hier moest wat loos werden, zeggen ze. We zijn de onrust en het gewoel wat gewoon geworden, en we moeten afwachten hoe het nog komt.

Zaterdag 9 juni

Heden avond blijven we weer allen thuis. Er komen nog altijd soldaten toe. Een soldaat vertelt mij ongeveer 21.000 mannen zijn hier in de omtrek. Wat er hier zal gebeuren, moeten wij afwachten.

Zondag 10 juni

Alles, alles vol. Gans de dag veel beweging. De straat immer vol wagens. Geen bier meer voor niemand. De burgers en de soldaten

dolen gans de dag rond. Het geschot is stil. De soldaten ook zijn gans stil en rustig.

Maandag 11 juni

Heden morgen en namiddag trekken ze alle weg, Diksmuide en Klerken op. Het geschot neemt weer wat toe. Vandaag haal ik 50 kilo tarwe naar Isidoor Verbanck in een aalkuipen opdat niemand het zou zien. Ik heb dat gekocht aan Beuckelaere van Amersvelde tegen 335 het 100 kilo, dus 167,50 te betalen in graan.

Dinsdag 12 juni

Heden avond komen ze ons zeggen dat wij heden nacht de deur moeten opgesloten laten, dat er deze nacht officieren zullen inkomen. Nauwelijks zijn ze weg, of ze zijn daar al. Onze kamer is nog niet hersteld en ze trekken elders in. Er komen er zowat 4.000 toe .

Woensdag 13 juni

Dag en nacht veel beweging. Altijd maar nieuwe troepen. Het geschot blijft stil. We moeten alles afwachten.

Donderdag 14 juni

Gans de nacht veel beweging en gereden.

Vrijdag 15 juni

Heden nacht branden er 2 barakken af achter de pastorij. Klein ongeluk. Nog immer nieuwe troepen en grote beweging. We kopen heden 50 kilo aardappels aan 50 fr het 100 kilo.

Zaterdag 16 juni

Aanhoudend veel beweging, dag en nacht, gaan en keren. Heden verkopen ze voor de burgers een koe uit, men moet uur op uur staan wachten eer men bediend geraakt. 300gr per kop en de benen en terug dragen.

Zondag 17 juni

Dezelfde grote beweging. Veel troepen nog altijd en ook veel vliegers die komen zien. Nergens geen bier meer voor de burgers.

Maandag 18 juni

De beweging blijft dezelfde, dag en nacht. Het geschot is weer gans gestild.

Dinsdag 19 juni

Heden krijgen wij een grote hitte en geweldige dondervlagen, vergezeld van hagelstenen die veel schade veroorzaken.

Al de koeibeesten moeten heden op de marktplaats komen, en ze worden in 2 soorten gescheiden : slachtvee en melkvee.

Woensdag 20 juni

Nog altijd dezelfde grote beweging.

Donderdag 21 juni

Heden koop ik 50 kilo aardappels aan 25 fr het 50 kilo aan Debeuckelaere.

Vrijdag 22 juni

Het regent nog immer, en de beweging blijft dezelfde grootte.

Zaterdag 23 juni

Het weder is verbeterd, maar de krieg niet. We krijgen heden siroop van het comiteit, melk en gist.

Zondag 24 juni

De beweging is nog groter geworden. Er komen gedurig nieuwe troepen bij, die wegtrekken al Esen op. Niets bijzonders in de kerk.

Maandag 25 juni

Algemeen wordt er geklaagd dat de burgers de soldaten onderdoen met het verkopen van de zo nodige levensmiddelen aan hen. De burgers krijgen niets te kopen of tenzij voor grote prijzen gelijk de soldaten betalen.

Dinsdag 26 juni

De beweging blijft dezelfde : groot. Ook groot vervoer. Daar is schrikkelijk veel nodig voor al die troepen. Algemeen wordt er gevreesd dat er in 't korte wat zal losbarsten rond leper.

Woensdag 27 juni

De beweging blijft dezelfde : groot. De gendarmen gaan bij de boeren en zij blijven er bij staan tot dat ze gemolken hebben om te zien hoeveel melk ze krijgen.

Donderdag 28 juni

Gisteren namiddag komt gans onze straat vol lastautomobiels. Ze lossen wat in de kelder van M.Schottey's brouwerij en plaatsen dan hun voituren aan de zij. Ze lossen hun menagie in het huis van Petrus Castelein en ze overnachten daar. Heden namiddag laden ze weer op en vertrekken van waar ze gekomen zijn, Staden op. Hortence, die moet nog één van haar koeien leveren naar Kortemark.

Vrijdag 29 juni

We moeten ganse dagen over onze aardappelen waken, zo wij ze niet willen gestolen worden, en nog stelen ze er dan binst de nacht. Het geschot blijft stil en er trekken weer wat troepen weg met de ijzeren weg. Ze begraven heden de muziekmeester van 385 die in Jonckershove geschoten is van een granaat.

Zaterdag 30 juni - Alles gewoonte.

Juli 1917

Zondag 1 juli

Er wordt heden afgeroepen dat al de zwijnen die meer dan 40 kilo wegen moeten aangegeven worden. Het is ook streng verboden voor de boeren van melk in hun huizen te hebben van 7u tot na 11u voormiddag.

Maandag 2 juli

Al het gras is aangeslagen. Geen pelleke meer mag afgemaaid worden.

Dinsdag 3 juli

Heden krijgt het klooster het bevel dat zij hier alle wegmoeten. 3 zusters mogen blijven om voor de kinderen school te houden en zullen bij Emilie Gheysen gaan wonen. Ze moeten daar alles laten : menagie, meubels en beesten. Waar naartoe zullen we morgen

mogelijks weten. Met de avond beginnen de soldaten reeds al de stoelen en zetels weg te nemen.

Woensdag 4 juli

Heden morgen gaat het klooster weg. De oude mannen en vrouwen en half krankzinnigen en ouderloze kinderen voorop, de zusters achteraan, al wenend, treurig, treurig! Ieder mag 30 kilo dragen, 't geen zij bijlange niet kunnen dragen. Wat hun kleine kinderen en oude lieden dragen, Leon Goderis voert wat gepakt met zijn karre. Die doodarme kinderen vragen om wat jenevers in de hof te mogen trekken : niet te doen, "weg, los" daarmee . Zelfs geen aardappels mogen zijn meenemen van hun eigendom om deze middag te eten. Wat droog gras voor hun geit wordt hen geweigerd. Dit is de Duitse beloning voor al wat de zusters gedurende 3 volle jaren voor de militairen gedaan hebben. Schrikkelijke tijden, en wie weet wat er nog achter komt.

Donderdag 5 juli

De kloosterzusters zijn naar Eeklo moeten verhuizen. Anders geen nieuws, dan dat de soldaten veel, veel aardappels uittrekken. Ze hebben toch zo'n honger. Ze stelen in veel plaatsen. In de magazijnen waar er wat voorraad ligt voor de troepen ook.

Vrijdag 6 juli

Veel geschot, anders geen zichtbare verandering.

Zaterdag 7 juli

Heden moeten er weer 120 koeibeesten van Zarren geleverd worden. Hortence moet ook haar jaarling leveren. Heden komen er oneindig veel vliegers tijdens de dag, er is gedurig luchtkamp.

Zondag 8 juli

Heden lezen ze in de kerk af dat het verboden is aardappels uit te doen, meer of dat men dagelijks nodig heeft.

Maandag 9 juli

Heden moeten de boeren nogmaals 120 koeibeesten afleveren, er zijn veel boeren op Zarren die nu nog slechts 1 koe bezitten, en veel geen, en een zwijn of kalf.

Dinsdag 10 juli

Heden morgen om half 7 beginnen ze in Zarren te schieten, rond de 30 schoten, al in de richting van het klooster. Al de huizen van de omtrek aan stukken, bijzonderlijk de ruiten. Desiré Vermander (S16) licht gekwetst.

(foto)

Woensdag 11 juli

We brengen een ongeruste nacht door. Toch schieten ze niet in Zarren van gans de nacht. De dag gaat ook rustig voorbij.

Donderdag 12 juli

Stille nacht. Tamelijk rustig geslapen.

Vrijdag 13 juli - Stil. Goed geslapen.

Donderdag 14 juli

Heden schieten ze veel, in Houthulst. Zware granaten.

Vrijdag 15 juli

Nog spreken ze van de schikkingen van de toekomenden oogst niet. Iedere nacht wordt er veel geschoten.

Zaterdag 16 juli

Veel zware granaten vallen in Esen en Klerken. De werkers moeten achteruit vluchten.

Zondag 17 juli - Alles gewoonte.

Maandag 18 juli

Heden beginnen ze ongehoord artillerievuur, gans de dag door, al tussen leper en Diksmuide. Heden gaat de ortskommandant rond met de secretaris langs de kant van Esen en Klerken, ook Ruitershoek. De burgers die daar nog blijven, moeten weg. Manslieden boven de 15 en onder de 60 moeten blijven, al de overige moeten weg. 25 kilo mogen zij meenemen. Treurig is het. Wie weet misschien wij ook in 't korte.

Er wordt veel met granaten geschoten in het omliggende. In Vladslo zaterdag 5 vrouwen dood van vliegerbommen. In Klerken ook 3 burgers manspersonen.

Donderdag 19 juli

Het geschot blijft nog altijd even sterk. De mensen die weg moeten, verhuizen alles bij vrienden en kennissen wat ze weg krijgen kunnen. Heden avond mogen er enige van die mensen die gisteren moesten blijven toch mee gaan.

Vrijdag 20 juli

Heden morgen staan er hier een ganse kolonne burgers in het station met alles opgeladen. Treurig is het om te zien. Deze nacht hebben ze veel geschoten, zo dicht dat er veel soldaten zijn en burgers zijn die naar Zarren gevlucht zijn, half gekleed.

Zaterdag 21 juli

Het geschot blijft van langsom sterker. Heden middag leg ik mij in Baptistjes (=Dewilde - E17) ovenkot te slapen tegen een karre gras, maar opeens valt er een granate vlak achter de barakke die op het stuk land van Swaels staat . Ik vlucht in huis, de kelder in, en vind er reeds gans ons huisgezin in. Ik zeg hun, blijf nog wat totdat er een 2de gevallen is, en vlucht naar de broeken. Op hetzelfde ogenblik valt er een 2de en we vluchten allen de broeken in. Ik laatst met dat zwaar pakje op mijn rug. Ze schieten nog altijd voort en er zijn talrijke dode en gekwetste soldaten, door het eerste schot getroffen. De gekwetste verbinden ze op de boomgaard van Mr.Schottey. Wij zitten in de broeken en ik heb nog ons geldkoffer vergeten. Ik ga er achter tussen de schoten en geraak gelukkig weer terug. Ze schieten een barak in brand die in Bruno Toebats kleine weide staat, en daar branden 2 soldaten in.

Het geschot duurt zo een paar uren en alle man is benauwd gekomen om naar huis te gaan, en door die angst gaan wij allen naar Zarren-Linde gaan slapen.

Zondag 22 juli

Nog veel hebben ze tijdens de nacht geschoten. Gans de plaatste is gevlucht. Wij hebben voor ons deel op Zarren-Linde bij Tante Martine met 37 man geslapen. Mr. Pastoor ook bij Ivo Boone. 's Morgens zien wij hem naar het dorp toe gaan om de mis te doen. Ook enige burgers. Alles is op het dorp verwoest. De kerktoren is doorschoten, juist onder het cadran van de horloge (foto). Veel huizen beschadigd. Al de mensen die naar het dorp gaan zijn benauwd en komen naar wat hun gerief of klederen verzameld te hebben, haastig terug gelopen. De soldaten doen het anders : ze breken alles open en stelen alles wat hen of anderen dienen kan.

Maandag 23 juli

Het geschot duurt bij pausen voort, altijd naar het dorp en het station en Terrest. Geen enkele burger is nog in het dorp. Veel (12) zijn er die toch nog gaan om wat te vinden, en bij alle geluk nog kunnen vluchten hebben. Ik en vader en Irma zijn ook nog geweest om wat van mijn menagie te redden, en ook bij ons hebben ze al veel gestolen. Zelfs als vader daar komt, staan er 2 soldaten achter de toog die bezig zijn met erwten in hun zandzakjes te doen. De naaimachine van mijn werkwinkel weg.

Dinsdag 24 juli

Nog altijd hetzelfde geschot in dezelfde richting : plaatse en Terrest. Al bij pozen, dag en nacht, en eenmaal dit kapot, een andermaal dat, het is een echte warboel. Op de Linde, Theofiel, Emilie Gheysen, Poline Tuytten, Cordula en Marie, Charles Vanhooren en dan nog 6 of 7 soldaten bij, gij ziet vanhier wat dat daar is. We slapen en eten allen dooreen.

Woensdag 25 juli

Zelfde spel en zelfde richting, naar huis lopen en daar dieven vinden en terugkomen vol benauwdheid.

Donderdag 26 juli

Het geschot is wat breder geworden. De Koordhoek wordt gevaarlijker. Urbanie Vanhove wordt gekwetst. Het kind van Henri Vandepoele ook. Het stelen en roven duurt op grote schaal voort.

Heden middag komt de wachtmeester ons zeggen dat wij morgen vertrekken. Om 4u 's morgens moeten wij op de Kruiskalsijde zijn. We hebben seffens onze kar geladen en met een lading koffers en pakken naar Torhout gereden. Ik en Renilde en Emilie Gheysen.

In het terugkomen, komen wij alle de Zarrenaars tegemoet. Ze hadden binst dat wij wegwaren gans de plaatse beschoten, zelfs tot

Amersvelde. Elkeen zegt : gaat toch niet terug, alles is aan stuk geschoten. Ik moest terug : Irma en vader en moeder, de kinderen, gans onze familie en menagie was nog daar. Op Handzame Kruisstraat laten wij Sylveer in een huis achter totdat wij terugkomen, en ik en Emilie en Renilde gaan benauwd voort. Wat over de Amersveldemolen, aan de eerste hofstede vinden wij 2 dode paarden op en nevens de kalsijde. Wat verder alle ruiten kapot en veel grote putten. Hier en daar nog een burger die angstig wegvlucht. Wij rijden altijd verder, Amersvelde op, en gelukkig valt er geen enkel schot. Alles verwoest, verwoest. We naderen de Kruiskalsijde, en nog altijd stil. Eindelijk de Linde nabij. Dan zetten we het op een lopen, en we vonden ze allen gezond terug. Theofiel en Ch. Vanhooren waren vertrokken. We roepen, gauw, rap opladen en terug naar Torhout. In een kwartier zijn wij opgeladen. Alles waar een wiel aan is wordt er een koffer of pak opgeladen, en weg zijn wij. Alles wat benen heeft, moet voeren of dragen, zelfs onze kleine Richard heeft wat op zijn rug gebonden.

Nu maken wij dezelfde treurige stoet gelijk wij zo dikwijls binst de oorlog gezien hebben, en dat om 12u van de nacht. Wij rijden, slepen en dragen over dat wij kunnen, altijd maar om voort, om uit het gevaar te geraken. De soldaten die wij binst deze treurige nacht ontmoeten, helpen ons wat vooruit, en zo geraken wij gelukkigig toch op een hofstede rechts van de weg, enige minuten over Handzame Kruisstraat. 't Is 2u van de nacht en we vragen die boer om daar wat te mogen uitrusten, 't geen ons toegestaan werd. We slapen en waken, liggen en zitten daar de morgen af te wachten over het gaat. Daar vinden wij toch goedhartige soldaten die beloven van 's morgens op een uur naar ons believen naar Torhout te varen. 't Geen zij doen.

Vrijdag 27 juli

Om 8u wordt alles opgeladen, onze 4 paarden trekken al onze bagage met al het volk, kleine en grote, en op naar Torhout toe : treurige stoet, maar het gevaar is toch achter ons, wij zijn gelukkig uit het geschot. Onderweg ontmoeten we Kamiel Mortier en Elodie Ameele met geheel hun karre, menage en alles wat ze reden en mee hebben kunnen brengen. Ze hechten hun karre en al hun getrek aan onze wagen en zo rijden wij alle Torhout op.

De 26ste juli : De avond is onze eerste kruisweg begonnen. Het afscheid nemen van ons goed en erf, in volle gevaar van ons leven, naar Torhout gedoeld met onze laatste schat, onze vrouw en kinderen.

's Morgens de 27ste juli daar aangekomen, waren wij nog allen verheugd daar samen vergaard te zijn in 't bezit van ons leven, terwijl er een Zarrenaar Bruno Warmoes door een bom ongelukkiglijk in 't weggkomen omgebracht was en 2 zonen gekwetst. Nu verwachtten wij het uur op dewelke wij samen gingen vertrekken naar een beter oord, waar wij tenminste geruster slapen mochten. Na alles opgeladen te hebben, verwachtten wij het ogenblik van vertrek, maar helaas, hoe waren wij teleurgesteld : al het mannenvolk van 16 tot 60 moest afstappen. Zo verraderlijk waren wij van onze laatste bezit getrokken, en seffens stelt de trein zich op de weg. Onbeschrijfelijk het schouwspel die dan plaatsgreep. Wij allen waren dan begeleid door gewapende macht, naar het vredegerecht overgebracht. Daar konden wij op een handvol versleten strooi onze toestand overwegen.

Zaterdag 28 juli vetrokken wij op een ander kwartier. Onze toekomst was reeds bekend : de zondag morgen moesten wij gaan werken op het pionierspark. Daar kregen wij meer vrijheid, maar rust vonden wij nergens. Van eten hadden wij niet te klagen, dankzij het comiteit van Torhout die ons goed bestelde.

Op de 8ste augustus werden wij verlaten van het comiteit. Dat verbruinde hier. De Duitsers gaven ons ook niets. Zo moesten wij het werk staken tot de 10de, dan kregen wij 3de klasse van kost. Gelukkiglijk kregen wij met 10 mannen verlof voor 2 dagen tot 12 augustus, hetgeen ons gelegenheid gaf onze vrouw en kinderen te gaan bezoeken. De 14de kwamen wij terug, waar wij de Duitse keuken nog verslechterd vonden, zodat de afscheid van thuis, het slecht eten en het gevaar waar wij in waren, ons bijna alle krank maakten en waardoor wij genoodzaakt waren de dokter te raadplegen. En het grote gedeelte waren maaglijders, sommige reumatieklijders en ook andere verstoptheid en vermoeinissen. Deze waren de slechtste daar de behandelingen en uitwerking van de inhoud van de flessen en pillen nog enige dagen duurden.

Van de arbeid af de 20ste augustus, de 22ste van het eten af. Zo zijn wij met 6 mannen, naar getracht te hebben op alle manieren huiswaarts te komen, daar nog onze tijd verkwest tot de 17de september, en dan de 2de kruisweg aangepakt, met de hoop een beter einde te vinden dan bij de eerste, met te voet af te stappen van Torhout tot bij onze laatste troost, waar wij met Gods gratie ons lief en leed delen zullen zolang te minste deze van vroeger ons in ruste laten.

Een vluchteling.

Werk zonder eten : 4 fr.

Eten en werk : 2 fr.15